د لوي ښځنتن په ستر نامه

پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه

د پښتو نړیوالې ورځې ته

لیکونکی

داکتر ماخان مېرزی شینواری

Ketabton.com

:

:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوي ښتن په ستر نامه

د کتاب نوم:

په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه

لیکونکی:

ډاکتر ماخان میرې شینواری

د خپرېدو کال:

ز ک ۲۰۲۰

خپرونکي:

ketabton.com

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

لیکنه ځانګړې ده الف

سریزه ب

په ژبه کې باید انارشي نه وي ۱

سلمه څنګه سلنه شوه؟ ۲

ژبه قراردا د نه دی ۴

ستونځې په ټوله پوهنه کې ۷

په پیداېښتي پوهنو کې وده ۸

.... زما کوخه د دې لیکنې سره ۹

زما سوال ۱۰

ژبه سوچه کېدنه نو څه؟ ۱۰

.....کې څېړنې په پښتو ۱۲

نومونې ۱۳

ژبه معیاري کړنه ۱۵

ناسم نومونه څنګه پېژنو؟ ۱۸

ئ ،، په پښتو تپل شوې ،، ۲۳

د ښاغلي خبیب غلي لیکنې ته ۲۵

بیا هم دا ،، ئ ،، تپ ل شوې ۳۰

کچه ۳۵

ولې اوبلن ۴۱

خوي وی ۴۸

د ستاینومونو درج،، ته ۵۶

سلمه او نه سلنه ۵۹

ترډېره برېده ۶۳

غبرګون ۶۶

...ایا موږ پیداېښتي پوهنې ۶۹

... په نورو ژبو کې شته ۷۸

ستونځوبی ۸۳

..د پوهنیزه څه لیکلو ۸۶

تر ۸۸

د تر وزر شوي ۹۳

منځ کې، په منځ کې ۹۸

د واحد لاندې څه پوهیږو؟ ۱۰۴

نېکمرغه ۱۰۷

...سرکال تر ټولو ۱۱۰

..نسکرېټد پښتو ا سد .. ۱۱۲

... ژبه کې د تعجب یا ۱۱۸

د تل أه پاره، تل تر تله ۱۲۸

څه وکړو؟ ۱۳۳

،د،، په،، او ،، پر ۱۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

	پرتله کونه ۴۵
	لیونی یم !ناروغ یم، نه ۱۳۵
	پټ سرې کور ته نه ځي ۱۳۷
	...د پښتو سره د نورو ژبو ۱۴۰
	مورفیم ۱۴۶
	...ګڼونه په ګڼونو او ۱۴۷
	نه دی که ندی ۱۵۱
	....هغه لیکنې ۱۴۵
	یوه پای راوړنه ۱۵۶
	،،د ژبپوهانو ګوابښنه،، ۱۵۹
	د ډاکتر ماخان مېړي شنواري
	ژباړې ا لیکنې ۱۶۸
	د ډاکتر م م شینواري ژوند ته
	لنډه کتنه ۱۷۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

.... الف ....

دا لیکنه سوچه بوچه ځانګړې ده، نو
له کینې به مخ ته نه ځو

اوس دوه . دا ناسمې لیکنې ته، ته او ته هم کوي
شونتیاوې دي

زه لیونی، زورواک او کلکسترګی او یا .لومړي
نادرنښت پورې درته برېښم، نو بیایې .... بل څه
مه لولي او که نه

ویې لولی، نو دوه امکانات شته :دویم:

زه ناسم یم، یا مې ستاسې د لیکنو ردونه :ومړیل
ناسمه کړې، نو په دې حالت کې دې ما ته بیا د
داکتر نوم ونه کارول شي، هغه تاسو له ما
او که .واخلی

که په سمه وم، نو زما دا کړنې او زیارونه :دویم
په ډاکترۍ ارزي، د پښتو ډاکتري را ته
.راکړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

.... ب ....

سریزه

دا په خپله خټه کې یواځنۍ او ځانګړې لیکنه ده، دا نو څه مانا؟

دا یواځنۍ څکه ده، چې بل چا تراوسه زموږ په ټولنه کې داسې په دې سویه او دې ډول انګړنوالی دا د ناخوښۍ وړ دنده لوي څښتن ماته را په برخه کړه او دا ځ .لیکنه نه ده کړې یې هم په دې کې دي، چې زموږ د ټولو لیکوالانو او ژبپوهان د لیکلو په مخامخ کې ځای دا زما لیکنې ټولې د تاند او ځنې یې د دوعوت په درنو خپرونو کې خورې .په ځای شوې شوي، چې مننه ترې کوم.

دا به د لیکنې د خونډیونې زر تاسو ته روښانه شي.

دا نو په څه مانا؟

په دې مانا چې زه یا زورور، یا ځانپالی چې بې ځایه ځان منځ ته راوباسي او یا لیونی دا دا لومړي دوه خو باید له پوښتنې څکه وباسم، چې زورور نه یم او باور وکړئ، چې .یم که داسې .ځانپالی هم نه یم، خو که لیونی مې څوک وبولي ورسره مخامخوالی به ونه لرم وړ لیکوالان او ادیبان باید ولري، چې‌وي، نو دوه لارې زم

یا ورته بې ارزښته وبرېښي او په اند وي، چې بس یو لیونی دئ او وي به او :لومړی یا

دا نیوني ورته ناسمي برېښي او زه هم ورته لیونی نه برېښم، نو په دې حال کې :دوبم زما د ټولو په مخامخ یو یې زما له پاره باید په دلایلو ولاړ ردونې راوړې او دا چې دا به پوره د کړنې وړ کار نه وي، چې په دې حالت کې باید محاکمه شم او د پوهنتون د استادانو په پرېکړهمې د ډاکترۍ را څخه واخستل شي او نوره کومه جزا چې راته ټاکي هم باید ویې کړي

او یا

ناسمونونه سم کړي او که زما لیکنې نه شي ردولی، نو په دې حال کې باید دا خپل :دریم په دا دومره کار او سمونونو بیا راته د پښتو ژبې ډاکتري راکړي او کارونه مې وستایل .دا نه زما له پاره، دا د پوهنې د چوپړ له امله .شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته به له هرڅه د مخه بخښنه کړی، چې په لیکنه کې بیا بیاه همغه څه ډېر راغلي، خو ما
.مې ورته زړه دومره توان ورته نه لاره یې بله لار نه لرله یا

ډاکتر ماخان میړی شینواری

په ژبه کې باید انارښي (ګډوډي) واکمنه نه وي

دا تر اوسه ماته تجربو ښوولې، چې ناسم څه ټولنه زر خپلوي، ځکه چې نوي وي اود دې
په هکله بیا هرڅومره هلې ځلې چې وشی، ډېر یې ډېرې ستونځمنې بېرته سمیږي.

په پښتو لیکل اوکه پښتو سوچه کول:

هر څه چې په پښتو کېدونکي وي یا شونتیا لري، باید په پښتو شي او په انډوله پښتو، که
نه د یو څه له پاره باید د پښتو یو نامناسب ناانډول وی پیدا نه کړو، چې دا کار مو په
لیکنو کې ډېر کیږي او ما له همدې امله لیکنې هم پرې کړي.

زه په دې ډول لیکنوکې سوچبوچ ځانله یم اوپه دې اند کې هم ځانله یم، نو باید له دې د
مخه ملامت وګڼل شم. خوکه زما دې لیکنوکې که بې ځایه د ژبلارې اوسم اند څخه لرې
څه وو، نوتاسو په ما ځان مه ګوناه کاره کوئ، زه به ځان پخپله هغه د جاپانیانو په څیر
هاراکیري وکړم. تاسوبه ماته زیاته بخښنه کوئ اوزما تیرې او تروې خبرې به هم راته
بخښئ. راباندې ګران یاستئ اوپه رښتیا راباندې ګران یاستئ، له دې امله دا جرآت هم.

زه نه ځانپالی یم او نه په هرڅه ځان راته پوه برېښي، خو زما هسې په پښتو کې دې
ناسمونونو ته را فکر شو.

ژبه کې انارښي یا ګډوډي واکمنه او ځواکمنه نه ده اونه باید وي. ژبه کې هم - لکه
نوروپوهنوکې - د هر څنګه ودې له پاره لارې (قوانین) شتون لري.

دا چې زموږټولنه وروسته پاتې ده، نوژبه مو هم ورسره کړیږي، موږ په خپله ژبه کې
زیات وخت د نورو ژبو د هغو زیاتو مسلکي ویونو له پاره انډول په خپله ژبه کې نه
پیژنو، داسې نه وایم، چې نه یې لرو، ځکه چې په هره ژبه کې هر وی چې په پیداښتي
توګه په بله ژبه کې شته، هغه هرومرو په پښتو کې هم شتون لري. موږ په خپله ژبه کې
ډېرلرودي ویونه پرېښودي یا نوره هم ښه را څخه پاتې دي، ځکه چې پوهنه موپه بله ژبه
زده کړې او هغه د خپلې ژبې ویونه راته اوس داسې هکپک کونکي برېښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه ساده بيلګه يې همدلته راوړو:

:

.... ۲ ....

موږ غونډوسکه لرو، خودا چې په پوهنه کې موکره کارولې، دا نه منو، چې ګوندۍ د عربي د کرې انډول به په پښتو غونډوسکه وي. يعنې د کرې انډول مو، چې غونډوسکه ده شته، خوله ياده مو وېستل شوې او اوس چې چا ته ووايې در پورې خاندې هم، چې ګوندۍ کره څنګه غونډوسکه شي.

موږ چې تراوسه په ټولو پوهنو کې څه لوستي، نوهغه موپه نورو ژبو لوستي اود نورو ژبو ويونه مو په خپله ژبه کې راننباسلي او ان تردې چې دا مو منلي. موږ هغه څه چې لولو، په پيژند يې پوهيږو، خو لا تراوسه په خپله ژبه کې د هغه نوم په انډول نه پوهيږو، نو له دې امله اړتيا پيښيږي، چې د دې ويونو انډول په پښتو کې پيدا کړو.

ايا دا انډول شته او که پيدا کوو يې اوکه دا انډول ټاکو؟

پورته مو وويل، چې په ژبه کې ګډوډي واکمنه نه ده، په ژبه کې د هر څه له پاره لارې شته، نو له دې امله موږ د نه بللو يا په پوهنو کې پرېښودي د نورژبوانډول ويونه بايد په پښتوکې پيدا کړو، ټاکل يې ناسم دي او تراوسه مو چې څه ټاکلي هغه هم ناسم دي، چې په لاندې کې به يې روښانه کړو.

موږ دا په ژبه اويا نوروپوهنو پوه کسان، موځانونه بايد دومره غوره ونه ګڼو، چې په ژبه يا نوروڅه کې مو څه شي منځ ته راوړی اويا مود کومې بلې پرې پوهيدلي وی ، له پاره کوم بل وی منځ ته راوړی اوکه دا کار مو کړی وي، نوناسم به وي، چې دا به هم وروسته وګورو

په ډېره بخښنه: زموږ پخوانيو ژبپوهانو پښتو ته اړيين ډېر ښه نومونه هم ټاکلي، د خوي سره سم، چې موږ يې تل بايد مننديو وو.

سلمه به څنګه سلنه شوې وي؟

زموږځنې پښتوپوهان اوبيا چې دوی ژورنالستان هم وي، د خپل (نه) ابتکار له امله چې کړی يې وي، نو د شپې خوب وګوري اوپه فکر کې شي، چې راځه نن يوڅه وکړه او هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بې له دې چې په سم او ناسم يې پوه وي په ژبه خپل ګډوډ اند ورتپي اووايي، چې دا سلم خوماته ښه نه برېښي راځه دا سلن کړه. يو په ژبلار او سم انديز دليل خوورته نه لري او نه يې لرودی شي. دی خوژورنالست يا پښتو پوه دی، دا چې يوڅوکسان دا له راديو تلوېزيون څخه واوري، نو اندي، چې دا خوګوره چې څومره ښه يونوي وی زموږ اديبانو

.... ۳ ....

او ژورنالستانو راپيدا کړی، چې په دې توګه ټوله ټولنه دا ناسم وی خپلوي او همداسې ناسم يې کاروي. دا ماته ښه روښانه دی، چې دا کار په دوه زرم کال کې شوی او زه له همغه وخته د دې په مخامخ ولاړ يم.

اويا
مايع ته د پښتو انډول پيداکول:

ځني پښتو پوهان سره يوځای کيږي او وايي، چې مورږد مايع وی کاروو، چې عربي دی، نودې ته به په پښتوڅه ووايو. په دې ډول خبروکې ما هم کله کله شتون لروده، خپله خبره مې کړې، خوچا ورته غوږنه دی نيولی، وايي، چې دی خو څه ژبپوه نه دی. مخامخ يې تکيه شوی يم، خو لا تراوسه يې ګټه نه ده کړې او نه زه له خپله نيته تير شوی يم. دوي ډېر ناسم دا اوبلن بولي.

دوی خوپه عربي نه پوهيږي او ځني زيات يې په بله کومه ژبه هم نه، نو له دې امله يې په پښتو انډول هم نه شي پيداکولی اوپه فزيک هم نه پوهيږي، چې دا مايع په پيژند وپويږي، چې بيا يې د پښتو انډولساده کيده. دا چې دا په ختېه کې څه شی دی يعني په دې نه پوهيږي، چې دا خو د تنونو د يوه ټولګي ګډ خوی دی اواوبلن خو لا تراوسه کلک دي پخپله هم لا مايع يعني اوبه نه دی.

دوی داسې نه کوي، چې يوه کس ته دا دنده ورکړي، چې په هکله يې څيړنې وکړي او فزيکپوهان هم مرستې ته راوغواړي.

بله بيلګه: مستطيل په پښتو يعني څه؟

ما د پوهنې وزارت نصاب کې له استادانو وپوښتل چې مسطيل به څه ته وايي، هر يوه پيژند ورکاوه، نوما ورته وويل، چې دا نوم يې نوڅه مانا لري، څوک پرې نه پوهيده، هلته يو مولوي صيب روان وو، چې ورڅخه ومې پوښتل ويې وی: د مستطيل مانا غزېدلې (څيره ده ځکه ښځينه) ده.

بله بيلګه دا په پښتوتېل شوې ،، ئ،، ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا يواځې د کړ له پاره اوبيا يواځې د مخاطب جمعي کړ له پاره، چې سړی ورته هکپک کيږي.

ولې ورته هکپک کيږي؟

.... ۴ ....

ځکه چې :

لومړی: موږد غږلرونکوتورو له مخې نوم، فعل او خوي اوداسې نورنه ټاکو اوکه داسې وکړو، نوالله دې خير را پيښ کړي، چې بيا به نوپه همدې کې رابند يو.

دويم: که داسې وي، نو دا به بيا يوه لار (قانون) وي. چې دا لار وي، نوبيا د مخاطب يو، او ويونکو، اودريموله پاره هم بايد دا لار وي، چې بيا به نولږترلږه اته، که نه ۱۲ او.. ييګانې ولرو.

ډاکتر ماخان ميږی شينواری

ژبه قرارداد دی او که څنګه؟

ځنې په پښتوکې ناسم ورځنې شوي ويونه چې له چا سره خبرو ته راواچوو اوناسمون ته يې ګوته ونيسو، چې دا نومونه موخه ور نه ده، نو سملاسي اورو، چې ژبه خو قرارداد دی، دا په دې مانا، چې که موږ يو څه ناسم ووايو اودا خلک همداسې ناسم واخلي او ورځنې شي، نو هغه د قرارداد له مخې بيا منلي ګڼل کيږي، چې بيانو بايد سم وي.

موږ خو لا تراوسه د ژبسمون له پاره کومه ژمنه ټولنه نه لرو، چې دا کار سرته ورسوي اوکه وي هم، زموږد ژبې د ځوانۍ له مخې کيدی شي ځنې ناسم ويونه موژبې ته راننوتي وي.

تر هغه ځايه چې زما تجربه ده، موږتراوسه ژبې ته کوم داسې وی نه دې راننباسلی، چې هغه دې د هغه وي غوښتونی خوي ورکړي.

زما تجربه – په ډېره خواشينی بايد ووايم – داسې ده، چې موږ په ژبه کې يوکره پيژند لرونکي يا پيژندل شوي وی د يوه بل کره پيژندلرونکي وي - چې پيژند يې هم کره روښانه وي - په ځای ناسم ځای په ځای کوو. دا نو قرار داد نه شي کيدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ دې موضوع ته داسې خپل پام رااړوو:

لومړی:

.

.... ۵ ....

هغه ویونه چې له پیداښته نوروژبو کې شته نږدې ټول یې موږ هم په خپله ژبه کې لرو، چې موږ یې باید په خپله ژبه کې راپیدا کړی شو او دا کار د مسلک اوپه ژبه پوهېدنې له امله شونی دی.

بیا: دا کار مسلکي کسان، چې د مسلک برسیره په یوه بله دباندنی ژبه هم ښه پوه وي.

که څوک داسې نومونوباندې د پښتو په انډول - د مسلک او ژبې له مخې – نه پوهیږي اودا بیا غواړي په پښتو انډول ونوموي، نو ناسمون ورسره لهپیله مل دی.

موږیې دلته یوه بیلګه راوړو:

د مایع اوبلن بلل. ایا دا به نو هم بیا قرارداد وي او که څنګه؟

یادونه له دې د مخه چې په دې بیلګه روښنایي اچوم، د فزیک له مخې د تنونو نومونه لنډ اخلم، چې په درې ټولګیو وېشل شوي، بې له زیاتې شننې:

۱ – د کلک تنونوټولګی، چې زرې یې یود بل څخه پخپله نه بیلیږي.

۲ - د تښتېدونکو تنونو یا غازونو ټولګی، چې څنګه ازاد شي یوې اوبلې لورته ځغلي.

۳ – د بهېدونکو تنونو ټولګی، چې بهیږي.

زموږژبپوهان، چې د مایع په پښتو انډول - د مسلک له مخې هم – نه پوهېدل، دا یې اوبلن وبلل، چې پوره ناسم اود مسلک څخه لرې دی.

اوبلن څه پېژند لري؟

ګوروچې اوبلن ځان ته کره پېژند لري. دا د د دوه هایدروژن اویوه اکسیجن خوي دی، چې لا اوبه هم نه دي او په کلکو بدنونوکې ګډ کیږي.

اوبه واوره کیږي، چې کلک بدن یا تن دي، دا واوره بیا اوبلنه کیږي، چې نرمیږي،خولا تراوسه کلکه ده اواوبه شوې نه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که د دې تودوخي نوره هم جګه شي، نو دا اوبلنه واوره بیا اوبه کیږي.

.دې ته دې د ګرانو لوستونکو پوره پام وي، چې دا یواځې او یواځې د اوبو خوي دئ او د

:

.... ۶ ....

تنونو د کوم ټولګي خوي نه دئ، دا په دې مانا، چې شړومبې یا شیدې نه اوبلنیږي او نه کوم غاز یا ټېنتیدونکی اوبلنیږي. دا په دې مانا، چې اوبلن غازنه شته.

لنډ: ټول هغه تنونه چې بهیږي بهیدونکي تنونه دي او نه اوبلن. دا بهیدنه یې ګډ خوي دئ.

دا نوقرارداد نه دئ، چې نوم د بل نوم ځایناستی کیږي او ان د یوه ټولګي تر نوم پورې.

د پیداپښتي نومونویا ویونویوه بله بیلګه: سلم ته سلن ویل هم ناسم دئ، دا د ځنو کسانو د یوه ناسمې مینې په بنسټ همداسې بې له پرې پوهیدنې او کوم دلیله منځ ته راوړل شوي.

دا هم کوم قرارداد نه دئ او نه قرارداد کیدی شي.

دویم:

ځنې داسې نومونې لرو، چې د هغې له پاره له پیداپښته سم نوم، د نورو ژبوپه مرسته لرودی شو، خو دا چې زموږ د ژبې سمه وده له څه باندې شپیته کاله را په دې خوا ده، چې له دې امله ځنې ناسمونونه په کې راغلي، چې اوس ښه بریښي، خو د ناسمو نومه ونو په ډله کې باید راشي.

بیلګه ۱ :

روغتون ته په ټولو ژبوکې د پښتو انډول ناروغتون یا رغنتون یا رغنځی ویل کیږي، چې له خوي او ژبې له مخې یې همدا سمه نومه ونه هم ده.

دا هم قرارداد نه دئ، خو دا چې موږ ډېر یا له سره داسې بللی، اوس یې بله نومه ونه راته پردئ بریښي.

بیلګه ۲ :

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کورنیوچارو وزارت، چې باید د دننیو چارو وزارت بلل شوی وي، خوموږداسې بللی.
د کورنیوچارو وزارت هم باید ولرو، چې د کورنیو چارو سره سر اوکار لري.

یادونه: په دې ناسمونو کې دلیل نه شي ویل کیدی، چې دا روحیاتو له امله ښه یا بد برېښي،
په ژبه کې هر څه شته، چې ځنې به په ځنو کسانوښه او په ځنو بد اغیز لري.

دا هم د قرارداد سره سر اوکار نه لري.

.... ۷ ....

دویم:

هغه نومونه چې د انساني ټولنې د ودې سره د پرتلې له امله منځه ته راغلي:

زه یې دلته یادونه کوم. زما په بله د مخه تیرې لیکنه کې شته اویوائې نومونه یې اخلم،
کره پیژند لري او پر ځای یې د یوه بل کره پیژند وی تاسم کارول کیږي.

بیلکه:

ستاندارد، سطحې، سویې، ... ته کچه ویل پوره ناسم دي.

زموږ په ژبه کې خودا ټول ناسم بلل شوي ویونه د یوه کس د شپې د چرت څخه راوتلي او
سهار بیا دا نورو کسانوراخستلي او ټولیز شوي.

د ژبو د اسانتیاو له پاره د نورو ژبو پوهان هم د لیک ښه بدلون اونورونوښتونو له باره
کار کوي.

دا څو کاله دمخه د المان دولت له خوا پنځه میلیارده یورو وټاکل شو، ځنې بدلونونه په ژبه
کې راغلل، چې د نوې ښې لیکنو له پاره پنځه کاله وخت ورکړشوی وو، چې په
ښوونځیو او نورو دفترونو کې دا نوې ښه ورځنۍ شي. په دې کې ورسره سوېس
اتریش او لیښتنشتاین هم ګډ وو.

ز ه یې یوه بیلګه راوړم:

پخوا دوي فیل Elephant لیکه او اوس یې Elefant لیکي.

که ګران لوستونکي مرسته کوي او د قرارداد په توګه سم نومونه غوره شوي وي، هیله
ده، چې ویې لیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ ستونځې په ټولو پوهنوکې.

په هره پوهنه کې موږ دباندنیو ژبو ته اړتیا لرو او له هغو څخه زده کړه هم کوو. موږ په ژبه کې د ودې له پاره هم کوم داسې نوموتي ادبیات نه لرو او هغه ځوک چې په ژبه کې

.

.... ۸ ....

لوړې زده کړې کړي او کوي یې ، هغوي هم په د دباندنیو هیوادونوکې دا کار یعنې زدکړې کړی، چې دا حال موپه ژبه کې هم دی.

ډېرو پښتنو او سترو پښتنو په پښتو ژبه کې هم پوره لیکنې کړي، خو دا د نورو ژبو سره د پرتله کیدو نه دي. که تاسووغواړئ د بیلګې په توګه د پرېپوزېشنونو له پاره څه وګورئ، دا ګوګل ته ورکړئ، نو په لسګونو لیکنې به په دې هکله شوې وي.

ما په شمیرپوهنه کې نږدې پنځه ډېرش کتابونه ژباړلي او لیکلي، خو دا په شمیر پوهنه کې ډېره وړه برخه ده او د پوهنیزو ځیړنوله پاره خو په پوښتنه کې نه راځي، یواځې هغه لومړنۍ زده کړې ترې شونې دي یعنې د پوهنتون تر سوېې پورې، چې هغه غوره یې پسې ځېړنې دي، همداسې مو ټولې پوهنې.

په پیداېښتي پوهنو کې وده

په پوهنوکې او په ځانګړې توګه پیداېښتي پوهنو کې - چې زه ژبه هم یوه له پیداېښته پیدا پوهنه، ځکه بولم، چې له پیداېښته راسره ده اوله پیداېښته د اړتیاوو په بنسټ منځ ته راغلې - هره وده د نوښتونو او د نوو پرې ابادولو پوهنیزو کړنو او کارونو په بنسټ سره منځ ته راځي.

یعنې پرمختک یا وده او نوښتونه.

دا پرمختګ او پسې راتلنه یې نوښتونه څنګه منځ ته راځي؟

دا د نړۍ تر دې ځایه ټوله وده په نوښتونو اباده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا وده داسې منځ ته راځي، چې د اړتیاوله مخې د اړونده ریښې پوهان د دې اړتیاو په هکله څیړنې کوي، چې دا ټولې څیړنې په دمخه تیرو او د اړونده پوهنوپه لارواو قوانینوابادې وي، چې د دې څیړنو لاس ته راوړنې بیا د ټولنې د پرمختګ له پاره کارولکیږي. دا څیړنې نوپه رښتیا ډېر ې پیچلې پروسه ده اود یوه اړتیا سره سمې موضوع په هکله کیدی شي په لسګونه ، که نه سلګونه کتابونه وکتل شي، وارزول شي، ټولې موخې ته رسیدونکې لارې او قوانین وکتل شي، چې اړونده لاس ته راوړنه ترې راووېستل شي.

.... ۹ ....

هغه څه، چې ورته په کلکه ګوته نیسم، هغه دا ده، چې هیڅ یو څه په پوهنوکې د کسانویا نوره هم ښه، دپوهانو د خوښې کارنه دی، یعنې دا چې په شمیرپوهنه کې دوه زیات درې برابر پنځه کیږي، نو دا څوک په خپله خوښه شپږ کولی نه شي.

ډېره بخښنه، چې داسې یوه بیلګه راوړم، خووبه ګورو، چې ورته اړیم.

زما موخه د دې څیړنې یا لیکنې سره پښتوژبه ده:

زه په پښتوژبه کې ډېرد نوښتونو پلوی یم، خو هغه باید د ژبې لار(قوانینو) اوسم اند په بنسټ وي. په ژبه کې نوښت د چا د خوښې کار نه دی.

نوښتونه په څه کې غواړو؟

ډېر زموږ پښتانه په دې اند دي، چې ژبه موسوچه شي.

ژبه یا ژبو کې څنګه ویونه لرو؟

زما په اند ټولې ژبې سره غبرګې پیدا دي، چې په لاندې ډول یې را لنډوم:

۱ ــ هغه ویونه یانومونه، چې د هغه څه منځ ته راوړل د کسانوکار وي اودا بیا د هغوي د نومونو پسې نومول شوي. دا نومونه لکه الڅهایمر(الزایمر)، څلزیوس، سادیست او نور، همداسې نومول کیږي اوپه بله ژبه کې هم همدا دي.

۲ ــ هغه څه چې د یو څه د ودې یا پرتلونې په بنسټ منځ ته راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې جملې څخه به ستاندارد راوړم، چې عربي يې معياردئ. د دې له پاره هم په پښتو کې اندول نه لرو او له دې امله به يې همداسې ستاندارد يا معيار بولو.

۳ – د ژبو پيداښتې ويونه.

داسې ويونه د انسانانو د اړتياوسره منځ ته راغلي، په پيداښتي ډول. دا ويونه په ټولوژبوکې اندول لري، د ډېرو لږو ځانګړنو سره.

په دې هکله زياته ليکنه نه کوم. دا خبرې ما په خپل کتاب کې چې په کتابتون.کوم کې شته کتل کيدی شي.

.... ۱۰ ....

زما سوال او هيله

هيله ده چې د يوې بلې ژبې وی له پاره چې په مانا يې نه پوهيږي د پښتو وی مه ليکئ، دا همغه په دباندنئ ژبه وبولئ.

دا د چا يا زموږ د خوښې کار نه دئ او دا هم سمه نه ده، چې ژبه د قرارداد خبره ده. اوس ژبه لرواوداسې څه هم نه شته، چې موږ يې په هکله قراردادوکړو. له دې امله دا ژبه نوره هم تخريبيږي، که پرته له پوره پوهنې ګوتې په کې ووهو.

لکه:

لومړی:د ستاندارد يا معيار، سطحې، سويې او ...له پاره کچه مه کاروئ.

دا داسې برېښي، چې ګوندې موږ په کچه هم نه پوهيږو او ستاندارد ا، ...هم نه پوهيږو.

دويم: د مايع له پاره چې وی ګورئ، نونورې ژبې هم وګورئ، که په عربي ښه نه پوهيږي اويا د يوه کس څخه وپوښتئ، چې په عربي پوهيږي. د خوي له مخې مايع د شيانويوه ټولګي ته وايي، چې بهيږي او نه اوبلنيږي.اوبلن لا اوبه نه دي، هغه لا تراوسه واوره ده.

هيله ده چې په پښتو د يوه لرودي څه له پاره يو بل لرودئ، چې موخه يې بله وي، مه کاروئ.

لکه غبرګون، چې د هغې له پاره اړوند د کارونې وړ مناسب ويونه شته. تاسو هغوغونډالو ته وګورئ، وبه وينئ، چې بل د همغه څه له پاره په کار وی شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیله ده چې په پښتوکې لرلی او سم څه بل ډول مه بولی او مه یې تخریبوئ.

دېرش سلمه چې څوک یې دېرش سلنه بولي، تخریب اوتیری دئ.

ژبه سوچه کیدنه.

زموږ پښتنولیکوالواو ژبپوهانو کې دا دري موضوعګانې په ډېره مینه د لیکنو اوویلو سرتکې ګرځیدلې، چې غواړم زه یې همدا اوس د خبروله پاره رامنځ ته کړم.

.... ۱۱ ....

لومړی: ژبه سوچه کیدنه (کونه).

دویم: ژبه معیاري کیدنه(کونه).

دریم: ژبه پوهنیزه کیدنه (کونه).

لومړي ته: ژبه سوچه کونه یا کیدنه.

دنړئ ژبې چې منځ ته راغلې، ټولې د اړتیاوپه بنسټ دي. غبرګې منځ ته راغلې اوله دې امله ټولې ژبې سوچه دي او د هرې ژبې وی په بلې ژبې کې انډول وی لري.

د ژبې سوچه کیدنې څخه به موخه دا وي، چې ګوندې موږ ټولې لیکنې باید په پښتو وکړی شو. دا کیدی شي، ځکه چې زموږد پښتو منځپانګه – لکه د بلې هرې ژبې هم- له پیداښته پوره ده.

د ژبې سوچه کیده نو څه دي؟

دا نور بل څه نه دي پرته له دې، چې ټولې پوهنې باید په پښتو ولیکلی شو، دا په دې مانا چې ژبه باید پوهنیزه شي.

ژبه په هغه وخت کې پوهنیزه ده، چې داسې لږ تر لږه دا لومړنیو ستونځو ته اوبی (ستونځوبی) پیداشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: ګومان مې دی، چې زموږزيات کسان به د لومړي ځل له پاره د ،،ستونځوبي،، سره مخامخ شوي وي او دا د مشکلاتو- يا ستونځو حل، له پاره موږ نه پيدا کوو، يعني ما هم نه دی پيدا کړی، زما ورته پام شوی، چې دا مو په ژبه کې شته.

لکه: ملګوبی، ګوړوبی، خړوبی او نور

موږ په پښتوکې – دا بايد په ډېره خواشينی سره ووايم- چې د هغه ساده اړتياوله پاره هم پوره مسلکې کسان نه لرو، موږ ان له هغه پيليزو پوهنو سره له پيله په پښتو څه نه لرو، موږ ان دا د ښوونځي پوهنې مو

.... ۱۲ ....ږ

لومړی: په پښتو نه دي او

دويم: موږ چې د ښوونځي له پاره څه ليکلي هغه هم ناسم دي او دا ناسمې مو هم لا تراوسه نه دي سمې کړي .

ما د شميرپوهنې يو کتاب ليکلی، چې Ketabton.com کې خپور دی اوله اوم تر۱۲ –م ټولګې پورې مود هر کتاب څخه يوه يوه برخه څيړلې، چې له څومره ناسمونونو ډکه ده. متأسفانه، چې ټول د شميرپوهنې يا رياضي کتابونه – چې ما لوستلي - همداسې ناسم دي. موږ په نورو برخو کې هم پوره ستونځې لرو.

په پښتو کې څيړنې څنګه شونې دي؟

زموږ ژبپوهانو، چې په پښتوکې يې تراوسه ماستري يا داکتري لروده يا لري او يا يې له دې وروسته لاسته راوړي، دا يې هم له نورو ژبو څخه لاس ته راوړي، دا په دې مانا چې دپښتو د اکاديميکزده کړوله پاره هم د نورو ژبو څخه ګټه پ،رته کوو او او س هم په خپل هيواد کې ورته د جګو زده کړو ادبيات نه لرو. نو زما په اند که څوک غواړي، په پښتو کې – لکه څنګه په نورو ريښوکې هم- څيړنې وکړي يا لوړې زده کړې، نو اړيين دی، چې يوه پر مخ تللې دباندنی ژبه ښه زده کړي، که په دباندې کې د زده کړې شونتيا نه وي، نوداهڅې دې په کوردننه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه ځنګه موچي هيواد وروسته پاتي دئ، همداسي مو په ورته ډول ژبه هم وروسته پاتي ده، چې له نږدې شپيته کاله د مخه داسې لړه رسمي سوې(په قانون کې پوره، خو قانون ته څوک ګوري)، نوکه هر پښتون غواړي څه وليکي ډېر ښه به وي.

نه ! ډېر اړيين به وي، چې يوه پرمختللي ژبه، چې له ټولو يې انګرېزي ښه ده او پسې روسي، فرانسوي او الماني، زده وي او د خپلې ژبې لپاره ترې کار واخلي.

دا په دې مانا، چې د نصاب له پاره د ښوونځي اوپوهنتون کتابونه سيده له انګريزي او يا دې نورو پرمختللو ژبو را وژباړي، خوهغه ژباړی باید په مسلک اوپه دواړو ژبو ښه واک ولري.

.

.... ۱۳ ....

نومونې (نومه ونې)

نومونه او په ټوليزه توګه – زما په اند- ژبه ځنګه منځ ته راغلي؟

يادونه:

ما نومونه ليکلي، خوموخه دې د ژبې ويونه وي، که دا نومونه، کړنې يا فعلونه، نومځاينيوي او يا نور څه وي.

ځنې شيان د هغو د خويونوله لارې راته روښانه کيږي.

موږ ته پوهنه په پښتوکونه ډېره ستونځمنه په دې ده، چې دا پښتو نومونه او ويونه راته ورځني نه دي، لږ ترلږه په پوهنو کې. ځنو پوهنوکي خو نه دا چې دا نومونه ورځني نه دي، په هغې پوهيدل هم ستونځمن دي. زه کله کله، چې د الماني څخه کوم نوم په پښتو ژباړم يا پښتو کوم يا يې نوره هم ښه په پښتوکې يې انډول پيداکوم، چې پرې پوهيدنه راته ستونځمنه وي، بيا يې انګريزي ګورم اوبيا يې د عربي سره هم پرتله کوم، ګورم، چې دا ځنګه وبلل شي يا يې نوره هم ښه انډول يې څه دئ. نه چې دا ځنکه وبلل شي، بلکې چې دا ځنکه يا کوم نوم يا وی دئ، داسې نومونې(ښه به يې داسې نومه ونې) په تخنيک کې ډېرې مخ ته راځي، ځکه چې د نوروپوهنو د ژبې په ځنګ کې په تخنيک کې هم ستونځې لرو.

لنډ: د ژبې ستونځې او مسلکي ستونځې لرو، چې د شيانو پښتو بلل راته ستونځمن کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نومونو اوویونو له لارې یو شی یا د شیانوډله یا ښه یې ټولګی یواځنې ټاکل کیږي، نه داسې نه ده، یواځنی ټاکلی دی اودا ټاکنه زیات وخت د شیانو د خویونوپه بنسټ سرته رسیږي.

موږدلته د بیلګې په توګه نومونه ترڅیرنې لاندې نیسو.

موږ درې ډوله نومونه اوویونه لرو:

یو: هغه ویونه او نومونه چې له پیداښت څخه راسره مل دي.

دوه :

الف: هغه نومونه اوویونه، چې د هغه څه له پاره منځ ته راغلي، چې د هغو د منځ ته راوړونکو نومونوباندې یادیږي، یایې ورته دځانګړې خوې څخه منځ ته راوړل شوي.

ب : هغه نومونه اوویونه، چې د شیانود میندلو له لارې منځ ته راغلي.

درې: هغه نومونه یا ویونه چې د پوهنې د ودې سره منځ ته راغلي.

و یو ته:

دا پیداښتي نومونه اوویونه په هره بله ژبه کې خپل انډول په پښتو کې هم لري او باید موږیې ورته پیدا نه کړو. دا موږ یې په لاندې ډول لږ روښانه کوو:

الف: ټولګیزنومونه اود ټولګیز ویونو له لارې نومه ونې:

۱ – ټولګیز نومونه، چې د ګډو خویونو په بنسټ وي:

لکه انسان، نبات اوداسې نور اویا همدسې تو، سوږ،برګ او نور، دا ډول نومونه او ویونه هره ژبه لري، که په کومه ژبه کې ستونځې ورسره وي، نو د نوروژبوپه مرسته یې د خوي له مخې نومونه پیداکولی شي.

۲ – ټولګیزنومونه، چې د تودوخې درجې اړوند د ګډو خویونو له مخې چې د شیانو ګډ حالت د ځنو خانګړو شرایطو سره په ګوته کوي یا لنډ: د شیانوفزیکي حالت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا شيان په درې ټولګيو وېشل کيږي:

اول: کلک . يعني د کلکو شيانوټولګی، چې زرې يې سره کلکې نښتي وي، لکه تيږه، يخ،واوره ، که اوبلنه هم وي.

دويم – بهيدوني (د هغوتنونوټولګی، چې بهيږي يا يې زرې کلکې سره نه وي نښتي) يا بهيدونکي (دا نوم زموږادبيانوتخريب کړی او اوبلن يې بولې، چې دا د دې ټولګي د يوه شي (اوبه) خوی دی(او هغه هم اوبه نه دي))، لکه اوبه، شيدې ...

دا ولې؟

ځکه چې زموږ د دې ناسم نوم ايښوونکي او ناسم وي بلل کووني(که بلونکي؟؟).

لومړی ۱: د دې شيانود ټولګيو په فزيکي خوي نه پوهيدل او

.... ۱۵ ....

دويم ۱:همداسي دوي نه شوکولی، چې دانومونه له نوروژبو راواخلي، هلته دا پوره روښانه دي اوهرڅوک پرې پوهيدلی شي.

دريم – تښتيدوني (بخار،غاز ونه او غازډوله):

د دې لپاره چې خبرې اوږدې نه شي، داسې يې را لنډوو:

يو ته: هغه څه چې له پيداښته ورسره بلد يويا بايد بلد وو، هغه په ټولو ژبو کې شته، ځانګړنې به يې ډېرې کمې وي.

د دې شننه ډېر وخت غواړي اوڅوک ورته سره سينه هم نه شي لرودی، چې ويې لولي، نو دلته به اوس په همدې بسيا وکړو، دويم اودريم ته به راشو:

دوه اوهمداسې درې ته: غزوم يې نه لنډ: داسې نومونه په ټولو ژبوکې همغه دي اوڅوکورته بل څه نه شي ويلی.

دريم ته: دا د هغو تنونوټولګه ده، چې زرې يې يوله بله تښتي، لکه د بويولوتنونه يا بخار، غاز او ....

دا نومونه د شيانود ټولګيو د پيژند له مخې منځ ته راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبه معیاري کونه

معیاري ژبه نوڅه؟

معیاري ژبه باید د کلیوالي ژبې سره توپیرولري، ژبه باید خپل ګرامر ولري اووی کتابونه اود اړتیاوله پاره په معیاري ژبه یا لوړه ژبه اویا اکادمیک ژبه د لوستلو اومرسته اخستلوله پاره پوره پانګه ولري

تراوسه چې په پښتو ژبه کې څه شوي، دا ځانله یا یو یوکس کړي اودا هرومرو ستر کار، خو ډېر کم دي.

لنډ ورځنی ژبه یا کلیوالي ژبه، چې په هغه ژبه چاپیریال کې، د ټولوینژبې سره په ویلو او لیکلو توپیر لري او لوړه یا معیاري ژبه هغه وي، چې د هغې ژبې ټول ویونکي پرې لیکنه اولوستنه کوي.

.... ۱۶ ....

دانو په څه مانا؟

دا په دې مانا، چې د ختیز، سهیلي او لودیز افغانستان خلک په خپلو کلیوالي ژبو غږیږي، چې سره تو پیر لري، خو معیاري ژبه دا ده، چې ټول یو ډول لیکل پرې کوي.

لنډ: معیاري ژبه د هغې ژبې د خلکود پوهې لاس ته راوړنواړتیاوې پوره کوي.

دریم ته: پوهنیزه ژبه هغه ده، چې د اړتیا ټولې پوهنې لکه د مخه موګوته ورته ونیوله پوره کړي. دا داسې بریښي، چې دژبې سوچه کونه اود ژبې معیاري کونه په خته کې د ژبې پوهنیزه کیدنه ده.

پام:

د ژبې معیاري کیدنه یا کونه باید په دې موخه نه وي، چې یوخیالي – بې له کوم ژبني او سم اندیزدلیل- څه ژبې ته ورواچوو، چې ګوندې یوڅه خووشو.

لکه:

،، غني د ترمپ د خبرو په غبرګون کې وویل،، یا ،، ....غبرګون وښوده،،. نه پوهیږم، چې ،، په غبرګون کې وویل،، کې به د لیکونکي موخه څه وي، خوماته څه نه وایي. دا به

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور کسان ووايي، چې دا يا هغه يا دغه موخه لري. دا چې موخه يې که هرڅه وي، خودا يوه سمه وينا نه ده، چې څوک ترې څه پوه شي.

داچې ژبې سره غبرگې دي اود يوې ژبې اړول په بله ژبه اوس ـ زموږ له پاره – اړتيا ده، بايد دا خپلې ژبې انډول په بله ژبه هم په همغه انډول واړولی شو، چې دا مو نو د دې ،، غبرگون،، سره وران کړ.

که د غبرگون په ځای ،، گړنگون،، هم وليکو همدا يوډول به ترې پوه شو. نو اوس بايد و اندو، چې موخه به څه يې وي.

وايو: غنې د ترمپ د خبرو په هکله يا مخامخ، او يا په پلوی څه وويل يا غنې د ترمپ د خبرو په هکله خپل اندڅرگند کړ.

دا نوښنگه کيږي؟

.... ۱۷ ....

دا داسې کيږي، چې د ښونځې څخه نيولې تر پوهنتون اوله دې وراخوا د هغې ټولنې اړتياوې پوره کړي، دا په دې مانا، چې ته پوهنيزې څيړنې هم بايد په خپله ژبه وکړی شي.

موږلا تراوسه دې ستر کار ته پوره هلې ځلې کول مخ ته لرو، خودا کار د حکومت دی او په ځانله يا يو څو کسانوسرته نه شي رسيدلی

زه دا ليکنه دلته رالنډوم اود نورخبرو له پاره نوراړينې ليکنې هم شته، چې بايد خبرې سره په وکړو، هيله ده چې د تاند درنه پاڼه يا خپرونه به په دې لار کې مرسته وکړي، چې ددرناوي وړ.

لاس ته راوړنه: پښتو سوچه کونه، ـ معياري کونه او – پوهنيزه کونه همغه پښتو پوهنيزه کونه ده.

ايا دا کار شونی دی؟

پښتو ژبه د نوروژبوپه څير پوهنيزه کيدی شي، چې پای کې يوائې دوه بيلگې د شميرپوهنې اوفزيک څخه راوړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له شميرپوهنې يا نوره هم ښه له ځمککچپوهنې څخه:

کره، قوس، قطر، وتر، قطعه، قطاع، سطحه، محیط

پښتو يې (خو ورپورې خاندئ مه، دا همداسې دي، که زموږزړه غواړي اوکه نه):

ګردئ،لينده، نيمئ، ټوټه ونې، ټوټه، برخه، هواره، چاپيريال.

له فزيک څخه:

يادونه: دا پښتو نومول يې اړيين دې اوکه نه؟

په اړيينوالي نه غږيږم. موخه دا ده، چې په پښتوکې ورته انډول لرواوکه نه.

لومړئ: (برېښنا) تړونئ

په کوټوکې چې برېښنا څراغ روښانه کوو، نو انګرېزي ورته سويچ Switch په الماني ورته Schalter وايي، وهو يا کيکاږو. که دا په پښتوکوو يا نوره هم ښه، په پښتوورته

انډول لټوو، نو لومړئ بايد وپوهيږو، چې دا د فزيک له مخې څه دنده لري، د دې نوروژبو موخه به همدا وي اوکه څنګه؟

د فزيک له مخې دا هغه اله ده، چې دوه سيمونه ((برېښنا) وړوني) سره تړي او يا د مړکيدو وخت کې يې سره بيرته بيلوي. پوښتنه دا ده، چې دا که موږ د سويچ په ځای ،،تړونئ،، وبولو، نو موخه ور به نه وي؟

د پورته انګرېزي او الماني ژبو ويونو له پاره انډول همدا ،،تړوني،، دئ.

دا چې داسې بلل يې ښه کار دئ او که نه يا په داسې بلنوسره هم انده يوکه نه، په دې باندې خبرې نه کړو، خو دا همداسې دئ، دا تړونئ دئ اونه بل څه.

ناسم ويونه څنګه پيژنو؟

يوه د مخه راوړنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ڪني زموږ د ټولودرنو ليکوالانوسره په مخامخوالي کي دي، خو زه زه پوهيږم، چي زما لي
.د دې روښانولوله پاره اړيين ګڼم، چې دا خپل اند له تاسوسره ګډ کړم

.بيا هم که دا د داسې څه ليکونکي ما باوري کړي، خو دا هم يوه ښوونه ده اوزما زده کړه

الي له امله دي، نه ياغي يم اونه يي زه تاسوته لوړه کوم، چي زما ليکني نه د چا د مخامخو
زما ليکني يواځي اويواځي د لا نورو .خوي لرم اونه د ځانښووني له امله دي
.روښانه ونو له امله دي

زه د خپلومشرانو په ځانګړې توګه د ژبپوهانومشرانو ډېردرناوی ځکه کوم او لرم، چي
تلي او ژوندئ به يي همدا دوي دي، چې دا پښتو يې را ژوندئ کړئ، ژوندئ سا
دا د دوي برکت دئ اود هلوځلولاسته راوړنه ده، چې اوس دا ژبه د .ساتي
.ورکيدو کندې ته نه شي لويدلې

.

.... ۱۹ ....

اسمونونو له امله تر اوسه مې چې د تاند په درنه خپرونه کې څه خپاره شو،هغه زموږ د ذ
وو، هيله ده، چې په دې لار کې به زما ليکنې داسې لړ څه دې ناسمونونو ته ستاسو پام را
.اړولې وې

دا ما .په يوه پوهنه کې چې يوڅوک څومره وړننوځي، پوهيږي، چې څومره نه پوهيږي
ر په دې پوهيږم، چې ژبه څومره ستونځمنه ده، خو چې خپله په يو څه کا .هم حس کړه
.وکړې هلته د داسې يوبل څه سره مخامخ کيږي، چې په هغې هم بايد کاروشي

زه پوهيږم، چې په ډېرو موضوعاتو به ډېرو ژبپوهانوکارکړی وي، خودا چې زه نه
پوهيږم، زه ملامت يم او دا چې زه هم بيا څه په ليکم، نو دا بيا سم کارځکه بولم، چې
.سګونه کسان کار کوي اودا هم ښاينه دهګورو په يوه موضوع په سلګونه که نه ډ

يې روښانه کړو، نو پوره دلايل ونهويونو باندې خبرې کوو او غواړو دا ناسمون ناسمو که
بايد راوړو او وښايو، نور هم ښهِيو يا څوغوره پوهنيز لاملونه يا دلايل ،يا غوره دليل
چې

او پوهنيز -سم انديز – يد غورهپه همدې ډول که بيا دا څوک ردوي هم با .دا ناسم دئ
.دليلونه رواړل شي

.او يا که د اړونده وی خونديونه د وی د خوي سره مخامخ وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکنې په دننه کې کتل کېدی شي؟

کوم دلیلونه کیدی شي؟ دا نو

دا ځکه په پیل کې راوړم، چې موږ ورسره د سټه او له پوره وخته بلد بېلګه یې روغتون
.ه سملاسي پوهیږو، چې دا روعتون موږ د روغانو ځای بللی‌د دې وی څخ .یو

.ناروغتون، رغنځی، یا رغنتون :نو دا چې موخه مو د ناروغان ځای دئ بیا دا بللی شو
.شوی رانیول فارسي څخه ځني بیا وایو، چې دا له

.نه داسې نه ده

ي ، ځکه ژبې د شته او باید و کې په هره پیداښتي ژبه کې چې یو وی وي، هغه په پښتو
اړتیا په بنسټ، د پیداښتي لارو سره منځ ته راغلي او دا هره ژبه، پښتو هم او اړتیا مو
.سره همغه دي

کوم دلیلونه نه دي؟

.

……………….. ۲۰ ………………….

کې دي؟ مخامخوالي کوم دلیلونه د ژبلار سره په ټکر یا

ناسم ویونه څنګه پیژنو؟ و، چېاوس راځ

چې په ناسم څه وپوهیږو، دا په ژبه کې داسې ،دئ دا کار په پیداښتي پوهنو کې لږ ساده
.لږڅه ستونځمن کار دی، خوسره له دې هم په ژبه کې د ژبلار په بنسټ لارې شته

لارو داسې ویونه، چې د پیداښت په اوږدو کې یې د پیداښتي :پیداښتي ویونه :لومړی
سره سم لرو، بیا کله کله زموږ ځني لیکونکي د خپل خیال په بنست د هغو له ډلې ځني
لکه موږ اوتاسې په ګڼونو کې د لرلې څخه په .ویونه راباسي او په بل ډول یې نوموي
په دې هکله).څنګ کیږولکه چې دېرش سلمې ته دېرش سلنه وایاودا پخپله بې لارې ده
(مې لیکنه شته

:دویم

:یوکره پیژند لرونکی وي د بل کره پیژندلرونکي وي په ځای اینسوونه ناسمه راځي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې عربي ،که د یوه څه له پاره په پیداښتي توکه په نامه نه پوهیږو، لکه د مایع له پاره نود خپلې ناپوهۍ په بنسټ بیا د دې له پار یود بل څه له پار ټاکلی کره پیژند لرونکی ،دی ټاکو، چې دا بیا هرومرو ناسم باید وي، لکه د مایع له پاره چې انډول پښتویې نوم یا وی په دې).بللی اوبلن او زموږ ژبپوهان دا ډېر او خورا او دلارې وتلی ناسم بهیدونکی دی (هکله مې لیکنه شته

اویا موږ کچه، چې ځانګړی پیژند لري ، بې ځایه اوبې له کومې ژبلارې د هوارې، معیار دا پردي ویونه دي او په .نوروله پاره کاروو، چې دا ټول هم پوره ټاکلي پیژندونه لري او پښتو کیدی نه شي.

نوپه داسې ویونو، چې انډول ورته په پښتونه لروڅه وکړو؟

.دې ډول ویونو ته همهغه د د باندني ژبې وی کاروو، که عربي وی وي،خونوره هم ښه

:دریم

.... ۲۱ ....

:نه لرلي نومونه بیا د خوي له مخې نوموو کې ځنې په پښتو

ځنې څه یا د شیانو نومونه، چې موږپه پښتوکې نه لرو یا نه لروده، هغه د هغه څه له خوي د .چې دا کار د نورو ژبو ویونکې هم کوي ،څخه پیژنو، اود خوي له مخې نوموو په توګه هغه ځای چې موږ هلته لمونځ کوو، لمنځتون بللی شو یا په هغه بیلګې دا نوم ورته د لویې پکتیا په)مړي خښیږي مړستون بللی شو چې کې ونوځای تاسونه راته برګیږي، نووبه وایم، چې روغتون مو که خو ،(ځنو ځایونو کې اخلي به سم نومول شوی رعنځۍ، رغنتون اوهمداسې ناروغتون بللی وی، د خوي سره .د هیڅ سمون له پاره نا وخته نه شته ،وی

:څلورم

موږ خپله غوښتنه څنګه ښوولی شو، چې سمه ده؟

.دا د غوښتني ښوونه نه ده، چې دا ګوندي دې اوهغوعلماوو لیکلي اوویلي، نوسمه ده ---

.یا دا چې له دې ستونځوسره مخامخ یو، نو باید دا لار وټاکو ----

ځم د دې ،، ی،، غبرګوني ؟ یا پنځمي ،، ئ،، ته‌را

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه دلته د دي له پاره يوه لنډه يادونه کوم اوبيرته تاسو درانه همهغې خپلې پخوانۍ ليکنې ته رابولم، چې ويې ګورئ، هلته داسي نورد ويلوڅه نه دي پاتې شوي اوزما دلايل هم په سم انديزدليل ژبلارې نه دي رد شوي.

له ليکنه ، چې ،، ئ،، رښتيا تېل شوې کتلی شئ،په دې هکله مې بـ.

د شميرپوهنې څو ساده روښانه ونې، چې پرې پوهيږو.

شميرپوهنه د څه سره سر او کار لري؟ :هر څه ډېر لنډ

د شميرپوهنې له لارې د شيانو څووالی او څومره ګڼل او شميرل کيږي.

دا نو څنګه؟ ايا ګڼل او شميرل سره بيل دي؟

.... ۲۲ ....

دا په ټول ژبو کې همداسې ده، خو موږ ورسره لا بلد نه يو.

که په .ګڼلو د يوه څه څو والی پيدا کوو:لومړی هغه چې پوښتنه يې څو او څومره ده (پاره ساتلی دلته شميرل نه وايو، هغه مو بل څه له)يوتوکرئ منې پرتې وي، نو دا ګڼو لس منې، ما څلورمنه غنم راوړه، يا ما دوه پاوه چای واخسته يا ما نن پنځه ساعته :بېلګې کار وکړ.

په ذکات کې لسم .د ګڼلو په ذکات کې څوم من ذکات دئ :دويم چې پوښتنه يې څوم ده سپين په ښوونځي کې څوم لمبر شو؟ او داسي نور... کن.

ګڼل په څه شي ګيږي؟

.... ل په ګڼونو کيږي، چې هغه په نا عربي ليکدود ژبو کې له کيڼ وښي لور ته دي‌ګڼ او داسې يې .... ۳ ، ۲ ، ۱ ، ۰ دي يا يا يې له ښي و کيڼ لور ته ليکو لکه ۰، ۱،۲،۳ او نور ...درې ،(دوې) صفر، يو، دوه :لولو.

ښي، خو داسې څه د ځنو شمېرنيزو ويونو سره بلدېدل، که څه هم داسې لږ مسلکي برېږ موږ پيداېښتي ګڼونه لرو او نور ګڼونه، که :ناڅه ورسره بلدېدل راته نااړيين نه برېښي

(c) ketabton.com: The Digital Library

څووالی يې غواړو وګښو، نو د دې ګښونو سره پرتله کو يا نوره هم ښه د دې ؛ښونو په نظم
.پيداښښتي ګښونه ګښلوړ دي او ناپايګښلوړ دي .کې راولو

ښوړ او ناپای ناګښلوړګښلوړ او ناګښلوړ، ناپای ګ

.

.

.

.

.

.

مورږ له دې وروسته په ژبه کې ناسم

.ننباسلو ويونو برخه باندې پيل کوو

ډاکترماخان ميرږی شينواری

،، ئ ،، په پښتو تپل شوې.

په خواشينی بايد ووايم، چې زه په ګرامر، چې اسم، فعل،صفت يا ستاين نوم اوکه نور څه
شيان دي نه پوهيږم. خو بيا هم ګومان مې دی، چې په ژبه پوهيږم او د ژبلارې سره سم
پرې ليکنې او خبرې کوم، خو په خواشينی بايد ووايم، چې په ژبه کې دې ناسمونومو
وناسمو ويونو ته يوائې زما فکر شوی، ځکه د بل چا ليکنې په دې هکله نه ګورم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه هم دا له دې امله ليکم، چې خبروته يې راواچوو او ژبه مو له ناسمونو سره مخامخ نه کړو.

راځم خپلې موخې ته او هغه دا ،،ئ ،، ده

دا (ئ) په پښتو تپل شوې،هيله ده، چې ددې د کارونې څخه ځانونه وژغورو.

ولې؟

دا ،، ئ ،، همداسې ويلکيږي، لکه ،، ی ،، نوبيا ولې دا ،، ئ ،،.

ځنې وايي، چې دا يوه د فعل اودا بل د نوم او پرونوم له پاره ده، خود صفت له پاره هم بله په کې نه شته.

دا به ومنو، چې دا دې داسې وي . پوښتنه موداده، چې ايا په دې نورويېګانو کې داسې نه ده؟ ، هغه په اسم، فعل اوصفت کې نه راځي؟

که راځي، نو د هغو له پاره بيا ولې نورې يېګانې نه ليکل کيږي؟

که داسې مخته لاړ شو، نوکومان مې دی، چې موږبه بيا په پښتو کې شل يا څلرويشت يېګانې ولرو.

.... ۲۴ ....

دا تازه په پښتوتپل شوې،،ئ ،، يواځې اويواځې د پښتو ناسمون دی.

وايي چې، تول نوي خواږه دي پرته له مرګه، نو ،، ئ ،، نوې په ژبه راتپل شوې، تل يې کاروو.او چې ګورم، دايواځنی يې ده، چې تل يې دا ناسمون سم ليکو.

د توري يا نور هم ښه يې ، د غږ لرونکي توري له لارې نوم او فعل نه ټاکل کيږي. دا ،،ی،، يو غږدی اود هر څه سره راځي اوتر اوسه راتله، خوولې دې بيا د ،، ئ ،، له لارې، چې همهغه د،،ی ،، غږ په ځای يې بې له اړتيا راولو او له دې لارې فعل وټاکو.

موږ په پښتو کې داسې يوه ،، ئ ،، نه لروده، چې له عربي مو پور کړه اوبله په عربي کې هم نه شته، چې د نورو ....له پاره يې راوړو، نو که دا ،، ئ ،، همهغو عربوته پرېږدو په ژبه کې مو نه دا چې کموالی نه راځي، ژبه موله ناسمون څخه ژغوري او که نه، نو د څه سره به مامخ شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

که د فعل یا کړ یې بدلیږي، نو باید د ټولو پرونومونو له پاره دا کار وشي. نو ددې له پاره ځما وړاندیز به په لاندې توګه وي.

او که نه، نو له ،، ئ ،، هم تیر شی. ژبه هم ګډوډي نه مني.

وړاندیز:

پرونوم .... کړ .. پخوانی ییګانې...اوس

ته ....ډوډۍ.....خورې......خورئ

تاسو........... ډوډۍ..... خورۍ.....خورۍ+

هغه،هغوي.. ډوډۍ.....خوري......خورۍ+

که ما، موږ ..ډوډۍ.....خوړی......خوړی=

دا بیا کیدی شي د کړ (کړنې) او پوښتني اونوروحالتونو له پاره هم نورې ورزیاتي کړي، کیدوني دي.

هیله ده، چې ټول به خبرې پرې وکړو

په شمیرپوهنه کې یوه لار(قانون) ده، چې که یوه لار د

.... ۲۵ ....

۱ له پاره باورولري او هغه د ن له پاره هم باورولري، نوهغه بیا د د ن + ۱ له پاره باوري او همداسې دا بیا د ټولو پیداښتي ګنونوله پاره باورلري. دا داسې نیمه نیمخوره دی، خو راسره ویې منۍ.

دلته هم چې یوڅه د یوه پرونوم کړ ،،یې،، بدلون له پاره باوري وي، نوهمهغسې لاربیا باید د نورو پرونومونو کړ ،، ییګانو،، له پاره هم باورولري.

په ژبه کې بیا پوښتنغونډالې راځي او نورګرامري څه، نو بیا به د هغوسره څه کوو؟

او که داسې وي، چې د شپږ پرونومونو څخه د یوه پرونوم کړ له پاره بله ،،ئ ،، په خپله خوښه ټاکی، نو بیا به د دې نور پرونومونو پرته ددې نورو غږلرونکو تورو سره څه کوو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ايا د هغو ځخه به هم د کوم يو له پاره بل ډول غړتوری پيدا کوو؟

که بې لارې يو، خوبايد دا بی لاري پرېږدو او که داسي نه انګيرو، نوبيا دا بايد ټوليزه شي، يعني د ټولو غږ لرونکوسره بايد د کړ له پاره بل غږلرونکی وټاکو اود ټولو شيږ نومځاينيوو او همداسي د نومونوله پاره، چي دا به بيا موږ له خپلي ژبي پښيمانه کړي.

همداسې: تنباکو کرو کي هم بايد دا کرو له پاره کرؤ وليکو اوداسي نور.

ژبه مو ملکيت نه دی اودا پيداېښتي حالت يي د هرڅه له پاره بسيا کوي اوکه نه نوبيا خو ورته ناسم څه نه ټاکو.

يا تاسو د دې کار دليل وليکی، چي ولي؟

راځی چي په ګډه دا د عربو ،،ئ ،، له پښتوبيرته لرې کړو، ډېرې بيګاني لرو.

په پای کي: زه له ټولولوستونکو ډېره بخښنه غواړم او ستاسو هر ډول ځړې ګوتنيوني ته هرکلی وايم.

د منلي خپيب غلي أه ليکنه

زما په يوې ليکني، چي ،، ئ په پښتو تپل شوي،، درانه او منلي استاد خبيب علي د رد له پاره له دلايلو څخه يو دا دليل راوړی. نور به يي هم درسره ګډ کړم.

.... ۲۶ ....

منلی استاد خبيب ليکي:

.،، که موږ د ډاکټر صيب ماخان شينواري خبره سمه وبولو او کړواله «ئ» په پښتو ليکدود تپل شوي وګڼو، نو دا څنګه کېدای شي چي وزير محمد ګل خان مومند يا بل کوم ليکوال دې دومره لوی بدلون په پښتو ليکدود کي راوستی وي او په پښتو ټولنه کي دې هېڅا ورسره مخالفت نه وي کړی؟،،

پيل يادونه: ماډېر دلايل راوړي او ډېر هڅېدلی يم، چي تېروتنه په را څخه ونه شي، خو دلايل مي که څوک نه مني، نو په پوهنيزه دلايلو دې يي رد کړي، نه چي هغه يا ده ويلي يا ليکلي، نو بايد سم وي او يا چي د بل چا ورته نه يي پام شوی، نو زمادې هم ورته نه پام کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ مخکښانو دا ژبه سمه کړې ساتلې او به رسمي چوکاټ کې يې منځ ته راوړې، دا يوه ستر کار دی، چې پښتانه يې بايد تل منندوي.

دا چې ما دا،، ئ،، تيلي بللي، نو دايي يو پوهنيز ځواب نه دی، چې هغو يا دوي دا کار کړی، نو اسي دي وي. ناسمونونه هرڅوک کوي او بيا دژبې درسمي دپيل وخت کې او دابهماته هم تول لوستونکي وبخښي. که دا ماته ناسمه نه برېښي‌دی، نو بيا مې ولې دا ليکنهکوله.

په پورته ،، هغه،، کې يوه روښانه ،،ه،، اوبله پڅه ،،ه،، ده اوکه روښانه اوپڅه درته ښه ن برېښي،هرډول يې،چې بولی. دلته به نوڅه کړو؟

زما اندېښني هم همدا دي، چې نو ولې زما ورته پام شو اويا ولې زه داسي تيرى کوم. دا يوپوهنيز تيرى دی اوله دې امله بايد پوهنيزه جزا وټاکل شي، خو د يوې پوره څيړني وروسته.

دا نو څنګه وڅيړو؟

موږ خوداسي يوه دولتي اداره نه لرو، چې دا کار سرته ورسوي، دا کيدی شي، چې د ژبپوه اوپه ژبه پوه کسانوله خوا سرته ورسيږي. دا خوماته وړه خبره نه برېښي، ځکه دومره تينګار په کوم او ګران لوستونکي دې همداسي اند نه وي، چې ګوندې د يوه ليوني او سرسختي يا نانورمال کس سره مخامخ دي. زه تل په جنجالي خبروکي د ځان له پاره په حق قايل نه يم، خو په تاسو مې قانعکول هم راته اړيين برېښي.

بيا ليکي:

،،بايد ووايو چې په پښتو ژبه کې همدا يوه زورکي واله «ی» په دوو بنو ليکل کېږي، چې موخه ترې په اصل کې د دوو اوازونو څرګندول دي. د پښتو ژبپوهني استاد پوهاند زيار صيب يې دا دوه بڼې، يوه نوموالہ (ی) او بله کړواله (ئ) بولي،،.

،،استاد محمد معصوم هوتک هم يوځای پښتو يې‌ګاني پنځه ګڼلي دي چې ګومان کوم منظور به يې ترې پنځه بڼي وي، نه پنځه يې‌ګاني،،.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ګوره هم پوهنيز دلايل نه شي کېدی. دا ناسمون دی، چې له هره وخته شوی وي. زما درنښت دي ټولو ژبپوهانو ته ي او په تېره بيا له ما مشرانو ته.هغوي زموږژبې تهبطساره ستر کار کړی، چې موږ هغه بايدمخ ته بوزواو په هغو يې اباد کړو

ښاغلی خبيب علي صيب ليکي:

،، که موږ د ډاکتر صيب ماخان شينواري خبره سمه وبولو او کړواله «ئ» په پښتو ليکدود تپل شوې وګڼو، نو دا څنګه کېدای شي چې وزير محمد ګل خان مومند يا بل کوم ليکوال دې دومره لوی بدلون په پښتو ليکدود کې راوستی وي او په پښتو ټولنه کې دې هېڅا ورسره مخالفت نه وي کړی؟،،

په خواشينیسره بايد ووايم، چې زه اوس هم په دې خپل اند کې ځانله يم، خو دا دی زما ياغيتوب ونه ګڼل شي، دا دې د يوه زاړه زده کوونکي، پوښتنوځواب وي، چې زما له تاسو هيله ده.

ښوونه نو څه شی دی؟

په پيداښتي پوهنو کې د ښووني لارې اود يوځه يا د غوښتنو ښوونه روښانه ده، خودا په ژبه کې هم روښانه ده او که څنګه؟

هو!په ژبه کې موږ ژبلارښود لرو اود هغې له مخې هر څه راته روښانه راپيژندلشوي دي. د بيلګېپه توګه : موږ ګورو، چې که يو نوم په ي سره پای شي، نو هغه ښځينه نوم وي. په دې کې بايد مخامخوالی نه وي، که چيرې داشي نوم مخ ته راغی، چې په ،،ي،، پای شوی او ښځينه نه وي، نو بيا دا لار ماتيږي اوباورله لاسه ورکوي.

.... ۲۸ ....

د دې په څټ باورنه لري، يعني هروی چې په ،،ي،،سره پای شي، نو ښځينه نوم نه کيږي.

موږزموږ په ژبه کې د ،،کړی اوکړئ(؟) په ډول نورڅه هم ډېر لرو، لکه ورې،ورې، خورې،خورې يعني غلامې د غلامیکړی ،،ورې،، کړې او دا ،،ورې شوې،، کړی يې د ځان سره کور ته ورې.

يا دا د انګوروخورې دانې دې غلامې راټولې کړې او هغه کس ورته امروکړ، چې دا به خورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوري، دا د انګورخوري داني به خورې. يا

ولې ولې ولې

دلته ګوره ستونځه په بيکانو کې نه ده، دا د ژبې تولیزه ستونځه ده او له دې ستونځوسره موربلد يو اود ستونځوبي له پاره يې نورې پخپله منځ ته راوړې لارې نه پيداکوو.

د مشرانو ليکني: دا چې زموږ مشرانوداسي ليکلي، دا پوهنيز د ليل نه شي کيداى. پوښتنه دا ده، چې دا نو بيا ولې د نوروييګانوله پاره باوري نه دي.په دې هکله ما په خپله ليکنه کې يو لښتکې په توګه هم ليکلي، چې دې نورو بيګانوسره دې نو څه وشي. يوه لار(قانون) چې توليزنه وي،هغه باورنه لري.

د شميرپوهني لار د ژبې لارې څخه هم نه شي بيليدلى،هلته لارده، چې يوه لار د يوه

ګڼ له پاره باوري وي او د يو بل ګڼ له پاره هم باوري، نو بيا هغه لار د تولوګڼونوله پاره باوري ده.

دا ژبلار نه ده، خو په ژبه کې يوه نوې لارده، چې په سمون يې خبرې بايد اجازه ولري.

منلى خبيب غلي ليکي:

،،د دې غونډې په پايله کې چې کومه فونيميکه الفبې وټاکل شوه، په هغې کې هم پنځه يېګاني دي. البته په دې «ئ» بنه پکې کومه يې نشته.،،

.... ۲۹ ....

زه د پنځه يا ښيړو يېګانوسره ستونځې نه لرم، خو دا بايد ژبلارې سره سمې، يا د ټولو له پاره او ياد ،، ئ ،، لهپاره هم نه.

دروند خبيب غلي ليکي:

،، بايد ووايو چې په پښتو ژبه کې همدا يوه زورکي واله «ى» په دوو بڼو ليکل کېږي، چې موخه ترې په اصل کې د دوو اوازونو څرګندول دي. د پښتو ژبپوهني استاد پوهاند زيار صيب يې دا دوه بڼې، يوه نوموالـه (ى) او بله کړوالـه (ئ) بولي.،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه د سترو او غوره ليکوالانوپه ليکنوکې دا ګورم اوزورېږم، چې په هکله يې څه ليکم، خو په کلکه په دې اند يم، چې يا ،، ئ ،، نه شته او يا د نورويېګانو اوازونو يا غږونو له پاره هم بايد يېګانې پيدا شي.

که دا يوه لار وي، نوموالي اوکړوالي يې ګانې شته،نو د با يد دا د نورويېګانوله پاره هم وي.

يوه لار (قانون) په هغه وخت کې باوري دی، چې توليز وي.

ښاغلی خبيب غلي ليکي:

،،که موږ دا «ئ» له پښتو ليکدود وباسو نو د سوېل لويديز وګړي به څه کوي؟،،

يېګانې څلور اوبنې بدلې: دا د ژبپوهنې لار نه ده، چې بنې دې بدلې وي اويې دې همغه وي. دلته دې هم بيا د نورويېګان له پاره همغه يې خوبدله بڼه پيدا شي.

په پوهنه کې يوڅه د يو چا يالورله پاره نه کيږي.

ما رښتيا دا د عربو يې بللي،کله د ګوډي الف او کله يې د مسئول يې بولم. موږ هم مسئول يو د مسئول يې بايد و ليکلی شو.

زه دا ليکنه نه اوږدوم، په دې ليکنه پسې مې بله ليکنهکړې، هيله ده، چې ګران لوستونکي او مينهوال به يې ولولي.

.

. ...۳۰..........................

ډاکتر ماخان ميرن شينواری

بيا هم دا ،، ئ،، تېل شوې

د مخه يو څو غوره راوړنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر اوسه مي چي د تاند په درنه خپرونه کي څه خپاره شو،هغه زموږ د ناسمونونو له امله وو، هيله ده، چي په دې لار کي به زما ليکني داسي لږ څه دې ناسمونونو ته ستاسو پام را اړولي وې.

په يوه پوهنه کي چي يوڅوک څومره ورننوځي، پوهيږي، چي څومره نه پوهيږي. په دې بوهيږم، چي ژبه څومره ستونځمنه ده، خو چي سړی خپله په يو څه کار وکړې هلته د داسي يوبل څه سره مخامخ کيږي، چي په هغې هم بايد کاروشي.

زه بيا بخښنه غواړم، چي په ډېرو موضوعاتو به ډېرو ژبپوهانوکارکړی وي، خودا چي زه نه پوهيږم، زه ملامت يم او دا چي زه هم بيا څه په ليکم، نو دا هم بيا سمکارځکه بولم، چي گورو په يوه موضوع په لسگونه که نه سلگونه کسان کار کوي اودا هم غنيوالی يا بډاينه ده.

ناسم ويونه څنگه پيژنو؟

د لته بيا لږ تکرار دی، خو زه اړ وم، چي دا مي لبکلي وي او اوس يې راتهلري:ول شتونځمن برېښي.

دا په پيداښتي پوهنو کي لړساده ده، چي په ناسم څه وپوهيږو، په ژبه کي داسي لږڅه ستونځمن کار دی، خوسره له دې هم په ژبه کي د ژبلار په بنسټ لارې شته او داسي يې لنډ به گوته کوو.

لومړی: داسي ويونه، چي د پيداښت په اوړدو کي يې د پيداښتي لارو سره سم لړو، نو د هغو له ډلي ځني ويونه راباسل او په بل ډول يې نومول ناسم دي.

لکه موږ اوتاسي په گڼونو کي د لرلي لار څخه په څنگ کيږو، چي بېلگه يې دېرش سلمي ته دېرش سلنه وايواودا پخپله بې لارې ده يعني د پيداښت سره مخامخوالی دی.

دويم: د يوکره پيژند لرونکی وي د بل په ځای اينسوونه ناسمه راځي: که د يوه څه له پاره په پيداښتي توکه په نامه نه پوهيږو، لکه د مايع له پاره، نود خپلي ناپوهی په بنسټ بيا د دې له پار يود بل څه له پار ټاکلی کره پيژند لرونکی نوم يا وی ټاکو، چي دا بيا هرومروناسم بايد وي، لکه د مايع له پاره چي انډول پښتويي بهيدونکی دئ او اوبلن وايو.

دريم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوره بيا لور، لور اولورهم لرو، نودا تو‌پيرونه به بيا ښکاره بيلوو، دا خوژبه ده اوداکاربايد وکړيشو، بې له دې چې پرته له ژبدود د ژبې په تورو‌کې زياتوالی راولو.

:اوس راځو دې ته چې

بيا هم دا ،، ئ،، تپل شوې

زه پوهيږم، چې زما ليکنې زموږ د تولودرنو ليکوالانوسره په مخامخوالي کې دي، خو زه د دې روښانولوله پاره اړيين ګڼم، چې دا خپل اند له تاسوسره ګډ کړم.

بيا هم که دا د داسې څه ليکونکي ما باوري کړي، خو دا هم يوه ښوونه ده اوزما زده کړه.

زه تاسوته لوړه کوم، چې زما ليکنې نه د چا د مخامخوالي له امله دي، نه ياغي يم اونه يې خوي لرم اونه د ځانښوونې له امله دي. زما ليکنې يواځې اويواځې د لا نورو روښانه ونو له امله دي.

زه به د خپلومشرانو په ځانګړې توګه د ژبپوهانومشرانو ډېردرناوی ځکه کوم او لرم، چې همدا دوي دي، چې دا پښتو يې را ژوندۍ کړی، ژوندۍ ساتلې او ژوندۍ به يې ساتي. دا د دوي برکت دی اود هلوځلولاسته راوړنه ده، چې اوس دا ژبه د ورکيدو کندې ته نه شي لويدلی.

زه دلته د دې له پاره يوه لنډه يادونه کوم اوبيرته تاسو درانه همهغې خپلې پخوانی ليکنې ته رابولم، چې ويې ګوری، هلته داسې نورد ويلوڅه نه دي پاتې شوي اوزما دلايل هم په سم انديزدليل ژبلارې نه دي رد شوي.

زه يوه بيلګه راوړم:

زه يواځې دې ته ګوته نيسم، چې په رښتيا دا د عربو د ګوډي الف ،، ئ ،،، چې موږ هم ورته د ،، مسئوليت،، په ليکلو کې اړ يو او زموږ د ناسم ليکنډول يا – دود مسئوله ده، مسئوليت د همغومسئولوپه غاړه واچوو اونوره يې همغه يواځې ،،مسئوليت،، ته پرېږدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه یادونه دې وي او هغه دا چې دا د ،، مسئولیت،، ئ د دریم ډېر ګړو کړنو له پاره تل
همداسې سمه نا سمه لیکل کیږي، دا په دې مانا، چې د لیکوالانو پام یې ډېر ځان
ته را اړولی.

هغه دلایل، چې زما د لیکنې مخامخ – چې ئ په پښتو تپل شوې- لیکل شوي، زه
ورته په لاندې توګه ګوته نیسم:

دلیل – چې هرومرو باید پوهنیز وي- راوړو، یا یې منو او یا یې په یوه پوهنیز دلیل ردوو.

زه زما د پخوانی لیکنې د ردونې دلایل په داسې لنډه توګه په ترتیب راوړم او بیا یې یا د
منلو او یا نه منلو پوهنیز دلایل په همهغه ترتیب له تاسو سره ګډوم.

زما دلیکنې مخامخ لیکنې:

لومړی - دا چې زموږ مشرانو دا ئ داسې لیکلې، نو دا له دې امله سمه ده اوسمه باید
وي.

او یا دا چې:

که دا ئ ناسمه وي، نو ول.ي په دومره وخت کې زموږ د مشرانو دې ته فکر شوی نه دئ

دویم:

بیګانې څلور اوبنې بدلې یعنې په پنځه ډوله لیکل کیږي، دا یو غږ، چې همغه غږ دئ، په
دوه ډوله- چې ئ او بله یې ئ ده- سره لیکو.

:دریم

.د غلامۍ کړی ماتې کړئ :غونډاله لرو

دلته نو باید د ،، کړی،، نوم او ،،کړئ ،، منځ کې توپیر وشي، نو له دې امله دا یوه کړیاله
.او دا بله نومیاله یې دي

د پورته درې راوړنو مخامخ دلیلونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړي ته:

موږ د خپلومشرانوپوهانو په پوهه نوې زده کړې کوو او د ژبسمون له پاره په دې زده کړو ودان نوي سمونونه ورزیاتوو. دا له پیداښته پیداښتي خوي دی، دا په دې مانا چې که زموږ راتلونکي له موږڅخه پوره په هر څه کې د مخه نه شي، نو دا به بیا زموږ ملامتیا وي.

هره پوهنه کې چې یوه لار تولیزه نه وي، ناسمه ده.

نیسو، چې د ،، ئ،، لیکل اړیین دي، نو پوښتنه به بیا دا وي، چې دا نو بیا د نوروییګانوله پاره ولې باید باوري نه وي. په دې هکله ما په خپله لیکنه کې یو لښتکی په توګه هم لیکلي، چې دې نوریی ګانوسره دې نو څه وشي.

د شمیرپوهنې لار د ژبې لارې څخه هم نه شي بیلیدلی،هلته لارده، چې یوه لار د یوه ګڼ له پاره باوري وي او د یوه بل پسې ګڼ له پاره باوري شي، نو هغه لار بیا د تولوګڼونوله پاره باوري ده، دا په دې مانا، چې یوه څه ته یوه لار وټاکو، چې هغه کار موږ کړی وي او هغه بیا د بل اړوند څه له پاره باوري نه وي، ناسم دی.

دا شمیرپوهنې لار په شمیرپوهنه کې ښوول کیږي.

زه د سترو او غوره لیکولانوپه لیکنوکي دا ګورم او زوریږم، چې په هکله یې څه لیکم، خو په کلکه په دې اند یم، چې یا ،، ئ ،، نه شته او یا د نوروییګانو او اوازونوله پاره هم باید ییګانې پیدا شي.

بیا: یوه لار (قانون) په هغه وخت کې باوري دی، چې تولیز یا تولباوري وي.

دویم ته:

.

دا د ژبپوهنې لار نه ده، چې بنې دې بدلې وي او یې دې همغه وي. موخه د ،،ی،، وېینه ده اود دې له پاره دا ،،ی،، بسیا کوي او که نه، نو دلته دې هم بیا د نوروییګان له پاره همغه یې خو بدله بڼه پیدا شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسي ده.،، چې ،، د غلامۍ کړۍ ماته کړی،،. ځکه چې:

يو: په پورته روښانونه کې خوستونځه په ،، ی، ئ ،، کې نه ده، دا د يې ګانو دنده هم نه ده او زه په بل څه کې هم ستونځه نه ګورم، که په زور يې نه پيدا کوو. دلته په لومړۍ کړۍ کې ک بايد يوزورکی ولري يا لومړۍ کړۍ دوه سيلبې لري يعنې يوه سيلبې يې ک – او بله يې –ړی ده او دا دوهمه کړۍ يوه سيلبې ده.

همداسي ده. ،، چې (د غلامۍ کړۍ ماته کړی). ،، که نه نو دا ورته ستونځې د نورو يی ګانوسره هم پېښوي.

د بيلګي په توګه دې لاندې غونډالې ته ستاسوپام راګرځوم:

په کړۍ او ک-ړی کې چې غواړو توپير وکړو، نو بايد په دا يوه کې د ک پسې څه راشي او نه د وی په پای کې بلو، چې هغه د ناسمې ويېنې – که ورسره مخامخ کيږو= راشي.

غلامې دا دلته ولې دا وړې خورې ورې وريژې(ز، ج) يا د ډوډۍ ټوټې هلته وړې او خورې (غونډاله که ښکلې نه وي، نو بخښنه دې وي).

دلته هم لومړۍ وړې، خورې دوه سيلبې دي يعنې ،، و - ، - ړې،، او ،،خو - ، رې،، اودا دوهمې يوسيلبې دي، دا په دې مانا، چې د کړۍ او کړی سره له هرې لورې يو ډول دي.

اويا

ولې ولې ولې؟

په پورته کې دا ،، ي ،، درېواره يا درې ځله راغلې، يوه پوښتنه ده بله يې نوم دی او بله يې کړنه ده دا په دې مانا چې په شپږواره ردبدلېدنې سره يعنې له وي درېواړه هريوهر ځای نيوی شي.

د لته دې نوبيا يوه ،، ې،، وي اودرېواره ليکنې.

که دلته اړيين نه وي، نوبيا دې په ،،کړی،، ولې ،،ئ،، راشي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله بیلګه به بې له یې راوړو:

،،تلل (له یوه ځای څخه وبل ځای ته،، او،،تلل (یعنې د یو څه کچول یعنې د څومره والي جوتول)،، همداسې ،، تلنه،، او ،،تلنه،،.

ګوری زموږ په دې ډول ستونځې لا ډېرې دي.

غلامي هلته ستا تلنه (له یوځاي څخه بل ځای ته) به هرومروستا د بار تلنه(چې څومره دروند دی) اړیینه کوي.

کوچی په کوچ کې کوچ له ځان سره یووړل.

کوچی کوچ په کوچ کې له ځان سره یووړل.

کوچ(کوچ: له یوځای بل ته تلنه او دابل یې هغه غوږ خوندور کوچ)

کچه (؟)

ډاکتر ماخان میږی شینوری

دې لیکنې ته مې پام شو چې ومې لوستل: په ننګرهاار کې د کابل په کچه روغنوت جوړ شو.

موږ په ژبه کې چې څه په خپله خوښه لیکو، بې له دې چې په هغه وپوهیږو، ناسم راځي. د بیلګې په توګه دا کچه زموږ په ژبه کې د داسې څه له پاره زموږ د لیکلوست خاوندانو له خوا کارول کیږي، چې هغه یې ترې پوهیدنې اوبنسټیزې مانا سره هیڅ اړوندوالی نه لري

کچه څه ته وایي اوموږ دا څنګه، ولې او د څه له پاره څنګه ناسمه کاروو؟

په لاندې کې یوڅو بیلګې راوړو اوبیا ګورو، چې دا کچه څنګه او د څه له پاره کارول شوي دي.

لولو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف : ،، په جلالاباد کې د کابل په کچه روعتون جوړشو،،.

ب : ،، سږ کال د ټول هواد په کچه د مالي ستونزو له امله ۲۲۰ کارخونې تړل شوې دي،،.

پ : ،، ننګرهار کې د درې ولایتونوپه کچه د ړندو تر منځ د کرکټ پنځوس اوریزه سیالي پیل شوه،،.

ت : ،، ولسمشر غني د سیمې په کچه د ترکمنستان...،،

ټ : ---- کله کله لولو، چې: ،،....په ډېره کچه...،،...
ث: :.... ،، د سیمې په کچه مرکز جوړ کړي،،.
ج : ---- افغان نوولس کلنو د اسیا په کچه د کرکټ تاریخي اتلولي وګټله،،.

ح : ،،افغان حکومت په ځایي کچه سولې ته د طالبانو هڅول غواړي،،.
ګرانولوستونکو! تاسوپه دې باوروکړي، چې دا پورته ټولې غونډلې ناسمې دي او هیڅ ترې نه پوهیدل کیږي.
داسې به نه وایو، چې دلته به له کچې موخه دا یا هغه وي.
د لیکونکي موخه خو به څه وي، خوپه هرډول ناسم دي.
که ورته زیر شو، نو ځنې ځایونوکې ،،کچه،، زموږ په ادبیاتوکې د ستاندرد(معیار)، سطحې(هوارې)، سویې، لیول له پاره کارول کیږي او له ځنو خو هیڅ نه پوهیدل کیږي.

موږبه الف : ته پام وکړو ،، په جلالاباد کې د کابل په کچه روعتون جوړشو،،.

که ووایو، چې (په ډېره بخښنه): ،، په جلالاباد کې د کابل په ،،درچه،، روعتون جوړشو،،.

یا یو بل څه

نوپه دواړو او په بل څه کې به هم موږ په همغه موخه وپوهیږو، لکه پورته مو چې ګوته ورته ونیوله یعنې ستاندارد یا مغیار.

دا هر څه به روښانوو اوبیا به دې ناسمون ته ګوته نیسو:

لومړی دا څه څیرو، د څه له پاره چې ،، کچه،، کارول کیږي.

د ،،کچې،، پیژند د ټولو، چې له پاره یې کاروو په پای کې راوړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه پيژندونه راوړو:

لومړی: ستاندارد يا معيار:

يو ستاندارد **Standard** يو پرتلييز ډوله يوونيز يا يوونيز شوی يا ښهيي يووالیز ، لا نور هم پيژندل شوی او زيات کارول شوی(يا لږ تر لږه هڅيدنی وړ) رقم او ډول دی، چې يو څه جوړ کړي يا يو څه منځ ته راوړي، کوم چې د نورو رقمونو او ډولونو په مخامخ٠مقابل) بريالی شوی وي.
لنډ: دجوړښتونو په پرتله کې دجوړښت بريالي ډوله جوړښت ،،ستاندارد يا معيار،، دی بيا: دا که کورونه وي يا ماشين الات، د جوړوني له پاره يې ډېر مسلکي کسان وړانديزونه کوي اودا وړانديزونه بيا سره پرتله کيږي، هريو ډول چې د غوښتونکو کسانو خوښ شو،هغه بيا ستاندارد يا معيار دي، چې دا د جوړېدو څه به بيا په همغه ستاندار يا معيار کوړيږي او نه په هغه کچه.

دويم: نيوو Niveau :

۱ – ټاکلې هواره يا کرښه ده، چې د ځمکې د سرهوارې سره غبرگه ځغلي.
پوهيږو، چې دلته سړی سمسمکيوالی سره پرتله کوي او دا هر اړخيز. دلته د نيوو په ځای هواره يا سطحه يا level راوړل شوې.
۲ - Niveau : يوه ټاکلې پوړۍ ده، کومه چې له مخه ورکړشوې سکالا باندې شتون لري او له هغې سره سړی يو څوک يا شي ارزوي. که څوک د زده کړې يا پوهې له مخې يوبل سره پرتله کوي، نو دلته سړی وايي، چې دا په يوه يا برابره سويه دي. روغتون يا بل څه چې سره پرتله کيږي هم سويه ويلی شو يا وايو.
،، هغه ربنتيا سويه لري،، د روزنې درجه
۱ – ته د ځان له پاره جگ ستاندارد يا معيار ټاکې، چې ته اوس سملاسې درس ويلو ته د تلو هيله لرې.

دريم: نورم Norm :

نورم: ټوليز منل شوې نه ليکلې لار يا قانون دی، چې بايد د هغې پسې سمه تلنه وشي يا سړی ځان د هغې پسې چمتو کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، نورمونه کره کړئ يا نورمونه کيږدئ،،.

دا يا هغه چې ټوليز ورځنی(مروج) يا پيژندل شوی وي.

،، د هغې لويه د نورم څخه قوي تغير ده.،،

زيات وخت چې ډېر مخ ته لرو.
د انسانانو د ګډ ژوند له پاره ټوليز پيژندل شوې، منلې باوري لار"ethische Normen"
يا اخلاقي نورمونه.
دا په تخنيک کې تخنيکي نورمونه شته اوداسې نور.

څلورم: سطحه (هواره) Ebene:

يو څه د يو بل څه سره په برابر جګوالي. دا د ارزښت له پاره کارول کيږي. دا هم د ليول له پاره کارول کيږي.

اوس راځو کچوني يا کچې يا کچولو ته:

کچول نو څه ته وايي؟

اوس د کچې پيژند ورکوو اودا پورته پيژندونه هم په پام کې نيسو، چې څنګه اوولې يې له پاره کچه کاروو.

پيژند: کچول دې ته وايي، چې د کچونې فزيکي لويه (اوږدوالی، دروندوالی،مهال) د يوه کره ټاکلي کچيوون يا کچ يووالي (متر، کيلوګران، ساعت) سره پرتله شي.

د بيلګې په توګه يوټوکر په کچه کوو. وه بورې غنم په کچه کوو.

له يوځای څخه وبل ځای ته د تګ وخت په کچه کوو

اوبس همدومره او نه وراخوا.

.... ۳۹ ....ږږ

بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې لويې د پيدا کولوله پاره دالويه بايد په اړونده کچووني يا کچ الي سره په کچه شي. د بيلګي په توګه د يوه واټن څرګندول يا معلومول په متر يا ... کچولو سره روښانه کيږي.
که دوه اوږدوالي سره پرتله کوو، نو وايو، دا يو د دې بل څخه په کچه سترديَ. دلته نو په کچه سترديَ.

يعني کچه، کچونه اويا...د يوې لويې د څومره ولي د روښانولو له پاره اويا د دوه همغو لو يو له بل سره پرتله کونوله پاره هم بايد دا لويې په کچه شي.

د هغو څه له پاره، چې څومره والی نه څرګندوي اود يوبل څه او موخې له پاره کارول کيږي د کچې کارونه ناسمه ده.

که داسې لړنور څه په ورزيات کړو، نوزيان خو نه لري.

نوڅه په کچه کوو؟ موږ چې څه په کچه کوو، هغه فزيکي لويې دي.

(فزيکي) لويې څه شی دیَ؟

موږ په ورځني ژوند کې تل يا زيات وخت د دروندوالي، اوږدوالي اومهال سره سر اوکارلرو.

دا لويې دي.

دا چې دا لويې څومره لويې دي، د کچيونونو سره يې کچوو يا پرتله کوو.

کړنه: د يوې لويې کچه ونه، چې له دې لارې يې څومره والی ځان ته روښانه کوو.

يوون يا يووالی : دا بايد د يوه څه سره پرتله شي، چې دې پرتله ونو څه ته يونونه (يووالي) وايو. ناسم عربي يې واحدونه، چې واحد يوه ته وايي(عربي کې ورته وحدةّ (ه چې په سر يې ټکي وي،نه شم ليکلی) وايي ، چې انګريزي او الماني يې unit Einheit, دي، چې د يوې الي له لارې کيدی شي اودا الي کچوون الي يا د کچونې الي بولو يعني هغه الي چې کچول پرې کيږي اودا يوونونو ته، چې د کچولو له پاره يې کاروو. کچون يوونونه يا کچون يووالي (کچه -وون-يووالي) وايو.

په پيل کې مې چې کومې غوندالې راوړې، بيايې راوړم او داسې لنده شننه يې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف : ،، په جلالاباد کې د کابل په کچه روغتون جوړشو،،.

دا ،، کچه،، په پورته کې د معيار له پاره کارول شوې.

ب : ،، سږ کال د ټول هواد په کچه د مالي ستونزو له امله ۲۲۰ کارخونې تړل شوې دي،،.

،، سږ کال د ټول هيواد په کچه،، څه ترې پوهيدنه نه لري يا څه نه شته.

پ : ،، ننګرهار کې د درې ولايتونوپه کچه د ړندو تر منځ د کرکټ پنځوس اوريزه سيالي پيل شوه،،.

،،ننګرهار د درې ولايتونوپه کچه،، څه شی نه شته

ت : ،، ولسمشر غني د سيمې په کچه د ترکمنستان...،،

،، د سيمې په کچه،، څه شی نه شته

ټ : ---- کله کله لولو، چې: ،،...په ډېره کچه...،،...
،، ... په ډېره کچه..،، څه شی نه شته.
ث: :.... ،، د سيمې په کچه مرکز جوړ کړي،،.
،، د سيمې په کچه،، څه شی نه شته.
ج : ---- افغان نوولس کلنو د اسيا په کچه د کرکټ تاريخي اتلولي وګټله،،.

،، د اسيا په کچه،، مې ګوماندی، چې د اسيا د سويې له امله کارول شوی وي،خوبيا هم ناسم دی.

ح : ،،افغان حکومت په ځايي کچه سولې ته د طالبانو هڅول غواړي،،.
،، په ځايي کچه،، څه شی نه شته.

په پای کې زما هيله اود ليکنې بخښنه يې راته وکړی:

۱ – چې څه ليکو،بايد پرې پوه وو.

۲ – په څه باندې يا د څه په هکله چې څه ليکو، بايد پرې پوه وو.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د بلي ژبې نوم يا بل کوم ،، وي،، له پاره پښتو چې پيدا کوو – پرته له انډول وي ـ ، ترې تيرشو. ومو ليدل، چې دا مود ناسمونو سره مخامخ کوي.

او که بيا هم

۴ – څه ليکو نو په دواړو ژبو بايد وپوهيږو اووګورو، چې دا يې نږدې انډول کيدی شي، اوکه نه؟

۵ – که غواړو، چې د پردي ،، وي ،، له پاره پښتو وليکو، نو موږدا د همدې پيداښته زده کړې او راسره ژبې څخه بايد راونيسو، نو بايد وګورو، چې دا ولې انډول دئ اود څه له پاره کارول کيږي؟

۶ ـ بيا مې هم هيله ده ، چې هغه د باندني ويونه، چې پرې نه پوهيږو، همهغسې يې وليکو، پښتوورته پيدا نه کړو، ځکه چې هر کار د هر چا نه وي اونه يې وبولو، که دا ډېر يا لږ پوه وي.

د لا سمون له پاره ستاسو مرستې، کوتنيونو او وړانديزونو په هيله.

خبرې له خبروراوځي اوپه خبروسميږي. هيله ده، چې خبرې په وکړو.

ډاکتر ماخان ميږی شينواری

ولې اوبلن

د نه په پښتو بللشوو نومونو او ويونو د پښتو ناسم انډول:

غواړم د ګرانولوستونکوسره هغه څه ګډ کړم، چې ژبې ته مو ناسم راننباسل شوي، دا په دې مانا چې ناسم مو ژبې ته نه دې راننوتي.

زموږ هيوادوال يا نوره هم ښه، ليکونکي په پښتو د مايع په انډول نه پوهيدل اودا چې مسلکي نه وو، نو پوهيدلی هم نه شو يا په دې هکله له ستونځوځانونه ژغورل، نودې ته يې يعنې مايع ته يې په پښتو کې د انډول له پاره اوبلن نوم وټاکه. په وټاکه باندې ځکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوراچوم یا لیکم، چې انډول یې ورته ونه شو کارولی له دې امله یې داسې ناسم اوبلن وباله.

اوبلن نوڅه شی دئ؟

اوبلن په ژبه کې د شیانو یا تنونود یوه ټولګي یو پیداښتي خوي یا وی دئ او په نوروژبوکې هم انډول باید ولري. دا چې اوبلن لا بهیدونکي نه دئ، زموږ ادیبان په دې نه پوهیدل او د نورومرستي ته یې هم غوړنه نیوه، نو له دې امله د عربي مایع انډول هم نه شو کیدلی. دا نوم ورته ټاکل شوی یا غوره شوی دئ اونه په پیداښتي توکه دا انډول دئ.

موږ د دباندني وی یا نوم له پاره پښتونوم نه ټاکو اوباید ویې نه ټاکو ، موږ یې انډول پیدا کوو، چې دا کار کیدونکی دئ.

پښتو یوه ډېره توانمنده ژبه ده او په هره ژبه کې چې په پیداښتي توګه څه وي، هغه هرومروپه پښتو کې هم شته.

دې ته د ټولولوستونکوپام رااړوم، چې د داسې پیداښتي ویونو له پاره لکه مایع هرو مرو پښتو انډول باید وي او موږ هغه باید په دا خپله لرلې ژبه کې ومیندلی شو، داسې نه لیکم، چې پیدا کړو، شته دئ باید د پوهنې په بنسټ ولټول شي.

زموږ ژبپوهانو فکرکاوه، چې ګوندې موږ د مایع له پاره پښتو انډول نه لرو او باید یو ښه، لنډ او ښه غږیزنوم یا انډول ورته وټاکو، نو له دې امله یې مایع ته اوبلن نوم وټاکه.، چې په همدې غږېږو.

زه د پوهنې وزارت په نصاب او دې خبروکې وم، خو زما توان نه رسیده، ځکه چې زه د پښتوڅانګه کې نه وم.

موږ ډېرتنونه لرو، چې مایع دي، دا په دې مانا، چې دا د تنونو ګډ خوي مایع د تنونویو ټولګی جوړوي، نو له دې امله داسې مخ ته ځو او فزیک څخه ګټه پورته کوو یا اخلو:

موږ تنونه یا اجسام د خویونو له مخې یاد زرو سره ټینګ نښتوالي له امله (چې د جوړښت له امله یې غوره کوي) یا د تودوخی په بنسټ په درې ټولګیو وېشو(فزیکي پیژند):

لومړی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلک بدنونه، د بدنونو هغه ټولګی، چې بې له باندنی اغیزي یې زرې سره کلکي نښتي وي او بې له باندني زوره ځاي په ځای وي.

لکه:تیږه، لرګی، یخ، واوره او اوبلنه واوره (دا هم لا اوبه نه دي) اونور

دویم:

ښنتیونکي – یا غاز ډوله بدنونه: د بدنونو هغه ټولګی دی، چې زرې یې سره نه وي نښتي اوزرسره بیلیږي او یا دا چې بې له باندنی اغیزې ښتي(هرې لور ته ځغلي). دا نو د ژبې د قانون اود دې خوي سره سم ښنتیدونکي یا ښنتیدوني بلل کیږي (نه ! ښه یې: ښنتیدونکي دي) او سم اندیز هم ځکه دی، چې هرې لورې ته ښتي لکه غازونه. د اوبوبوخار اونور

دریم:

د بدنونو هغه ټولګی چې زرې یې داسې نښتي وي، چې کلکي نه وي اویوبل ټیلوهي یعنې مخ ته بیایي یا چې بې له دباندني زور یا اغیز بهیږي. دا بهیدنه یې خوي دی اوله دې امله بهیدونکي یا بهیدوني بلل کیږي یا د بدنونو بهیدونکی ټولګی بلل کیږي.

نورهمداسې مخ ته ځو: اوبه، شدې، شرومبې، تیل او ورته شیان یعنې تراوسه مایعات څه خوي لري،

دا هر څه د همغه خوي له مخه ټولګیز کیږي. اوبلن غازنه شته، خو بهیدونکی غاز شته.

لنډ: که تاسو یو په عربي پوه اوداسې لږد فزیک سره بلد کس څخه وپوښتی، چې مایع ته په پښتو څه وایي، هرومروبه درته ووایي، چې بهیدونکی.

دا داسې د بلې ژبې نوم یا وی ته د اندول میندلو پاره باید په هغه بلې ژبې اومسلک پوه افغان وي، نه توکلي کسان.

جبه اوبلنه ده، هغه څه چې اوبه یې زغملې وي، اوبلن دی، مګر یوڅه مایع اوبلن نه دی، پخپله اوبلن لا نه بهیږي، یعنې دا اوبلن لا اوبه نه دي.
دا ګاز یا غاز، چې تاسو ورته ګوته نیولې ده او ناسم یې،، اوبلن غاز،، بولې، د اوبو س

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ره ګډ خوي يې يواځې دا بهيدل دي، نور بل کوم خوي ورسره ګډ نه لري او نه يې اوبه زغملي، چې اوبلن شي، دا بهيږي، چې له دې امله بهيدونکی غاز دی او نه اوبلنيږي.

بيا : اوبلن لا تراوسه کلک يعنې نرمه واوره ده، چې پسې ويلې کيږي اوله دې امله چې ټوټې يا زرې يې سره نښتي دي بيا اوبه کيږي، چې بهيږي، دا په دې مانا، چې اوبلن اوبه نه وي، نو بهيدونکي يعنې مايع نه دي. اوبلن لا واوره ده خونرمه.

ځوک چې د تلنې توان لري، تلونکي دي. ځوک چې د خوړنې خوی يا توان لري خوړونکي دي، څه چې د الوتنو خوي لري الوتونې يا التونکي دي او داسې نور لکه اوسيدونکی، لوستونکی او او... يعنې د بهيدلو توانوالو ته بهيدونې يا بهيدونکي بايد وويل شي او دي، او نه دا ناسم اوبلن.

اورغورځونه اوا وربهيدنه :

ما يوه ليکنه ولوستله، چې لاوا يې ،،اوروبی،، بللی وو، چې زما اند يې زما د مخه ليکنې په بنسټ په دې هکله څه ليکلو ته راوهڅاوه، چې له تاسوسره يې شريکوم.

موږ اورغورځوني لرو، چې هغه اور راغورځونه يا غورځوي او دا اورغورځونه يې بيا داسې حالت ته ورسيږي، چې بهيږي. د پورته روښانونې سره سم، دا هم دا د اورغورځونې لاوا، چې بهيږي، نودا اوربهيدنه ده يا ،، بهيدونکی اور،، دئ.

دلته ګورو، چې دا لاوا يا اور نه اوبلن کيږي، دا اور بهيږي، نو له دې امله بيا هم په دې ټينګار کوم، چې د عربي مايع له پاره اوبلن کارول پوره ناسم دئ او دا د پښتوسره تيری دئ.

يادونه: دا د دې ليکونکي ته دومره درناوی لرم، چې داسې لړڅه يې د پوښتنې لاندې نه شم راوستلی. زه ترې بخښنه غواړم.

که داسې نرم د موټرو خوزت وي نو ، نو کړی شو ووايو، چې دموټرو نرمه بهېدنه دا په نورو ژبو کې همداسې ده. خوزښت دوی هم لري او همداسې که تاسو په حج کې د ورايه يا له پاسه لاندې کسان چې له تورې تيرې راګرځې وګورئ، نو دا هم داسې بريښي، لکه چې بهيږي، ګورئ، که دلته اوبلن ووايی، نو دا به بيا د ژبې سره پوره ناروا کړنه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، تر،، until

د اړیکویونو سره مې اړیکې له دې امله ونیولې، چې د سربل ،، تر ،، سره مې داسې لږ څه جنجال ته نیت وو او داسې لږڅه ګوته ورته نیسم اویوڅونور هم همداسې غوره یې یا هغه چې ماته لږ د شنلو وړ بریښي لږ غزول ییې ستاسو مخ ته ږدم.

دا خبرې به داسې لږڅه اوږدې شي، خودا چې کاغذ نه لږېږي او چاپوم یې هم نه نوګومان مې دئ، چې تاسو به هم را څخه ورسره ونه زوریږئ.

د انګرېزي ژبې څو پرېپوزېشنونه راوړم د الماني ژبارې سره او بیا یې د پښتو سره پرتله کوو.

د اوس دپاره به دا درې بسیا وکړي او که نور یې په دا منځ کې راغلل، هغه به هملته په ګوته کړو.

With; from; until

الماني یې: mit; von; bis

پښتو یې:

له ... سره، له ... څخه ،تر یا د (له) ... سره، له ...(څخه)، تر

زه لومړی د جرمني څخه دbis (انګرېزي: until)، چې د پښتو معنا یې تر (... پورې) ده یو څو جملې د ،، تر ،، لپاره راوړم، په دې هیله، چې ګران لوستونکي به یې بیا د (دلته ،،له،، نه لیکم، چې وروسته پرې غږېږو) پښتو سره پرتله کړي، نه داسې نه چې پرتله یې کړي, بلکه وګوري، چې پښتو یې هم همداسې سمه ده او که څنګه او په هغه خپل وخت کې بیا دا نور دوه هم د څیړنې (موږ بلد یو چې تر(سم نه دئ) څیړنې) لاندې ونیسو.

په ژبه کې د ،، تر،، کارونه :

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړيکوی تر: له دي سربل ،، تر ،، سره موږ د يوځه يعني پيښي، نوم، مهال او همداسي د ځاي پای په ګوته کوو، يعني دا په هغه وخت کارولکيږي، چي دا پورته ياد څه پوله ولري يا پولي ته ورنږدي کيږي.

لنډ: د پيښي، مهال همداسي ځای او يو څه اخرني ټکی يا پوله په ګوته کونه.

يادونه: دا دي دلته بيا هم په کلکه وويل شي، چي په بل هرځای کي کارونه يي ناسمه ده، لاملونه يي راوړو.

يادونه: که داسي لږځير شو، نو څه چي پای لري يعني ،،تر،، .. وي، نو هغه به هرومرو يوپيل هم لري، که دا ځرګند او يا نا ځرګند وي.

که وايوچي: سپين تر کابله پورې لاړ، نودا هرومرو له يوځای څخه، چي پيل دی، تللی. که په دي هکله تکرارولرو، نو راڅخه زره بدي کيږی مه، وايي، چي تکرار د زده کړې مورده او يا د پام بنسټ دی.

دادي څو الماني انګريزي اوپښتو غونډالي د **سربل تر Bis سره**

through (*US*) ,to ,until (*temporal*)

*.zwei Uhr in der Schule **bis** Meine Tochter ist*

.two o'clock **until** My daughter is at school

زما لور تر دوه بجو په ښوونځي کي ده.

*.Freitag krank **bis** Ich war von Montag*

.Friday **to** I was sick from Monday

زه دوه نۍ تر **جمعي** پورې ناروغ وم.

by (*temporal*)

(c) ketabton.com: The Digital Library

*.Donnerstag fertig sein **bis** Die Aufgabe muss*

.Thursday **by** The task must be complete

پوښتنې باید تر څلورنې (چهار شنبې) پورې تمامې وي،

all the way to ;to (*local*)

*.Köln **bis** Der Zug fährt*

.Cologne **to** The train goes

ګاډی تر کولن (پورې) ځي.

په لاندې توګه مخ ته ځو:

۱ – تمپورال یعنې: اخر ټکی ښایی.

۲ – په مخه ښه کې هغه د بیا لیدلو وخت ډېر یا لږ پوره: تربیا پوری.

۳ – ځای: اخرنی موخه ښایی.

۴ – له ...څخه ... تر ... د وخت یا ځای واټن په ګوته کوي.

۵ – د یوه غزېدا سور، د یوه سپکتروم (د یوې خیرې یا څه برېښیدته، د دې په پښتو معنا لږ ستونځمنه ده، خو په نورو ژبو کې کټل ښه دي او په فزیک کې راځي)، د یوې پورته – او یوې کښته پولې ورکونه.

۶ – د په خوښه اړیکوی سره

۷ – bis zu د الماني په څیر پرېپوزیشن په پښتو کې نه شته، دا هم همغه ،،تر ... پوري،، دی: پورته پوله په نخښه کوي، یو پوله ارزښت

۸ - bis auf : یو اخر شي چې سړی ردوي

.... ۴۸ ړ.................

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه چې وايو ټول خلک ميلمانه دې ترسپين پورې(يعنې پرته له ...)

د دې په څنګ: ټو ل ميلمانه دې د ... په ګډون پورې په پښتو کې موږ تر ... پورې لرو.

دوي دا هم معلومه کړې، چې دا وی کله ژبې ته راننوتی دی، چې هغه يې زه دلته نه راوړم.

بيلګې: — تر بلې مياشتې (پورې) بايد کور جوړ وي.

– هغه تر بلې مياشتې (پورې) نه شته

– تر اوسه(پورې) هرڅه ښه دي.

– څوک چې سره بيليږي يا مخه ښه اخلي: تر وروسته پورې.

– ،،ښه اوسه، تربيا پورې،،

– ،، په مخه دې ښه، تر بلې اونۍ (پورې).

— تر دې ځايه(پورې) او نه وړاندې.

(،،پورې،، ته دې پام وي، چې ورڅخه (موږ دلته هم کله ليکو، چې ترې..(هغه زموږ په کليوالي خبرو کې وايو، چې تر نه تيريدلی.. دا ترنه معنا ورڅخه دي او نه تر)) تيريدلی هم شو).

– تر جلال اباده پورې موټر نيسو، وروسته بيا بايد په پښو لاړ شو.

— ستا مور له سهار څخه تر ماښام (پورې) په پخلنځي کې ولاړه وه.

— دا يو سفر دی، له جلالاباد څخه تر کندهاره پورې.

— سپينه له پاسه (څخه) تر کښته (پورې) لمده وه. يا له سر څخه تر پښو پورې لمده(که لنده) وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، تر،، Bis د ترړنوي Conjunction په دنده کې

برابرارزښته جملې- برخې سره تړي.

سپين په ميلمستون کې ناستوو، تر هغې چې ميلمانه کوروته ولاړل.

يو ځوالماني انګرېزي او پښتو غونډالې:

- until (*temporal,subordinating*)

*.das Gewitter vorbei ist **bis** ,Wir warten hier*

.the thunderstorm is over **until** We'll wait here

موږ دلته تميږو، تر څو جکړ تيرشي.

1. to(*coordinating*)

*.Stunden in der Woche 50 **bis** Ich arbeite 40*

.hours a week 50 **to** I work 40

زه په اونۍ کې ۴۰ تر ۵۰ ساعته کار کوم.

*.dunkelbraun **bis** Ihre Haare sind braun*

.dark brown **to** Her hair is brown

د هغې ويښتان نسواري تر تياره نسواري دي

دا نوري غونډالي دي هم ورسره وي:

..............ړړ ۵۰ ....ړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ اسمان له برگ څخه تر شين وو.

ـــ سپين ۲۵ تر ۳۰ کسان ميلمانه کړي.

(دلته دې پام وي، چې ،، له ۲۵ تر...،. نه ليکم، ځکه چې هغه بيا خپله موخه بدلوي)

ـــ په دې لمنځتون کې دې ۳۰۰ تر ۵۰۰ کسان ځای شي؟

ـــ زه په اونۍ کې زيات وخت ۵۰ تر ۶۰ ساعتو کار کوم. (پام دې وشي، له يې مخ ته راشي او که نه، په الماني ورسره له نه شته. نه ! داسې نه ده. له ورسره نه راځي، ځکه چې دی له تر کارنه کوي دی له ۱ تر ۵۰ يا ۶۰ ... يعنې له ۱ تر ۵۰ يا له ۱ تر ۶۰ ساعته پوري کار کوي، نو له دې امله ۵۰ تر ۶۰ ساعته پورې او نه له ۵۰ تر ۶۰ ساعته...دلته دا خبره راڅخه لږ ستونزمنه کيږي، له ۵۰ تر ۶۰ ساعته په دې مانا دي، چې دئ خوله ۱ تر ۵۰ کار کوي، خو به يې داسې وليکو، چې له ۱ ت ۵۰ او همداسې کله کله له ۵۰ څخه ور اوړي تر ۶۰ پورې. گران ليکونکي دې هم په کې خپل فکر وځغلوي. (بيا: تکرار د زده کړې مورده).

ـــ سړی کړی شي چې هغه تر اخره پورې وګوري.

ـــ سپين کړی شي چې هغه په رڼو اوبو کې تر ځمکې تل پورې وګوري يا د ځمکې تر تل پورې....

ـــ موږ ناوخته د شپې تر دننه (تر منځ) پورې خبرې وکړې.

ـــ ژوبن هره ورځ تر زر کسانو پورې ګوري.

ـــ سپين په ښار کې تر نوي کيلو متره پورې په بس کې ځي.

ـــ د سندرغاړي ټولې سندرې پيژنم ـ تر اخرنۍ پورې دلته تر په دې معنا دی، چې اخرنۍ سندره يې نه پيژنم..

خبر و استعمال يا کارونه:

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر زر، تر بیا، له پښو تر سره، تر ګیډې، تر لاس خوزونې(په مخه ښه کې)، تر څو چې نور امکان نه وو.

ترې رابیل ویونه:

تر وروسته، تر وروستني، ترغزونې، تر اوسه.

لنډ: تر په هغو جملو کې راځي، چې د ،، تر،، سره ،، پورې،، مل وي یا مل کیدی شي،
یواځې همدې ته دې په لیکنو کې پام وشي، سم دې وکارول شي یعنې
تر...(پورې)، بل ډول کارونه یا استعمال یې ماته ناسمه برېښي، چې ګران
ژبپوهان دې هم ورته پوره پاملرنه وکړي، دا د ما سره هم مرسته ده او د دې
مرستې د غوښتنې اجازه دې وي.

پرتله کونه

یوه د مخه اړینه یادونه: زموږ ژبپ،هان ،، پرتلنه،، لیکي، چې ناسمه ده، څه چې دا ،، پرتتل ،، نه دی، دا پرتله کول ده، نو لهدې امله پرتلهکونه او نه پرتلنه. که غواړو، چې دا دې لنډیز وي، نو د داسې لنډیزونو دې ځانونه ساتو، چې ناسم دي.

تر دې مخکې ... وبخښی دا ،، تر دې مخکې،، نه شته. تر ناسم دی او مخکې هم کلیوالي لیکندود دی.

له دې د مخه ... په بخښنه دا هم پوره نه دي.

له دې څخه د مخه چې په دې موضوع پیل کوم، د اړتیا له مخې غواړم دا لاندې ستاسو مخ ته کیږدم:

خوي نوم یا ستاینوم Adjektive .

:مخ .په دې هکله مې لیکنه په تاند کې خوره شوې وه او دلته یې هم کتلی شی)خوي ویونه Adjektive

ستاینومونه به نوپه پښتو کې څنګه وي؟

یا دونه: زه په دې هکله لیکنه لرم، چې په هغې مې دا ستاینومونه د الماني انډول خوي نومونه بللي، چې وبه هڅیږم، هلته یې نور هم روښانه کړم.

موږ په پښتو کې د دې له پاره د نوروژبو په څیر د ستاینې یا خوي جګونه نه لرو.
زموږزیات لیکوالان، چې زه ګورم، ډېر اوخورا ډېر د دې له پاره لیکي.

بیلګه ۱: چټک،ډېر چټک، خورا چټک.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګه۲ : جګ، ډېرجګ، خورا جګ.
دا کړی شو نور هم وستایو، چې ولیکو، لا نور هم چټک، ــ ډېر ــ، ــ خورا ــ اونور.
دا لار چې په ژبه کې نه لرو، کیدی شي، چې دا د یوه قرارداد له مخې د پوهانوله خوا ومنل شي او یا یوبل څه ورته پیدا کړي. داد قرارداد له لارې کیدی شي، خو هیله ده نورڅه سره پیدا نه کړو، چې بیا د قرارداد نوم پرې کیږدو.
دې ته دې په ګډه فکر وشي، چې ستاینوم او خوینوم همغه څرګندوي او که څنګه؟
دا چې زه دا خوي نوم وبولم، ناسم نه دئ او که دا چګۍدنه په ډېر او خورا سره هم وکړم، ناسم نه دی، د دې اجازه دې وي.

اوس راځم خپلو اري خبرو ته یعنې پرتله کونې ته:

زموږزیات یا نږدې ټول لیکونکي اولیکوالان ژبپوهان د شیانو یود بل سره پرتله کونه او په همدې ډول یې د پرتله کونې ستاینه یا خوي روښانونه په ،، تر،، کوي
لومړی: رموږلیکونکي په دې اند دي، چې پرتله کونه د ،، تر،، سره کیږي.یعنې
سپین تر شین(هغې هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) (ډېر- ،خورا -) ښکلی دئ.
دویم: په پیداښتي ډول یې، چې زموږ هیوادوال په بیلابیلوځایونوکي کاروي:
هغه د ،، له ... څخه ،، سره پرتله کیږي.
پوښتنه : له دوي، تاسو...او ... څخه کوم ښکلی دئ؟
سپین له شین (هغې هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) څخه ښکلی (ډېر- ،خورا -) دی.
دریم: سپین (را، ور، در) څخه ښکلی (ډېر - ، خورا -) دئ .
په پورته لیکنه کې دا د ،، ور څخه،، په ځای ځنې لیکوالان کله کله ،، تر یا نوره ،، لیکي یعنې:
که پوښتنه وشي، چې له سپین اوشین څخه کوم ښکلی دئ اوسپین ور څخه ښکلی وي،
نووایو: سپین تر شین ښکلی دئ. دلته ،، تر څخه،، نه وایو.
تر د هغه مهال، ځای اویوه څه د پای په نخښه کونې سره یعنې ،،تر...پورې،، سره توپیر لري.
ګورو چې دا پورته ،،تر یا ترې،، د ،،ورڅخه،، په ځای راغلی.
موخه: پرتله ونه د هغه ،، تر،، سره چې موخه ورڅخه د ....پای وي، نه کیږي، دا په دې مانا چې په لاندې کې ،، تر،،
سپین تر(ما،هغه، تاسو او...) ښکلی (ډېر -،خورا -) ښکلی دئ، ناسم دئ .یادونه: یعنې دا ،،تر،، هغه اړیکوی نه دئ، دا له یوڅه یا چا یا شي څخه ښکلی دئ، چې زیات کسان یې لیکي:: ترې ښکلی..... چې دا ترې هغه د ،، ورڅخه ،، په موخه یا مانا دئ او نه د ،، تر،،، دا په دې مانا چې داترې د ،، تر،، سره څه ګډ نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نسبت (دا عربي وى دى، چې دا موږ يې هم کاروو، په شمېرپوهنه کې يې هم کاروو، په
پښتو : و... ته،، سره سر خوري):
موږ په پښتوکې نسبت ته څه وايو؟ (څه ووايو سم نه دى، ځکه دا موږنه وايو، دا څه
ورته ويلکيږي، دى. له دې امله: څه وايو،دى).

دلته هم شيان سره پرتله کيږي
دا چې نسبت پښتو نه دى، نوکارونه يې کيدى شي له عربي څخه بل ډول وي، خوموږ يې
هغه پښتو ډول سره کولى شو، ځکه په عربي خونه پوهيږو.
په ګڼونو کې لويوالى، کوچنيوالى اوبرابروالى سره پرتله کيږي.
زه به يې د شمېرپوهنې بېلګو څخه پيل وکړم:
بېلګه:
۲ نسبت ۴ (ته) کوچني (دى)په کسانو يا شيانوکې، لويوالى، ښکلا، پلنوالى، ..

کسان يا شيان:
الف نسبت ب (ته) ښکلى (جګ،پلن،...) دى.
تناسب: ګڼونو کې:
د دوه ګڼونو پرتله کونه که دا سې وي، لکه د نورودوه ګڼونو،نو وايو:
۲ نسبت ۴ متناسب ۳ نسبت ۶ ته
يا يې انډول ۲ پر څلور برابردي له ۳ پر۶ سره

نسبت به نو په پښتوڅه وي؟
په ګڼونوکې پرتله کونه:
۲ و ۵ ته کوچني دي

کسانو يا شيانو کې
سپين وشين ته ښکلى(جګ،....) دى
د ننګرهار انګور د کابل انګورو ته ځواږه (تروه، ....) دي
نوګورو، چې د عربي ،،نسبت،، د پښتو ،، و..ته،، سره انډول دى.

تناسب به نوپه پښتو څه وي؟
۲ و۴ته داسې دي لکه ۳ و۶ته
يعنې ۲ پر څلورو برابردي د ۳ پر ۶ سره.
سپين وشين ته داسې جګ(ښکلى،....) دى لکه برګ وخړته.
په پورته کې نوتناسب د برابر په مانا دى

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا داسي هم وایو چي:
سپین وشین ته په جګوالي کي داسي ځان نیسي، لکه برګ وخړ ته.
ګوروچي دلته تناسب ته د پښتو انډول،،ځان نیونه،، کیدی شي.

که شمیرپوهني ته پام وکړو،نومتناسب دبرابرپه مانا راځي.

الف وبه ته داسي جګ دی، لکه پ و ت ته

یا الف و ب ته (داسي) برابر جګ دی لکه پ و ت ته.

تناسب داسي هم لیکو.

a/b = c/d

پخوا موداسي هم لیکه: a:b::c:d
ګومان مي دی انګرېزي کي یې اوس هم داسي لیکي.
لاس ته راوړنه: ګورو، چي پرتله کونه د ،،تر ،، سره نه کیږي.
بیا: سپین وشین ته ښکلی دي یا
سپین له شین ځخه ښکلی دی.
ناسم: سپین تر شین ښکلی دي.
خو سمي پرتله کوني له پاره لیکو، چي : سپین له شین ځخه ښکلی دی.
نو د ،،تر،، سره پرتله ونه نه شي کیدی،دا د ،،له ... ځخه،، سره کیږي.
که ځوک وپوښتي، چي شین ښکلی دی، که سپین؟ :پای یادونه
ښکلی دی (ي)سپین تر :نو ځواب داسي هم ورکولی شو.
مخه مو چي وویل ورځخه ښکلی دی ی لکه دد دلته نو دا تر نه دی دا تري.
په پورته کي مو .دې ،،تر،، او ،،ترې،، دې په لیکنو پام وشي، چي سره بدل نه شي
ولیدل، چي دا پرتلونه په ،، تر ،، سره همغه ،، د ،، ترې ،، سره باید وي، چي دا یې
ورسره نه ده لیکل شوې.

ادجکتیو یا خوي وی Das**Adjektiv**

ورزیات ،، ((lateinisch *[nomen]*)*adiectivum*, *ad-iectivum* nach altgriechisch *epí-theton*

شوی،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژبپوهنه کې هغه ویډول دی، کوم چې د یوه څرګند شي یا یوه ذهني شي، یوې کیدنې یا کړنې یا حالت او داسې نور جوړښت روښانه یا تشریح کوي.

ادجکتیو،،خویوی،، یا ،،ملوي،، هم بلل کیږي، په ښوونځي کی ،،ښکه،، وی(یو شی ښکه دی؟) هم بلل کیږي.

یادونه: زموږ ادبیان داخوي ستاینوم بولي چې د عربي د صفت انډول دی. په دی هکله دې ژبپوهان خپله پوهنه منځ ته راواچوي، چې کوم او ولي ښه یا سم دی.

خوی ویونه کیدی شي وکارولشي:

attributiv (auf ein Substantiv bezogen, z. B. der *schöne* Tag),

- اتریبوتیو(یوه شي اړوند یا یوه شي ته یې نسبت وکړی، د بیلګې په توګه. ښکلې ورځ (

prädikativ (als Teil eines Prädikats mit Kopula; z. B: der Tag ist *schön*) oder

- پریدیکاتیو (د یوه پریدیکات برخه د کوپولا سره: د بیلګې په توګه: ورځ ښکلې ده) یا
- ادوربال adverbial (هغه ښکلې سندرې وایی)

د ګرامرتول د خبروڅه پوره غزیدلي وي،خو د اوس له پاره زه په دې لړڅه بسیا کوم. که ژوند وو، نو بیا به یې سم وغزوم، خو دا کار د ژبې مینه وال ښه کولی شي.

د الماني ژبې زیات خویونه کیدی شي جګ شي. دا تلنه کومپاراخیون Komparation یا درجه بندي بلل بلل کیږي.

موږبه یې دا اوس همدا د ډېر اوخورا سره درجه جګه کړو.

Positiv: *schön*ښکلی

ډېر ښکلی .

Komparativ: *schöner*

(c) ketabton.com: The Digital Library

Superlativ: *am schönsten*خورا ښکلی

داسې خويونه هم شته، چې د هغوي د جګونې سره ستوی بدليږي:

او موړيې بيا په ډېر اوخورا سره جګوو:

gut, besser, am besten;ښه،ډېر ښه ،خورا ښه

viel, mehr, am meisten. ، زيات،   ډېر زيات، لا زيات

دې ته ټول مينه رابولم،چې اندونه سره ګډ کړي.

اوکه د نوروژبوځخه يې هم ګټه واخستله، نولا نوربه هم ښه شي.

ځنې خويونه شته،چې په هغې دا جګيدنه نه شي راتللی:

ټيک همغه يا مطلق خويونه لکه بلاربه (ډېره بخښنه دې وي، چې دا بې ادبي ونه ګڼی، که حامله وليکم هم همدا ده، خوعربي ده)،مړ اونور.

د رنګونو جګيدنه بيا شته لکه شين، تک شين، شين چک.

سپين، تکسپين، سپينچک او همداسې نور. د دې بلاربې سره يوه ټوکه رايادہ شوه، په ډېرهبخښنه بهدا دلته هم وليکم. زماد ښوونځيو ملګري دروېزه اځکزي د الماني پښتو دګشنري ليکلي، هغه د الماني يو وی شاېزې ته د پښتو مانا غول ليکل وو، چې دايي انډول دی. يوه بل افغان ورته زنګ وواهه، چې دروېزه صيب دا د شاېزې مانا خو دې ډېره بې ادبه کړې. ده ورته ووېل چې څه مې ليکلي وی، دې کس ورته ښېيړته په ځواب کې وويل چې: بولې.

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

ته ،،د پښتو ستاينومونو درج،،

ليکنه ته، چې زه يې داسې لړ ځېړم عبدالحق سلامزوی د دې سرليک لاندې درانه استاد ډېرو ګرانو د پښتو پوهانو د پښتو استادانو او درنو ليکوالانو!

ډېر زوريږم، چې داسې ليکنې کوم.

باورپه لوي ښتن وکړی، چې زما هيڅ يوه ليکنه د چا سره د دښمنی له امله نه ده او بيا زه تاسو ته لوړه کوم، چې د ځان پالنې له امله هم نه ده او بيا مې دې لوړه وي، چې کلکسترګی انسان هم راته ځان نه برېښي او شعوري کلکسترګی نه يم، خو زه چې داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه په .نواستادانو لیکني ګورم، ډېر زورېږم‌لیکني او په ځانګړې توګه د پوهنتون د در یواځني توګه، لکه چې په ټوله پښتني نړۍ کې ناروغه یم، چې ستاسو پوهنیزه لار سره زه بیا مې دې په لوي ځښتن لوړه وي، چې دا څه لیکم زه هم .په مخامخوالي کې پروت یم روغ برېښي او په هر صورت ما ته ځان .زورېږم او که ویې نه لیکم، نو هم زورېږم تاسو هم په دې اند یاست، چې زه به روحي ناروغ نه یم، نو مرسته راسره وکړئ او په

هرڅومره توند غبر چې وي او په هره سزا زما د کړنو له امله ماته کومه سزا ټاکئ، لوړه مرسته وکړئ درته کوم، چې زه به ورسره مخامخوالی ونه کړم، خو.

زا په دې د ښاغلي عبدلحق سلامزوي په لیکنه خپله لیکنه کوم، چې داسې لیکنه ځانله د سلامزي صیب اند نه دئ

هر څوک چې ټولنې ته یو څه وړاندې کوي، په تېره بیا د پوهنتون استادان، هغو غواړي راکړه او ورکړه ده دا .یو څه نورو ته وښايي، نو د دې لپاره دی هم باید یو څه زده کړي.

څوک چې په پوهنیزه څانګو کې کار کوي، نو هغوي دې ته هم چمتو وي، چې د نورو ګوتنونې ځانیزې ونه ګڼي.

زما ډېره بدمرغي په دې کې ده، چې زه یواځې یم او له دې امله نو باید په ناحق و اوسم، ته په ګوته کړئ، په دې خو د دې ناروغۍ ستاسو مرستې ته اړتیا لرم، چې زما ناروغي را کې به لوي ځښتن تاسو ټولو ته اجرونه درکړي.

خورې شوي –په دې هکله هم –زما ډېرې لیکنې د تاند په درنه پاڼه کې.

یوه هیله مې دا ده، چې لکه څنګه چې زه ستاسو لیکنې را اخلم او خبرې پرې کوم، دلایل و هیله ده، چې زما لیکنې هم په دلایلو راوړم او ستاسو د لیکنو خوندیونه په ګوته کوم، ن راته بېرته راوګرځوئ.

زه ډېر خوښ یم، د ښاغلي سلامزوي صیب لیکنه کې یې انګرېزي او فارسي هم راوړي، نو ښې خبرې پرې کیدی شي.

اجازه دې ویو چې زه دا لیکنې ټوټه کړم، د خوندیونې د سمو ساتلو سره او بیا خبرې پرې جازه دې دا هم وي، چې زه دا موږ ستاینونمونه بللي په خوي وی او یوه اخره ا .وکړم

(c) ketabton.com: The Digital Library

.چې په پښتو خویوی بلل کیږي، هم ما لیکنه کړې Adjektiv وبولمد
،، ما په پرتله کونه باندې یوه لیکنه کړې ، چې کتاب کې شته، دا به بیاپه یاد راوړم، چې د

تر،، سره په هیڅ ژبنۍ لار پرتله کونه ناشوني ده او وبه ګورو، چې دلته دا ،، تر،، د څه په ځای راوړل شوی

البته ښه، ډېر ښه؛ خورا یا 》 :مګر د استاد دوکتور اجمل ښکلي په وینا،، :لومړی الف کې پټه پرتله ده یا ضمناً پرتله ده خو اصل کار یې د زښت ښه په اصل کې صریحه نه بلې باندې جوړېدونکي عبارتونه (تر ټولو ښه) او (تر) خو .یوه شي مبالغي توصیف دی ،، 《.څرګنده پرتله لري

:لومړي الف ته
ډېر منلی پوهاند ډاکتر ښکلی زموږ یو خورا وتلی پښتو پوه دی او زه یې لیکنې تل لولم، زه ډېر زوربېږم، چې څه د پوهاند صیب په لیکنه لیکم، خو نو څه .دي ډېرې په زړه پورې وکړم.
ستاینومونه سره پرتله کیږي نه، ستاینومونه یا خویویونه جګیږي، چې موږ په پښتو کې ورته د نورو ژبو غوندې لار نه لرو، نو دا به په ډېر یا خورا یا زښت او یا یو بل څه کوو. ي، له دې امله بیا،، تر،، او ،،ترټولو،، ته هم اړتیا نه شته چې نو چې پرتله کونه نه کیږ سره پرتله یې کړو او د ،، تر،، او ،، ترټولو،، په هکله مې د تاند په درنه خپرونه کې په دې هکله هم لیکنې خورې شوي، خو دومره وایم، ،، ترټولو،، کومه ترې پوهېدنه نه لارې هم د پرتلې له پاره هم نه دا ،، تر ،، او نه لري، چې د څه شي ترټولو او د ژبلار له .ترټولو،، کارول کیږي ،،
که د لیکونکي موخه د خویونو یا :په پیل کې په دې باندې باید ټینګار وکړم، چې ستاینومونوپرتله کول وي، خو دا لیکنه له یوه سره ناسمه ده، چې ستاییننومونه نه سره .ي، په هره ژبه کې د اړونده لارې سرهپرتله کیږي، ستاینومونه جګیږ
.لومړی

:ښاغلی سلاموزوی صیب لیکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خبره په خپله د ستاينومونو ترمنځ پرتلنه ده، چې د انګرېزي يوڅپيزو ستاينومونو ب،،
په .په مټ کېږي 《ترين》 او 《تر》 او د فارسي د 《est》 او 《er》 ترمنځ د
دې ژبو کې که د

پرتلنې خبره نه وي، دا روستاړي او يا يې د دوه څپيزو او يا درې يا څلور څپيزو لپاره د
کړولونه ورسره د مجردو کلمو په ډول نه کارول کېږي، 《most》 او 《more》
،،،کوي بلکې د جملې د ننه مانا زېږوي او پرتلنه

:لومړي ته

: يو

باور وکړئ، چې زه خو د پورته غونډالې په موخه ښه ونه پوهېدم، خو په هر :يو الف
.صورت دې پرتلې ته به راشو

.ستايننومونه جګيږي .ستايننومونه نه پرتله کيږي :يو ب

ه پرتله ستايننومونه سره نه پرتله کيږي دا په دې مانا چې ډېر يا لږ ښکلا سره ذ : يو پ
د دوه يا ډېرکسان ..نه شته (ناسم يې واحد)کيږي، ځکه د دې له پاره د کچولو يووالی
سره د خويونو له مخې يا د خويونو په بنسټ پرتله کېدی شي، چې کوم يو يې
يا دوه کسان سره .دئ (-خورا ،-ډېر)منلی ،(-خورا ،-ډېر)دروند ، (-خورا ،-ډېر)ښکلی
ي کوم يو پلن دئ، دا په دې مانا چې کسان سره پرتله کيږي، دروې او غواړې پوه شد
.هغوي د ګډو خويونو له مخې سره پرتله کېدی شي

که ووايو، چې جګ له جګ سره پرتله کړه، نو دا موخوره ويېنه نه ده، دا هيڅ نه وايي،
د خو که ووايو، چې د دې انسان جګوالی د دې ونې سره پرتله کړه يا ښه يې دا دوه شيان
جګوالي له مخې سره پرتله کړئ، دا کېدی شي، ځکه چې ونه هم چګوالی لري او انسان
.هم

منځ کې،،کېدی ،، .ترمنځ،، ناسم دی، ځکه چې ،، منځ،، او ،،تر،، اړيکويونه دي ،، :دوه
.په دې هم يوه ليکنه لرم .شي

.دويم

:منلی سلامزوي صيب ليکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه:

١-Studying book is a good entertainment.

٢-Studying book is better entertainment than playing ladoo.

٣-Studying book is the best entertainment.

په 《تر واړو》 او 《ترګردو》 یا 《ترټولو》 او 《تر 》 په پښتو کې همدا پرتلنه د دلته همدا (١) {.معادل دی 《تر》 هم د پښتو د 《than》 د انګرېزي} .کېږي مثې پاسنۍ بېلګه رااخلو:

١- مطالعه ښه بوختیا ده.

٢- ښه بوختیا ده (یو ډول لوبه) مطالعه تر لډو.

٣- یا؛ تر ټولو ښه بوختیا مطالعه ده .مطالعه تر ټولو ښه بوختیا ده.

یا دانګرېزی دا بېلګه:

١- Ahmad is a senior teacher.

٢- Ahmad is senior to Ali.

٢- Ahmad is the senior most teacher in the Kabul.

١- استاد دی (ارشد) احمد لوی.

٢- لوی دی (په درجه کې) احمد تر علي.

٢- احمد په کابل کې تر ټولو لوی استاد دی.

دویم ته :

هغه عربي هم ورسره غواړی، نو،، نسبت ته،، یا که ...پښتو انډول ،، و to د :یوه یادونه ... به ... یعنې الف .ته،، یې انډول دئ او نه بل څه او فارسي انډول یې هم ،، به،، دي ...و ب...

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کابل کې چې څوک پوښتې پغمان لرې دی، که لوګر نو نیسو چې ځواب دې :بېلګه یې
پغمان به لوګر نزدیک است : یې

.ر ته نږدې دیپغمان و لوګ :او پښتو یې

.

.... ۶۱ ....

دی او نه تر او په همدې د درې د ،، از،، (څخه)...د پښتو انډول له than د : ۱ الف
دا به په همدې غونډالو کې .،، دی او نه ،، تر (څخه)... انډول پهپښتو کې هم ،، له
.انه شيروښد

پورې کې یواځې یوه پرتله کونه ده، هغه هم پوره ۳ تر ۱ په پورته کې خو له غربي :الف
ناسمه او دا نور خو یواځې د یوه څهخوي ښوول شوي، چې زه به یې بیا وژباړم او

تر،، سره پرتله کونه نه شته او ،، دا ،، ترټولو،، خو هيځ ترې پو هيدنه نه لري، ،، : ب
ر،، پرتله کونه هم وي، نو د څه شي تر ټولو؟ په دې هکله مې هم لیکنه شته، یعنې که ،، ت
.چې ګران لوستونکي یې د تاند درنه خپرونه کې کتلی شي

.پورې انګرېزي په پښتو سمه ژباړه ۳ تر ۱ د لومړیو عربي ګڼونو - پ

مخوالی او که تاسو ورته بل څهوایی، زه یې مخا –و ځورا –ډېر) کتاب لوستل ښه – ۱ ۱
.بوښتیا ده (نه لرو، خو نه په،، تر،، او ،، ترټولو،، سره

.یا به دا بوښتیا ښه، ډېره ښه،او یا خوراښه وي .ګوری دلته څه شی سره پرتله کیږي نه
.دلته د څه شیانو پرتله نه شته

.ەبوختیا د (- خورا ،- ښه) څخه ډېره ښه - (کولو) لډو لوبې (د) کتاب لوستل له – ۲ ۱

دلته دوه څه د بوختیا له مخې سره پرتله کیږي او له دې امله دا د خویویونو پرتله کونه نه
.ده

.کتاب لوستل خورا ښه بوختیاده – ۳ ۱

.څخه،، له لارې کیږي ... له .. په پورته کې پرتله کونه د

:د انګرېزي بله بېلګه کې یې د انګرېزي په پښتو ژباړه –ت

پورې ۳ تر ۱ له عربي ګڼونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

.ښوونکی دئ (- خورا ، - ډېر) احمد یو مشر – ۱ الف

.دئ (- خورا ، - ډېر) احمد و علي ته مشر – ۲ االف

.ښوونکی دئ (- مشر، ډېر) احمد په کابل کې خورامشر – ۳ الف

.رتله کونه ده او بسېږ – ۲په پورته کې یواځې الف

ڂخه سره کیږي او په دویم کې پرتله کونه د ... کې پرتله کونه د له - ۱ ګورو چې په الف
.،،ته،، له لارې کیږي او نه د،، تر ... و ،،

.

.دریم

.ښاغلی سلامزوی صیب لیکي

:نو دلته موږ اړ نه یو چې بابېزه ځانونه ستړي کړو او ولیکو چې

.یاحمد لوی استاد د -۱

.احمد تر علي ډېر لوی دی -۲

.احمد په کابل کې خورا لوی استاد دی -۲

:د فارسي بېلګو ته هم تم کېږو

.احمد بزرگ است -۱

.بزرگتر است علي (نسبت به) احمد از -۲

.احمد بزرگترین خانه است -۳

:کې یې داسې وایو.چې په پښتو

.احمد مشر دی -۱

.احمد تر کریم مشر دی -۲

.کور تر ټولو مشر دی احمد د -۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پیل کې څه لیکي، چې په موخه یې زه هم ښه پوه نه شوم، خو کلیوالي خبرې :دریم ته دي او ترې تېرېږم او له ،، نو دلته موږ اړ نه یو چې بابېزه ځانونه ستړي کړو او :څخه یې تر څېړنې لاندې نیسم ،، :ولیکو چې

.په پورته کې یې ،، از،، په تر ژباړلی او د ،، بزرگترین په ځای یې ،، تر ټولو،، لیکلی دې ته مې پورته ګوته نیولې، چ دواړه ناسم دي، خو داسې یوه یا څو د فارسي یا دری to د انګریزي څخه،، اندول دئ او دا... غونډالي راوړو او وبه ګور، چې ،،از،، د ،، له .اندول په فارسي کې ،، به ،، دئ

.احمد در صنف خود از محمود گرفته تا بهرام از هر کدام شان بزرگ است

پښتو یې که پورته دري مې ناسمه لیکلې وي، نو بخښنه غواړم او تاسو یې راته سمه .کړئ

.مشر یا لوي دئ احمد په ټولګي کې له محمود نیولي تر بهرام پورې له دوي هر یوه څخه

که پهپرته کې د دري،، از ،، ځای ،، تر ،، ولیکو نو دا به ځنګه وبرېښي او بیا به نو د ،، :تا ،، پهځای څه ولیکو یعنې که ولیکو، چې

.... احمد په خپل ټولګي کې تر محمود څخه نیولي تر بهرام پورې تر هر یوه څخه

.نه هم د د ،، از ،، په څېر ولیکودا به ښه ونه برېښي، چې د ،، تا،، ترې پوهېږ

دلته د ،، از،، اندول څه شی دئ او د ،،تا ،، آندول .ځنګه په پښتو ژباړو؟ از کابل تا هرات څه شی دئ؟

.کهداسې وئ نو بخښنه به کړئ .دا لاندې لیکلي وو، خو ګومان مې دئ تکرار وي

:او دري سمې ژباړې دلته بیا د دویم انګریزي په پښتو :(؟)و دویم او دریم ته

۱- Ahmad is a senior teacher.

۲- Ahmad is senior to Ali.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- Ahmad is the senior most teacher in the Kabul.

.پښتو ژباړه

.احمد مشر ښوونکی دئ -۱

.و علي ته مشر دئ (...نه دئ، باید هم نه وي، خو اړیین)نسبت) احمد – ۲

.احمد کابل کې خورا مشر ښوونکی دئ – ۳

(درې یا فارسي مې داسې غښتلې نه ده، خو دا راته ساده برېښي)د درې ژباړه

است (بزرک)احمد معلم ارشد – ۱

.است (یا بزرگ) احمد به علی ارشد – ۲

.احمد بزرگترین معلم در کابل است – ۳

.ورو، چې دلته د لیکونکي د خوښې څه نه دي راغلي‌ګ

د لیکنې په پای کې یو څو اړیین پېژندونه

پرتله کونه نو څه ته وایي؟

دوه کسان سره ودرې او :د دوه یا زیاتو شیانو د غوښتونو لوي یو د بل سره پرتله کونه وایی، خو سوچ ډېر، خورا او که بل څه ورته)) غواړي پ،ه شي، چې کوم له بل څخه یا (لوي پلن، نېک، خوارېکښ او یا ښکلی دئ (بوچ نه ،، تر،، او همدا ډول،، ترټولو دوه یا څو کتابونه او یا یو بل څه سره پرتله کیږي داسې هم کېدی شي، چې د یوه لرګي دروندوالی خوي دئ، چې .دروندالی د وسپني یا د یوه انسان یا یو بل څه سره پرتله کړې .یان یې لري، نو د دې خوي له مخې دوه شیان سره پرتله کېدی شيدوه شد

positiv; komparativ; superlativ , خویویونه سره جګیږي، چې په الماني ورته .یوه پوره لیکنه لرمAdjektiv په .وایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتین وی دی، چې پښتو مانا یې،، ورزیاتونه،، ده او په ژبپوهنه کې هغه ویډول :ادجکتیو دی، کوم چې د یوه روښانه شي، یوه ذهني شي، یوه مخ ته تګ یا همداسي پرمختګ یا یې نور هم د مخ ته تلو یا یوه حالت جوړښت څېړي.

ه ښوونځي کې څنګه وی هم بلل کیږي‌دا ادجکتیو خوي وی، ملوی او همداسي پ

زه دا په خپلو لیکنو کې خوي وی بولم

خویوی وی، چې شتون یا شته یا شی، یوه پېښه یا یو حالت د یوې ټاکلي :بل پېژند د بېلګې په توګه، رنګه، ښکلی او)نخښې، د یوه ټاکلي خوي سره په نخښه شوی، خویوی (نور

هیله ده، چې ډېر مې نه وی زورولي .زه نور د دې لیکنې سرهسته‌ړی شوم.

دا یادونه د لیکنې خوندیونې سره سر او کار نه لري او که :په پای کې یوه اړیینه یادونه :لري یې؟ نه پوهیږم، خو ښه ده، چې پرې پوه شو

په دې لیکنه کې هم ګورو، چې دا ګڼل ټول په ګڼونو شوي، دا په دې مانا، چې یو ډول ک څه په لیکي یا څه ترې زده کوي او رااخلي، نو سړی په کې د بربښې، نو بیا چې څو د بېلګې او .ښه لار یې داده، چې ګڼل د بیلابېلو لارو وشي .ستونځو سره مخامخ کیږي وړاندیز په توګه کیدی شي لومړی دا ګڼل په ګڼونو وشي، د بل ځل او ځای له پاره دا ګڼل ، ۱ ب او بیا خو نو نورې لارې هم شته لکه الف ،په تورو ولیکو او د بیا له پاره په الف او نوره مو چې څنګه خوښه وي ۳ الف ، ۲ الف.

Smakhan1946@gmail.com

ډاکتر ماخان میرړی شینواری

سلمه اونه سلنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما دا لیکني څوکاله پخوانی دي، خوخوښ شوم، چې اوس یې تاسوسره د درنې خپروني تاند له لارې تاسوسره شریکوم، چې څه غزېدلې دي. دا په دې هیله، چې یا ماته دلیل ووایی، چې دا لار پرېږدم اویا تاسو دا درانه لیکوالان د خپلو ناسم بللو ویونوڅخه تیرشی.

ډېر درانه اسوشیتد پروفیسور لیوال صاحب!

هیله ده، چې زما سلا مونه او نیکې هیلې به ومنې. باور وکړه، چې هیڅ مې زړه نه غواړې ستا له ارزښته ډک وخت ونیسم، خو زما زړه غواړي دا زما لیکني تاسو ته هم

.... ۶۶ ....

وښایم، په دې هیله ، چې د وخت د پیداکیدو سره لږ پام ورته راواړوې، خو دومره بیړه مې هم نه ده.

ما د اوبلن په هکله هغه وخت د پښتو نصاب لیکونکو سره هم خبرې وکړې، خو هغوې ته دا اوبلن - بې له کوم ژبنیزیا سم اندیزدلیله - ښه برېښیده.

د سلني په هکله هم داسې لږ څه.

موږ له پیداښته سلمه لرو او په پیداښت کې ګوتې وهل کله هم سمه لاس ته راوړنه نه لري.

دا د سلمې په ځای سلنه راوړنه کوم ژبپوهنیزاوشمیرپوهنیز بنسټ نه لري اونه یې هغه منځته راوړنکي کوم دلیل ورکړی اونه یې وړکولی شو.

یو څه چې یو ځل ناسم ورځني شي، بیا یې سمول هم ډېر ستونځمن وي.

دا له لارې وتل زما – د یوه شمیرپوهنې لوستونکي - د پاره زورونه ده.

داسې وی بدلون چې منځ ته راغلې له ۱۷ کاله زیات نه کیږي او کوم یو لیکونکي رامنځ ته کړې، بې له دې چې په مانا او په پسې ناسمو راتلنو یې وپوهیږي. تر اوسه موږ د داسې سلنې سره مخامخ نه وو.

دا به نوڅنګه او چا یا دکومې رېښې خاوند منځ ته راوړې وي؟

دا چې داسې بلل زرخوریږي، هرومرویوژورنالست به دا کار کړی وي، چې داسې پښتو پوه اوپه ژبه کې ځانته نوښتګر به هم ځان ته وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي کس ممکن د ځان سره فکرکړی وي، چې يوڅه نوي را پيداکړي، نو دا سلم ورته ښه نه دئ برېښيدی اوويلي به يې يي، چې دا سلم خود صدم سره لږ خپلوي لري، نوراځه دا سلن کړه. دا ناسمون يې په خلکو تپلی. خلک هم داسې يونوي څه زر رااخلي بې له دې، چې په سم او ناسم کې يې فکر وکړي. ټولنه خوپه دې باورلري، چې ژورنالستان خوربښتيا وايي او يوژورنالست چې څه وايي، نور باور پرې کوي.

دا کس هرومروپه شميرپوهنه داسې لږ هم نه پوهيده، که نه دا کاربه يې نه وی کړی.

.... ۶۷ ....

خبره نه اوږدوم لنډ دا سلنه د شميرپوهنې په بنسټ څيړم.

د هر څه له مخه به دا ووايم او په دې لوربه کار وکړم،چې ۱۰۰ همداسې يو ګڼ دی، لکه۱ ،۲ ،.... ۱۰۵ اونور.

موږلرو: ۱ ، ۲ ،.... ۲۳ ،..... ۸۱، ۹۵ ،...،۱۰۰ ، ۱۰۱ ، ۱۱۵ ،. ....

که د يوڅه ځومره والی غواړووښايو، نو ليکو:

دا په ګڼونو يا شميرپوهنيز داسې ليکو:

۱ –م،۲ – م،.. ۲۳ – م، ۱۰۰ – م (دا ۱۰۰ – ن نه شو ليکلی)،۱۰۱ – م اونور

په ليکنيزډول يې داسې ليکو:

لومړی يا يوم، دوهم (که دوه وي، نو دوهم او که دوې وي، نو دويم)،... درويشتم،...، يو اتيايم، پنځه نويم،..سلم (نه سلن)، يوسلو يوم، يوسلو پنځلسم اونور

له بلې لورې د ګټې، ګټې- ګټې او په ۱۰۰ يا ۱۰۰۰ کې شميرنه چې کوو، دا د ۶۸ يا د ۱۲۵ګڼونو سره هم کيږي، چې بيا يې په اته شپيتم او يا په يوسلو پينځه ويشتم کې شميرنه بولو، خو دا سل دوه او زردرې صفره لري، چې هره شميرنه ورسره ساده کيږي، نو له دې امله دا شميرنه د۱۰۰ او ۱۰۰۰ سره کوو، بل دليل نه لري.

داسې مخ ته ځو:

۱۰۰/۳۰ په دې مانا، چې دبرش په سلو، ياني ۳۰ په سلو وېشل شوي يا له سلودبرش اخستل شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که بانک په سلو کې پنځه ګټه ورکوي، نود هغې له پاره هم ليکو: ۱۰۰/۵ وايو پنځه په سلو کې

که ګټه دېرش په سلو کې وي، نو بيا ليکو: ۱۰۰/۳۰ او وايو دېرش په سلو کې.

که ګټه په ۶۵ کې ۳ وي، نو ليکو: ۶۵/۳ اووايو ۳ په پنځه شپيته کې.

دا مونږ داسې هم وايو: پنځه سلمه، دېرش سلمه او ۳ پنځّ شپيتمه.

.

که مونږ په پورته کې پنځه سلنه، دېرش سلنه وايو، نو بيا دېرش شپيتنه هم بايد ووايو، دا په دې مانا، چې داسې د پيداښتې ليکنو هغه پيداښتې بڼه بايد تو له بدله کړو.

دا چې دا مې پوره زوروي، نورې بيلګې:

که ولړو:

۱۰۰/۳۰ = ۱۰/۳ اونږدې =۳/۱

له بنى و کينې لور ته بايد ولولو: ۳۰ سلنه برابر درې لسنه اونږدې برابر يو درينه.

او همداسې

۱۰۰۰/۲۳۰ =۱۰۰/۲۳ اونږدې = ۱۰/۲

نودلته هم بايد دوه سوه دېرش زرنه برابر درويشت سلنه او نږدې برابردوه لسنه ولولو. او

۱۲۱/۳۷ ، ۲۱/۵ ، ۸/۳

په پورته کې هم بايد بيا له کينې و بنې لورته ولول: درې اتنه، پنځه يوويشتنه او اوه دېرش يو سل يووېشتنه .

دا په دې مانا، چې ـ لکه پورته مې چې ګوته ورته ونيوله ـ که داسې نه وي، نو ګرانو هيوادوالو باور وکړئ، چې دا دېرش سلنه نه ده، دا دېرش سلمه ده، لکه دا نور هم ـ نه نه ده او ـمه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا: ګورو، چې یو ناسم څه ژبې ته ساده ننوځي او ترې را وتل یې بیا پوره ستونځمن کار دی.

که موږ هرڅه لیکو، باید په دلایلو او سم اند ودان وي، یعنې نوي څه. یو څه که زموږ لپاره نابلد وي او پرې پوهیدنه باندې یې شک ولرو، هغه دې بیا نه کاروو. داسې ویل کیږي، چې داسې کارونه باید دولتي څلوردیوالۍ کې وشي، خو ...

<u>پایونه: یا به ټول - مه په –نه اړوو او یا به د سلمې له پاره له سلنې څخه - چې ډېره ناسمه، د پیدابښت سره تیري، توکلي، بې سم انده اوله لارې وتلې ده او په شنه زور مو منځ ته راوړی – تیریږو.</u>

..............ږ ۶۹ ....

<u>دېرش سلمه او نه دېرش سلنه!</u>

ستاسو له سرې سینې ډېره مننه او که هره او څومره نیغه ګوتڅنډنه وي، په دې لار کې په مازړه سوی مه کوئ. زه تراوسه یواځې یم. ملګري مې شئ او یا مې باوري کړئ.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

،،ترډېره برېده،، سوچ بوچ ناسم دی

ګرانو لوستونکو!

که پوره زیر شو، نو دا ،،تر ډېره بریده،، زموږ لیکوالان ډېرکاروي چې ما هم له دې امله ډېرې لیکنې ته اړباسي..

موږ تل په ،،برید،، د ،،برید،، له امله په پوله برید کوو، پوله د برید برید ګرځوو اوبرید یې پرېږدو. خو دا مو د خبرو موضوع نه ده، که پوله وي یا برید.

موږ دې ،، تر ډېره بریده،، د ویونو یو په بل پسې لیکلو ته خپل پام را ګرځوو، چې ایا داسې یعنې ،، تر ډېره برید ه،، موخه په ګوته کوې او که نه؟ یا شته ا وکه نه؟

یو څوک چې د یو څه سرته رسولو لپاره هلې ځلې کوي، نو تر ممکنه یا شونې یا کیدونکي بریده یا تر پولې هڅیږي او نه تر ډېره بریده یا تر ډېرې پولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که یو څوک د یو څه سرته رسولو لپاره ډېر زیار باسي او ربړي وګالي، نو وايي، چې له بریده یا له پولې ډېر یا اخوا او نه تر ډېره بریده. دا په خټه کې دده د توان پوله ده یا پوله باید وي.

لنډ: ،،ترپولې پورې،، یا هم ،،له پولې ډېر،، یا ،،له پولې لړ،، لرو (نه تر (په ،،تر،،به بیا غږیږو) پولې لږ). دلته موخه په تر کې نه ده، خو نه تر ډېرې پولې اونه له ډېرېپولې شته.

لاس ته راوړنه: تر ډېره بریده یا تر ډېرې پولې نه شته ځکه، چې پوله یوه ده، نو څنګه ډېرشي.

تر پولې پورې یا د پټې د پولې پورې او...: دا شته.

.... 70 ....ږ

ما د یوه ن ج په مضامینوکې دا لاندې ولوستل:

،، ...سیمه کې بدلونونه تر ډېره بریده د امریکا او غیر اسلامي متحدینو د ...،،.

او همداسې: ،، تر ډېره بریده داسې ډنډوره شوې...،،.

دلته خو ،، تر ډېره بریده،، ته اړتیا هم نه شته، خو که لیکونکی غواړي دا د ټینګار په توګه ولیکي، نو بې له تر،،او ،، بریده،، یوائې ډېر لکلی شي یا ډېر وخت یا ډېر ځله، ډېر واره، چې یو څه ترې پوهیدل کیږي او که بیا هم غواړي برید په کې ریشي، نو ،، له بریده ډېر،، یې بیا موخه ور دې.

او یا ،، اویاهم تر ډیره بریده سیاسي اواقتصادی ... ،،

سم یې لرو:

له بریده یا پولې ډېر.

له برید څخه اخوا.

تر لرې پولې (پورې).

له پولې اخوا (دلته ګوره هم ،،تر پولې اخوا،، نه لیکم)

تردې نږدې پولې(پورې).

تر هغې لرې پولې

(c) ketabton.com: The Digital Library

او داسې نور.

زيات کسان په دې اند دي، چې ګوندې دا ،، ترډېره بريده،، خو په دري يا فارسي کې هم شته.

نه! داسې نه ده. په فارسي کې داسې نه وايي او زمورږليکوالان يا ژبپوهان چې وايي، دا ناسمه ده.

زه داسې ښه په فارسي نه پوهيږم، خودا له دري ښه په انډول پښتو کولی شم.

په دري کې که ووايي:

۱ - تا حد زيات

۲ - از حد زياد
راځئ د دې انډول په پښتووليکو:

و ۱ – ته – زه په دې اند يم، چې ګوندې دري ژبي به داسې نه وايی ،، تا حد زيات،، او که وواي هم،

نوموخه به يې دا وي چې : تا حد کوشيدم واين چند دفعه يا زياد.

که مورږدا په پښتو انډول ليکو ،نو،، تر برېد ډېر يا تربريد پورې ډېر يانې څوک تربريده پوري ډېر واره وهڅږي، مګر نه ترډېره بريده (پورې).

شننه: يو کس بايد يو کار په ۲ ساعته کې پای ته ورسوي (دا دوه ساعته بريد دئ)، خو هغه نه توانيږي اودی دا کار ډېر واره تر دوه ساعته کوي، دا په دې مانا چې دی تر بريد پورې – چې دوه ساعته دئ – دا کارد نورو دوه، دوه ساعته له پاره کوي، دا په دې مانا، چې تر بريده پورډېر هڅيږي..

و ۲ – ته- له بريد څخه ډېر.

شننه: يوکس د دوه ساعته د کارتوان لري اوهغه، چې درې ساعته کار وکړي، نوکار يې له بريد څخه ډېر وکړ،

دا ۱ – تر بريد پورې ډېر او

۲ – له بريد (څخه) ډېر اودا سم هم دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا : ترډېره بریده

په دري انډول: تا بسیارحد. دا ګوره تا حد بسیار باندې نه شي اړول کیدی.

یادونه: ترډېرو بریدونو (پورې) شته. د هیواد تر ډېروبریدونوپورې تللی یم.

همداسې: له ډېروبریدونو(څخه) هم شته.لکه له ډېرو برېږدونوتیرشوم.

هیله ده چې روښانه کړې مې وي، چې تر ډېره بریده نه شته او همداسې له ډېره بریده.

له برید څخه ډېر شته، خوتر برید ډېر هم ناسم دی، ځکه چې که ،، تر،، نو هغه د مهال او...پای په ګوته کوي.

.... ۷۲ ....

.

۲۰ . ۵ . ۲۰۱۹ ډاکتر ماخان میړی شینو

غبرګون

که موږ د یوې بلې ژبې وی له پاره، چې موږ فکر کوو، په پښتو کې انډول وی ورته نه لرو او یو کره ټاکلی او د پیژند سره ښه روښانه وی یې په ځای کاروو، دا کله هم سم نه راځي. زموږ ډېر ادیبان به ووایې، چې له دې څخه خودا یا هغه موخه ده ، بیا هم ناسم دی. که په ځای یې همداسې یوبل وی هم راوړلی شی، نو هغه غوښتونې موخه به ترې(ورڅخه) واخستلی شو.

غواړم، چې د دې لیکنې په دې برخه کې یو وی (لغت) وڅیرم، چې د پښتو خېرونو کې د نورو ویونوپه ځای ناسم او زیات کارول کیږي۰ زه په پښتو کې نوښت ښه بولم، خو دا نوم په دې حالت کې باید هغه ترې جوته کیدونې یا ترې د جوته کیدو موخه جوته کړي۰

غبرګ په هندسه کې:

په هندسه کې دوه کرښې، چې څنګ په څنګ داسې وځغلي، چې سره غوڅې نه کړي او که غواړی، چې ناپای کې سره غوڅوي دا کرښې (خطونه) غبرګې بلل کیږي۰ موږ دا په نورو ژبو پارالل، یا موازي بللي۰

غبرګوني:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که دوه کوچنیان د یوه موره په همغه (یو په بل پسې) وخت کی پیدا شي غبرګونی وي، چې په پاړسي کی ورته دوګانه وایي ۰ دا کیدی شي په پښتو کې دوه ګوني ، درې ګوني او داسی نور وبولو۰

که چیرې څوک یو بل چا ته څه ووایي، نو دا وینا لوریزه وي(طرف لري) یو څه یا یو چا ته مخامخ وي، که بل څوک وغواړي، چی د دې خبرې په هکله څه وایې دا خبره به یا همغه لوریزه وي، چی وایو سپین د زیړ د خبرې په غبرګون کی وویل:

زیړ به یا د سپین خبرې سره غبرګ څه ویلي وي یانی همغه لوریزه به وي او یا به یی د دۀ خبره ورغبرګه کړي وي، چې غبرګه به وي، خو مخامخ لوریزه (په ضد یا که غواړی برعکس)۰

.... ۷۳ ....ړړړ

که چیری په کوم کور کی پلار څه ووایې او د دۀ ځوي په دی اند نه وي او په مخامخ (ضد) یی څه ووایی نو دا مشر بیا دی کشر ته وایی، چی خبره مه راغبرګه وه۰

که ووایو، چی د سپین د خبرې سره زیړ خبره غبره کړه، یانی دا غبرګه همغه لوریزه ده۰

زه تراوسه په دې نه پوهیږم، غبرګون به هندارونه یا انعکاس وي او که د چا، څه یا د چا د خبرې په هکله به وي او که څنګه؟

که موخه ترې انعکاس وي، نو انعکاس اړیین نه دی، چی غبرګ دې وي.

که د ،،غبرګون،، په ځای په ډېره بخښنه ،،ګړنګون،، هم ووایو همدا به ترې و پوهیږو، چې څه له غبرګون پوهیږو.

موږ لرو چې سپین د برګ د خبرو په هکله وویل:....،نوبیا غبرګون ته څه اړتیا ده.

زما په اند ژبې سره غبرګې پیدا دي او هغه څه چې په نورو ژبو کې څنګه کارولکیږي، په پښتوکي هم همداسې ده، نوراځی، چې د ،،غبرګون،، په ځای په ،، هکله،، بسیا وکړو او یا اړوند حالت سره سم، چې په لاندې کې به یې لږ وغزوم بل وی وکاروو.

د لا نورې روښانه ونې له پاره لاندې پوښتنه ځوابوو:

ایا د غبرګون داسې کارونه، چې زموږ ژورنالستان یې کاروي اړینه ده او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښه لاس ته راوړنې له پاره موږدا د غبرګون کارونه په څو غونډالوکې روښانه کوو.

تکرار به ولري، خو د ښه پوهیدلوله پاره ښه دئ، چې وښایودا د لیکوالانو یو ذوق او د ژبې ناسمون دئ او که د ژبې اړتیا.

لومړئ بیلګه:

ترمپ وویل، چې افغانستان کې د سولې له پاره باید لارې چارې وکتل شي.

د ژورنالستان لیکنه به وي:

.... ۷۴ ....ږږږ

غني د ترمپ د خبرو په غرګونکې وویل، چې په افغانستان کې سوله اړینه ده.

یا غني د ترمپ د خبرو په غبرګونکې وویل، چې په افغانستان کې د سولې کیلي د پاکستان سره ده.

سم یې:

غني د ترمپ د خبروپه هکله وویل،چې ....

دویمه بیلګه:

ترمپ وویل، چې د افغانستان جګړه کې د پاکستان ښکیلتیا باید له پامه ونه غورزول شي.

غني د ترمپ د خبرو په غبرګون کې وویل، چې د جګرې بنسټیز مسؤلیت د پاکستان په غاړه دئ.

سم یې:

یو: غني د ترمپ د خبروپه هکله وویل، چې ....

دوه: غني د ترمپ د خبرو په ملاتړ وویل، چې ....

درې: غني د ترمپ د خبروپه مخامخ یا مقابل وویل، چې..................

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلکه: ،،وسلوالو طالبانو په دې اړه تر اوسه غبرگون نه دی ښوولی.،،

د غبرگون په ځای که داسې ولیکو: ،، دا چې په دې برید کې ولسې وگړو ته زیان رسیدلی او که نه چارواکو په دې اړه (په دې هکله، په دې باره (درې ده؟) لا تر اوسه څه نه دي ویلي.،،

دا پورته ویونه لرو، چې هغه بنسټیزه موخه روښانه کوي، نو دې غبرگون یا گړنگون اویا بل څه باندې ولې خپله ژبه تخریب کړو. بیا: په هرصورت دا د غبرگون وي کارونه په داسې غونډالو کې یا په دې موخه ناسم او سم ناسم دی.

داکتر ماخان میرزی

شینواری

ایا موږ پیداښتې پوهنې پښتوکولی شو؟

موږ لا تراوسه چې په پیداښتي پوهنوکې پوهنیز څه لولو،هغه عربي دي. پوښتنه دا ده، چې ایا موږدا پوهنې په پښتو لیکلی شو، دا په دې مانا، چې ایا موږ د دې پوهنو پوهنیزو ویونو ته هم پښتو انډول لرو او دا پیدا کولی شو. دا نومونه پیدا کوو نه، خو پوښتنه دا ده، چې ددې له پاره نومونه په پښتو شته اوکه څنگه؟

دا پوښتنه به په هوځواب کړو، ځکه چې هره ژبه د پوهنیزه کیدوتوان لري، خولومړی باید ځان په هغه پوهنه پوه کړو او بیا په هغه وي، چې د باندنی ژبه کې شته اوپښتو انډول یې پیدا کوو.

په همدې ځای کې دې اجازه وي، ووایم، چې ما په شمیرپوهنه کې نږدې څلوېښت کتابونه په پښتو کړي، دا په دې مانا چې هغه مسلکي نومونه مې په انډول پښتو کړي، بې له ستونځو او همداسې مې په فزیک کې درې کتابونه ژباړلي، چې یوله هغود ښوونځي د کتابونوسرلیکونه دي، هغه فزیکي ویونه مې نه د ډکشنري په بڼه، خو په پښتومې د الماني ویونو ته انډول پیدا کړی یا میندلی

دا په پښتو یا د پښتو نومونوسره مو پوهنه هم ساده کیږي، چې دلته د یوڅو بیلگو سره ستاسو لنډ پام را اړوم. دا په ورزیاته کړم، چې ما هیڅ وخت نوم له ځانه نه دی پیداکړی او انډول مې لټولی او پیدا کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې هکله اوږدې خبرې نه کوم، لنډ يوڅوبيلګې له تاسوسره ګډوم.

مشبوع به نوڅه وبولو؟

مشبوع داسې پيژند لري:

-- هغه محلول چې نور همغه څه په ځان کې نه شي حل کولی، مشبوع بلل کيږي.

مونږ وايو: يو څوک چې ډېرخوراک وکړي هم ورته وايي، چې مشبوع شوی اوميږي، چې ډېر واښه وخوري. نو وايو چې ميره ټنده شوې .

.... ۷۶ ....

يو څوک چې نوره مړی نه شي خوړلی، خوموږوي او همداسې نور ژوي مړيږي.

کوچنيانو ته هم چې موړډېر خواړه ورکړي، راګرځوي يې.

ځنې خواړه دي، چې سړی يا څوک ښه په مړيږي، نو وايو، چې دا خواړه مړوونکي دي. ګومان مې دی، چې د کلي خلک وايي مړوخه دي، نه پوهيږم سم به وي او که څنګه، ځکه چې مړوخه ګومان مې دی هغې ښځې ته هم وايي، چې ميړه لري.

په همدې توګه مو محلول يا حل ،،اوبی،، بللی، نومشبوع ته به څه ووايو؟

لکه چې ژوي مړيږي، خو همداسې يو اوبی هم مړيږي.

موږ نو پورته پيژند اوس په پښتو دا سې ليکو:

هغه اوبی چې نورڅه ځان کې نه شي اوبی کولی (دا ګوره اوبه کولی نه بولو) موړ وي.

مشبوع = موړ

بيا وايم، چې دا بل ډول نه شي بلل کيدی، دا په دې مانا، چې نومونه به نه جوړوو، هغه خپل نومونه به رابرسيره کوو يا له کټلاندې څخه راباسو.

له شميرپوهنې څخه يوه بيلګه:

ما خو نږدې ټوله شميرپوهنه په پښتو ليکلې، خو بيا به هم يوه بيلګه له تاسو سره ګډه کړم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دايره، چې د دايرې د منحني يوه لږه برخه قوس بولو او وتر او قطر لرو او داسې نور.

په پښتو يې:

گردۍ (موږيې په هسکه مينه کې گردۍ بولو)، هغه وړه د گردۍ د کږې برخې ته ،، لينده،، وايو.

دايره = گردۍ

قوس = لينده

وتر : هغه کرښه ده، چې له گردۍ يوه ټوټه بيلوي، نو دا له دې امله ټوټه وونى (ټوټوونى) بولو(بولويې نه،دا ټوټوونى دي).

وتر = ټوټوونى

ټوټه يا چې قطعه ورته وايو: د گردۍ هغه هواره ده، چې د لينديې او ټوټوونې منځ کې پرته ده.

قطعه = (گردۍ) ټوټه

نيمۍ: هغه کرښه چې گردۍ نيمۍ نو دا به نيمى نه وي؟

قطر = نيمى (اړيين نه ده چې کرښه ورسره ياده کړو، پوهيږو چې دا کرښه ده).

گردۍ برخه يا قطاع (دا د قطاع نوم هم ډارونکى دئ): دا د گردۍ برخه ده، چې د دوه وړانگو او گردۍ لينديې منځ کې پرته ده.

قطاع = (گردۍ) برخه

وړانگه =شعاع

له فزيک څخه

سيم يا څه، چې بريښنا وړي، نو هغه هرومرو ،، (بريښنا) وړونې دي او له دې امله يې بريښنا وړوني يا لنډ وړوني بولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د ښوونځي د فزیک نږدې ستره برخه مې پښتو ته را اړولې. په دې هکله مې لیکنې په کتابتون. کوم کې کتلی شی.

دا د ګرانو لوستونکو له پاره یو څه وړاندې کیږي، چې کتل او اندونه سره یو کول نه، سره نږدې کول یې زما هیله ده او نه بل څه.

نومونه یا ویونه باید پیدا نه شي. هر څه چې په پیداښتي توګه په بله ژبه کې شته، په پښتوکې هم شته.

دوه پوښتنې دي:

لومړی: یو څه ته په پښتو نوم ایښول (دا به د خبرو وي)

دویم: د یوه څه په مانا ځان پوهول (دا باید وي)

................۷۸ ....

نو که د دې ویونو مانا ولیکویعنې مخکتاب، نړیوال جال، ملفون، شمیرونی، دا به اړیین وي. دا چې څنګه یې وبولو، دا باید په پام کې نیولشوي وي، چې تخریب په کې نه وي.

بیلګې:

۱ - موږ په کورونو اوکوټوکې یوجوړښت لرو، چې برېښنا پرې روښانه کوو اومړه کوو. دا جوړښت د یوه واړه اړمګوټې یا یوې تختې او یا د یوه څرخ په څیر وي. دې ته انګرېزي سویچ، الماني شالتر وایي. ددې دنده داده، چې برېښنا وړونې یا سیمونه سره یوځای کوي اوبیلوي. د یوځای کیدوسره برېښنا په برېښنا وړونو یا سیمونوکې بهیږي اوڅراغ روښانه کیږي اود بیلیدوسره برېښناګروپ مړکیږي. دا نو (برېښنا) تړونی بولو اودا نوم همداسې دی.

۲ – پورته موبرېښنا وړونې نوم ولیدل، دا هکپک کیدونکی نوم نه دی، دا برېښنا له یوه ځایه بل ځای ته وړي، نووړونې دي.

ګورو،چې زموږ ژبه د پوهنیزه کیدو توان لري او هره ریښه په پښتو کیدی شي او هغه داسې، چې هرڅوک پرې ښه وپوهیږي.

زما اخرني وړاندیزدادی، چې نومونه به له ځانه نه جوړوو اویو کره پیژندل شوی وی به د بل کره پیژند لرنکي وي په ځای نه ځای په ځای کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نورو ژبو کې شته اوپښتو انډول يې

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

په دې برخه کې ځنې ورځنې ویونه، چې په نوروژبو کې شته او موږ یې لا تراوسه انډول نه دی پیدا کړي.

زه خو په دې اند نه یم، چې زه څه لیکم، هغه دې هرومرو سم وي، ځکه چې زه د همدومره لیکنې د فکرتوان لرم. زما په اند زه هڅیدلی یم، چې څه لیکم، په هغې یو بل سره پوهیږو. ژبې سوچه کیدی نه شي، خوزه هم هغه ویونه کاروم، چې تراوسه د پښتو د خوب تر کټ لاندې پراته وي، خو هغه ماته سم برېښي، ځکه داسې نه دي، لکه بهیدونکي، چې په پوره ناسمه توکه اوبلن وبولم اویا ستاندارد ته کچه ووایم.

زما د لیکنو په هکله ستاسود کړنو او مخامخکړنو (دا بیا د دې وی یعنې ،،مخامخکړنو،، د لومړي ځل له پاره کارونه ده، خو موخه ترې پوهیدل کیږي) هیله هم لرم.

زه ستاسومخامخکړنو ته درناوی لرم اوخپلې کړنې به ورسره هرومروسموم.

لند:پیداپښتي نومونو ته باید په پښتوکې انډول ولرو اودا لرو، د لږو ځانګړنو سره:

زه نومونه نه جوړوم. زه کوم د بلې ژبې وی، چې کاروم، هغې ته په پښتو کې انډول لټوم او دا تل د زیاتو پیداپښتي ویونو له پاره لرو. زه نومونه نه پیدا کوم، زه هغه لرلي نومونه ګرانولوستونکو ته مخ ته ږدم.

ځنې لیکوالان وایي،چې دې د ...ژبې وی ... ته څه ووایو؟

دا باید وڅیړو، چې هغه وی یې پیدا کړو، لکه، چې زموږ د لیک لوست ژبه کې زموږمشرانود مایع له پاره خپل انډول نوم نه وو کارولی، نودا یې ورته غوښتل پیدا کړي، خو انډول یې پیدانه کړی شو او ناسم انډول یې ورته وټاکه.

دا ولې؟

دا ځکه چې دوی دې ته فکر نه وو کړی اویا یې فکرنه شوکولی، چې مایع څه شی دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوي دې ته پام نه دی کړی، چې مایع یو خوي دی او دا خوي د تنونو یا شیانو یوټولگی جوړوي یعنې ټول هغه څه ته مایع وایې، چې بهیږي، دا دی، بې له دې چې نورمخ ته ولاړ شو، د مایع انډول پښتو مو وکاراوه یعنې بیهدونکې.

پوهنیز نومونه:

په پوهنه کې نومونه – په ځانگړې توگه شمیرپوهنه او ځمککچپوهنه کې – یواځنې دي یا یویواځنې دي، دا په دې مانا چې هر نوم یوه او ټیک یوه څیره په گوته کوي او هره څیره یو او ټیک یو نوم لري. نومونه څوک په خوښه – چې څه یې زړه غواړي ـ نه شي ټاکلی.

بیلگه: مستطیل ته به نو په پښتوڅه ووایو؟
په مستطیل نه پوهیدم، نودابه په بله ژبه کې گورم. انگرېزي اوالماني کې
ورته rectangle and Rechteck وایې، نو له دې امله په پښتو کې – که دا سم وژباړو
او دا

..............ړ ۸۰ ....

چې څیرې دي، نو له دې امله ښځینه نومونه دي – ،،ولاړگوډی،، او یا کټمټ ،،ولاړکونجی،، بلل کیږي، چې هرڅه ترې پوهیدل کیږي اوبل نوم ورته نه ټاکل کیږي یا نه شي ټاکل کیدی. دا چې سخت، نابلد او یا بل څه ډول دی، دا کوم بندیز نه دی، دا همداسې دی اوبس.

ایا هغه څه چې په نوروژبوکې شته زموږ په ژبه کې هم انډول لري؟

هو.

نو ولې موږ څنو شیانو یا ویونو ته په پښتو کې نومونه نه لرو؟

دا ځکه چې موږ په نوروژبو نه پوهیږو او یا مو پام ورته نشته یا یې له پامه غورځوو.

هغه نومونه اوخویونه، چې په پښتوکې تراوسه ورته د چا نه وي پام شوی، نو زموږ پښتانه پیداپښتي ده، چې هغو ته نومونه پیداکړي، خو ستونځه په دې کې ده، چې دوي ورته نوم پیداکوي اودا سمه نه ده، ځکه چې په کې تیروځي.

د هر څه له پاره، چې په بله ژبه کې نوم یا وی (په پیداپښتي ډول) وي، نوپه پښتوکې هم ورته انډول شته، خودا چې موږ په نورو ژبونه پوهیږواویا زیات وخت دا نومونه له هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپښولکيږي، چې په کومه دباندنی ژبه نه پوهيږي، چې له هغې څخه يې راواخلي اوکه غواړی، راوژباړي او يا لږتر لږه له هغه چا وپوښتي اوخبرې ته يې غوږکيږدي، چې په يوه دباندنی ژبه پوهيږي.

زه يې دلته يوه بله بيلګه راوړم. يوه ورځ يوه ملګري را څخه و پوښتل، چې انعکاس ته به نوڅه ووايو او په همدې خبرو کې بيا د انګازې څخه خبرې شوې چې ګوندې دا به بل څه وي او انګيزه بل څه او همداسې له همغه وخته ازانګه هم منځ ته راغلې.

له دې امله زما دا لاندې ليکنه.

Reflexion انعکاس يا(بيرته) راګرځيدنه

انګيزه (ازانګه ، انګازه): زما په اند به دا ،، د ازانګې به موخه ترې همغه د عربي ژبې انعکاس وي، چې په خلکو کې يې انعکاس ښه وي، يعنې دلته به انګيزه د انعکاس لپاره کارول شوې وي. دا ځکه وايم، چې داسې يو څه مې زموږد خورا درانه ليکوال

...........۸۱ ....

ژورنالست، څيړونکي ښاغلي رفيع څخه اوريدلي(خداي(ج) دې وکړې چې دا مې ناسمي نه وي کړي او کومه ناسم پوهيدنه زما لخوا دلته نه وي رامنځ ته شوي، زه مخ له مخه د ښاغلي پوه څيړونکي رفيع صاحب څخه ډېره بخښنه غواړم ، په هر صورت زموږ د خبرو اترو موخه دا ،، ازانګه،، ده.

راځئ، چې له هر څه د مخه (د هرڅه له مخه مې ليکلی وو، خو د دې ليکنې سره مې له هر څه د مخه کړ) په انعکاس ځانونه وپوهو، د زبپوهنې او فزيکي لار(قانون) له مخې.

که موږله کوټې په رڼا ورځ راووځو، نود لمر وړانګې چې په راته برېښنده شيانو ولويږي، هغه بيرته راګرځي اوسترګې موبرېښنوي. موږ هلته په کلي کې نه وايو، د لمرانعکاس يا رفلکشن مو سترګې راوبرېښنولي، موږ وايو، چې د لمر رڼا بيرته راوګزيده او زموږ سترګې يې وبرېښنولې. دا په دې مانا، چې دا رڼا په يو شي ، چې بيا روڼ برېښي لويږي اوبيا بيرته راګرځي. دا بيا په دې مانا چې موږ نو د انعکاس او يا رفلکشن له پاره بيرته راګرځيدنه لرو، همداسې که غونډوسکه په ديوال وولو،هغه هم راګرځي، يا غږپه کوم ځای کې وکړو، چې هغه بيرته راګرځي. موږ اوس دا تر څيړنې (دا ،، تر،، مې دلته ناسم وليکه . سم يې د څيړنې اونه تر څيړنې) لاندې نيسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو انعکاس د بیرته راګرځیدنې یا راګرځیدنې لپاره -چې انګریزي یا نوره هم ښه لاتین یې reflexion دی – کارول شوی.

ترهغې، چې زما فکر رسیږي د عربي وی یا لغات ،،انعکاس،، په پښتو کې د درې څه یا د درې ډولونو لپاره کارول شوی:

که یو څه په هنداره کې بیرته راګرځول کیږي یا راګرځول کیږي (دلته بیرته راګرځول او راګرځولو لپاره زما موخه همغه راګرځول یا راګرځیدل دي، موږ ورسره بیرته وایو، خو زه یې اړین نه بولم. دا به راګرځول وبولو) داهم ا نعکاس بولو یا دی.

که په غره کې غږ وکړو او هغه بیرته واورو یعنې راوګرځي، دا هم انعکاس دی، همداسې که یو څه په ولس کې وشي، که ښه وي یا بد دا په خلکو کې خوریږي او له خلکو بیرته اورول یا اوریبل کیږي، چې دا هم انعکاس بلل شوی.

لنډ: انعکاس په هنداره کې، انعکاس په غره کې د یوه څه د غږ انعکاس په ولس کې د یوه څه یا یوې شوې وینا انعکاس.

.   ... ۸۲ ....

دا درې نومونې په ټولو ژبو کې په بیلو بیلو نومونو یادیږي. هغه څه چې هنداره کې بیرته راګرځي په الماني کې ورته ،،شپیګلونګDie Spiegelung ،، وایي او دې نورو دوه وو ته اېښو یا اېکو(اکو) Echoوایي، چې لاتین دی موږ په پښتو کې هم د اسې نومونې لرو.

د اخرو دوه وو لپاره انګازه یا انګیزه(؟) کاروو، چې له دې امله پخپله هغه دعربي انعکاس دی او ازانګې یا بل څه نومونې ته اړتیا نه شته او په غره کې د غږ خوریدا هم انګازه یا انګیزه ده، یعنې خورشوی، چې موږ ورته انګی ویله او غږ به مو وکړ، چې انګی انګی یو غږ بل هم راوکړه.

که په هنداره کې یو څه یا یوه څیره (بیرته) راګرځي، نو هغه څه باید ونومو، د عربي انعکاس په ځای. دا په هنداره کې یوه څیره چې (بیرته) راګرځي، وایو چې دا څیره هنداره کیږي. دا چې دا څیره هنداره کیږي، نو دا خو له هندارونې(هنداره کونې) بل څه نه دي، یعنې دا په هنداره یا اینه کې انعکاس هندارونه یا اینونه بولو(هغه ستاسو خوښه هنداره نوم مو ښه راځي یا پښتو دی او که اینه). یعنې دې انعکاس ته هندارونه یا اینونه وایو. دا د پښتو ګرامر په بنسټ سم دی

نو ګرانو لوستونکو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورو چي د ازانګه په پښتو کي کومه ترې بله پوهیدنه نه لري، یعني ازانګه هم دا موږ دلته بللي ا نګازه یا انګیزه(؟) ده، چي په خلکو کي خوریږي، خو که غواړی، دا ازانګه وبولی هم خوښه مو، کیدی شي.

،،اېکو یا ابښو یا انګازه یا انګیزه منځ ته راځي، که د غږڅپي داسي په زواک یا قوي وځنډیږي، چي سرې دا غږ بیل بیل د اوریدلاس ته راوړني یا ـنتیجي که غواړي د اوریدپایلي په توګه واخستلی یا احساس کړی شي. سره راټول یا سره یوځای شوي concentrate رفلکشنونه یا دا بیرته راګرځیدنې(چي عربي کي ورته انعکاس وایي(شاید، زه په عربي نه پوهیږم)) د اکو یا انګازې یا انګیزې په څیر اوریدل کیږي. د اکو وی یا لغات د یوناني Ἠχώ څخه راغلی یا رانیول شوی دی.،،

که دا په هلمند کي شوي غونډې غږ خلکو ته ورسیږي، نو په خلکو کي خوریدا یې همداسي په پرلپسي ډول منځ ته راځي، چي دا هم همغه د غره په څیر خپله انګیزه په خلکو کي خوروي. له دې امله دا هم انګیزه یا انګازه ده او که ازانګه یې بولی، هم خوښه مو.

لنډ بیا:

................۸۳ ....

لومړی: په په هنداره کي د یوه څه بیرته راګرځیدنه هنداورنه بولو او

دویم: په غره کي د غږ بیرته راګرځیدنه انګیزه،انګازه یا ازانګه بولو اوبیا همداسي

دریم: د یوه سیاسي کس وینا، چي اغیز یي د خلکو له خوا بیرته راګرځي،هغه هم انګازه، انګیزه یا انګازه ده،خوماته یي انګیزه ښه بریښي.

ډاکترماخان میرې شینواری

ستونځوبی

یو د پوهنتون پوهان را څخه وپوښتل، چي د ستونځوحل ته څه وایي؟

ما ورته وویل، چي ستونځوبی.

دا نوولې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس دې نړۍ په هراړخيزه پوهنو کې دومره وده کړې، که څوک، چې ځيرني کوي اوپه داسې پرمختتلې ژبه وپوهيږي، نو د هر څه له پاره په پښتو کې هم هغه اړوند ويونه پيداکولی شي.

لرو: ملګوبې، چې انګرېزي يې salt solutionدی.

لنډ: زه به د خوي له مخې لکه پورته د ،،اوروبې،، په ځای، چې له اورغورځوني منځ ته راځي يا پايله ده، اوربهيدنه، اوربهيدونکي... وبولم. په مننه

محلول ملحي saltzlösung

حل solution،lösung

مخامخکړنه (عکس العمل):

دا مې همدااوس فکر ته راغی، چې د يوڅا د کړني سره چې څوک غواړې مخامخوالی وښايي، نودا به هرومرو زما په اند مخامخکړنه وي.

.... ۸۴ ....

که غواړی، نو د همغه ،،عکس العمل،، سره پاتې کيږو.

جفت او طاق ته په پښتوڅه وايي؟

پوښتنه. ايا مورږ پښتو کې د جفت له پاره په دې ورځنی ژبه کې انډول وی لرو او که نه؟

هو: هرهغه څه، چې دوه، دوه کيدی شي، هغې ته عربي جفت وايي، چې پښتو انډول يې جوړه دی.

لومړی:

ايوه يا ييوه چې څوک کوي او يو غويا (غوايی) ولري، نو جوړه ورته پيدا کوي. دا د غويانو جوړه ده، چې بيا سره دا جوړه ځغلي. څوک چې بوټان اخلي، نو د دباندنی اغيزو پرته به جوړه بوټان اخلي. او که په ټاکنو کې سره برابر ځغلي، نو همغه د ييوې او يا ايوې د غويانو په څير به دا يوه جوړه وي، چې دا جوړه بيا جوړه سره ځغلي. نه ليکو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې غبرګ سره څغلي، ځکه چې که جوړه نه وي هم غبرګ کیدی شي او یا غبرګ دي،، ځکه چې ګډ ووتونه یا رایې به نه لري، چې یو بل غوڅ کړي.

که یوه نجلۍ او هلک داسې لړیه خوی کې سره نږدې وي، نوکیدی شي چې ووایو: دوي به یوه ښه جوړه وي.

دویم:

د جوړه مخامخ څه بولو؟

عربي یې طاق دی، هغه چې جوړه نه وي یعنې ناجوړه وي، نو ګوروچې پښتو بلل یې ،، ناجوړه،، دی.

راځوشمیرپوهنې ته

ګڼونه : هغه پیداښتي ګڼونه چې په دوه پوره وېشل کیږي، هغو ته جوړه ګڼونه وایو اوهغه پیداښتي ګڼونه، چې په دوه پوره نه وېشل کیږي، هغوي ته ناجوړه ګڼونه وایو. ګوره زه ورسره دلته پوره نه لیکم، ځکه چې اړتیا ورته نه شته. پیداښتي ګڼونه چې په پیداښتي ګڼ

وېشل کیږي او لاس ته راوړنه یې پیداښتي ګڼ وي، نو،، پوره،، ته یې هرومرو اړتیا نه پیښیږي.

جوړه ګڼونه: ۴ و۱۶، ۲۸ ...

ناجوړه ګڼونه: ۱۳،۱۵، ۲۷ ....

په ورځني ژوند کې ، چې ورسره مخامخ کیږو

څنګه یې بولی؟

له الماني څخه ژباړه یې

۱ – پلنې د ربړ پټۍ، چې له ژورې سکاره راپورته کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – په مغازو کې چې تل ګرځي اوشیان له یوه ځای څخه بل ځای ته وړي.

۱ – وړونېټی: یعنې یوڅه له کښته پورته وړي.

۲ ـ بهیدنپټی: دا تل روانه پټی ده، له دې امله بهیږي یعنې بهیدنپټی.

په پښتوکې د زیاتو ویونو له پاره انډول نه شته یا موږ(زه) نه پرې پوهیږم لکه

معني:

د عربي ،،معنی،، له پاره موږ پښتو نه لرو، نو که پښتو یې ،،مانا،، ولیکو، دا به منو.

همداسې د قطب له پاره هم پښتو انډول نه شته.

داسې ویونه هم باید چې څنګه وي خپلې ژبې ته راواخلو، لکه چې رانیولي مو دي، که لیکندودیې د ځنوله پاره بدل شي، دا په ټولو ژبوکې ورځنی دی.

د بلې ژبې هر څه یا هر وی له پاره، انډول لرو، خودا باید پوهنیز ولټول شي.

.... ۸۶ ....

داسې خو ما فکرنه کاوه،چې شمیرپوهنه دې داسې سمه په پښتوشي، خودا چې دا نومونه او ویونه ټول پیداپښتي دي، نوزموږژبه هم دا ویونه لري اودا به یواځني وي، دا په دې مانا، چې هر شمیرپوهنیز یا هندسي څه پښتو انډول هم لري.

خوباید په دې اند نه و اوسو، چې ژبه دې سوچه کړو.که زما لیکنې وګورئ، سمې په پښتودي، خودا موږله پیداپښته لرو، نوي مې منځ ته څه نه دي راوړي اوداسې باید ونه شي، ومو کتل، چې څوک په خپله خوښه یوڅه یا یو وی په پښتو کوي، په هغې کې ناسمونونه راځي.

ګرانو هیوادوالو!

موږ پوهیږو، چې پښتو په دولتي څلوردیوالي کې یوه ډیره پخوانۍ نوي، نږدې شپیته کلنه ژبه ده، نو له دې امله یې علمي کول او د ځنو ویو په پښتو کول یا ورته پښتو پیدا کول هم ستونځمن دي. له یوې خوا موږ چې څه زده کړي یعنې زموږ ټوله زده کړه هغه په پښتو نه ده او له بلې ژبې مو را اخستي او له بلې خوا په دا بله ژبه مو چې څه زده کړي، هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم ډېر ویونو(لغات له عربي رانیولی)، چې موږ یې له دې امله د ډېل ستونځو سره مخامخ کړي یو. زموږ دا نږدې شپیته کاله مخکنیو په پښتو لیکونکو، څه له فارسي رانیولي، هغه په فارسي کې د عربي ویونه یې هم ورسره شاید (یاممکن) کټمټ رااخستلي وي. بله پوښتنه دا هم ده، چې هغه عربي نومونه – چې موږ یې د پښتو نومونو لپاره کاروو- ایا دا سم دي او که څنګه؟

دا هم بله پوښتنه ده، چې باید پام ورته وشي.

د یو پوهنیز څه د لیکلو له پاره

له هرڅه لومړۍ مشوره: که هرڅوک یا ښه یې هر پښتون غواړي څه زده کړي اوڅه ورزده کړي، که دا پښتو ژبه هم وي، باید د یوې وتلې دباندنی ژبې څخه د همدې موخو له پاره ګټه واخلي، یعنې یوه د وتلو ژیوڅخه باید ښه زده کړي.

په پوهنه اوپوهنیزوڅه لیکلو کې زما د مرستې ژبه الماني ده او داسې لږ انګریزي، دا هم د الماني په مټه، دا په دې مانا چې د لیکلو له پاره مې وتونژبه (ترې ژباړې ژبه) الماني

اوموخه-ژبه(پرې ژباړې ژبه) پښتوده. دا هم بایدووایم، چې د الماني ګرامرد پښتو د ګرامرسره لږ سرلګوي او په ډېرڅه کې سره ورته-والی لري.

ژبه مو له جنجاله ډکه ده، ځکه چې نوې د پوهنې سره بلدیږي، نو هراړخیزې ستونځې د بیلا بیلو مسلکي کسانو (په) منځ کې را منځ ته کوي. زموږ ژبې یواځې په ادبیاتو کې دا سې دلیدلو وده کړې، هغه هم د یوڅه په لیکلو کې، خو د ژبې لیکندود اولیکنډول سره هلته هم ستونځې شته. په نورو بیلابیلو مسلکونوکې لا همداسې ده چې ده.

یوه د مخه یادونه: یو څه چې له بلې ژبې پښتو ته را اوړې یا د پښتود سمون له پاره یې بیلګې راوړو، دا په دې مانا نه ده، چې دا د بلې ژبې انډول دې زموږد ژبې یانې پښتو له پاره باورونه لري.

دا به نوره هم ښه داسې ووایو، چې له نوروژبو څخه په ګټه اخستنه پښتو غنې کوو(هراړخیزه) اود نوروژبو د ویونو(لغاتو) له پاره دپښتو انډول ځان ته جوتوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوره داسې نه وایم، چې وی ورته پیداکوو، چې دا کارناسم هم دئ، یعنې وی نه پیداکوو، د دوې انډول پیدا کوو.

دا چې زموږژبه دودې لرې پاتې شوې، نود ژبپوهنیزو ستونځو د هوارولو یا ستونځوبیو له پاره بیا د نورو پر مختللوژبوڅخه مرسته رانیولی شو یا اړین یو چې له نورو ژبو مرسته راونیسو.

ایا د پ له پاره د نوروژبو څخه ګټه اخستل کیدی شي؟

هرومرو. ګورو، چې په هره ژبه کې د بلې ژبې انډول پ شته کیدی شي، چې په یوه ژبه کې زیات وي، خوبیا د هغوزیاتو څو له پاره په بله ژبه کې یوپ شتون ولري، لکه د الماني von ; aus;ab،... له پاره په پښتو کې یو پ شتون لرې اوهغه ،،له... څخه،، دئ، خو دا کومه ستونځه نه ده.

یادونه: باوروکړئ، چې دا ټول کارما د ،، تر ،، په خپلوپولوکې د رابندولو له امله وکه، چې یوائې او یوائې ډ مهال،ځای او ...پای په ګوته کولوله پاره راځې اونوریې هر ځای کې راوړل ناسم دي اود ژبې د ټولولاروسره مخامخ.

.

.... ۸۸ ....

تر : تر بل ِای کې هم راځي. دلته هم په ډېر غونډالو کې ناسم راغلی

دا ،، تر،، چې هرځای کې کارول شوی، هلته سم دئ، چې هلته بل اړیکوی نه شي راتلی اوکه له ،،تر،، څخه هلته بل اړیکوی ښه وو، نه، نه دا چې ښه وو، بلکه دا چې د

همغه اړیکوی ځای وو، راتلی شو، نوبیا هلته ،،تر،، باید لرې شي او په همغه خپل ځای کې اتکړئ ورته واچول شي.

زه چې د ژباړو سره سر او کار لرم، اوهمداسې د پښتو لیکوالانو لیکنې لولم، د یو لړ ستونځو سره د پرېپوزیشن یا اړیکویونو له امله لاس او ګریوان یم. دا په الماني کې روښانه دي او پوهیږې چې څه په کوم ځای کې یا د څه سره راځي، چې موږ. خارجیان هم داسې لږ څه پرې پوهیدی شو. په پښتو کې دا کار داسې ښه نه دئ سرته رسیدلی. که جملې لولو، نو ترمخه، تروروسته، ... وروسته تر هغه په مصر کې له...، تر پورې ترمنځ او داسې نور لولو، نو نه پوهیږو، چې دا ،، تر ،، داسې نور څّه ټولیز(یونیورزل) شوي او که څنګه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې راته برېښي، چې د ،، تر،، وزر شوي او د ،،د،، ، ،،په،، ، ،، له... څخه،، او داسې نورو ځای نیوی شوی.

زه د دې لیکنې سره غواړم، چې دا ،،تر،، په خپلو پولو کې رابند کړم او دا وزر يې پرې کړم، زما په اند د پوره دلایلو سره.

دا هیله، چې ژبپوهان او نور مینه وال به نه ځانله زما د پوهاوي له کبله هم د ما سره په دې کې مرسته وکړي.

غواړم د ګرانو لوستونکو پام د لاندې ته راواړوم اوزما (زما په اند) سمون هم ورسره ولیکم:

۱ - کارګیل: ،،د جګړې تر ټولو هسک ډګر هیر شوي قربانیان ...،،

وړاندیز: تر نه شته اونور يې ستاسوخوښه.

د جګړې له ټولو څخه د هسک ډګر هیر شوي قربانیان یا

له ټولو څخه د **هسک ډګر (د) جګړې** هیر شوي قربانیان

له ټولو څخه هسک ډګر کې د جګړې هیر شوي قربانیان

۲ - لولو او ناسم دی:
،،کابل کې تر ځمکې لاندې د اوبو کچه تر ۱۲ مترو لوړه شوې،،.
سم يې:

کابل کې (د) ځمکې لاندې د اوبو سطحه یا هواره تر ۱۲ متره (پورې) لوړه شوې. ..
تر ۱۲ متره (پورې)،، سمه ده که ۱۲متره د جګیدو پوله وي، خوګورو چې داسې نه ده.
پرته له دې ناسم او داسې لیکل کیږي: ... له ۱۲ مترو (څخه) لوړه شوې.
تر نه شته یا یوځل شته او کچه نود سطحې په ځای نه شي راتللی. هر یویې د ځان له پاره خپل پیژند لري.

که غواړی، چې دا ،، کچه،، هرومروراوړی، نوبیا به ولیکی: د ځمکې لاندې د اوبوسطحه، چې په کچه شوې، نو ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - په لاندې ليکنو کې ،، تر ،، ته پام وکړئ، چې ناسمون به په کې وي، که نه؟
---،، تر څو چې دخپل لوېدلي پټکي غور نه وي.،، دلته ،، تر،، په ځای دی.
--- وايم دپيسو تر څنګ يې تاريخي قيصې. وايم د پيسو څنګ کې يې ....
--- دی تر هر چا درونه، وياړلي او . دی له هرچا (څخه)........

--- يې ترټولو لوی عامل وي. يې له ټولوڅخه ...
--- تر سترګو کيږي. د سترګو کيږي.
--- به تر قانوني تعقيب لاندې راشي. به د قانون......

..پښتنوتر بل هر دښمن.. پښتنو له بل ...

.........ځان ونه پيژني تر دې به مو حال بد شي. .. له دې (څخه) ...

۴ - يوه لنډه ليکنبرخه اوڅومره ،،ناسم تر ،، :

،،په قطر کې د طالب او امريکايي استازو تر منځ د تازه مذاکراتو تر څنګ په کابل کې يو شمېر پخواني طالب چارواکي وايي، له سولې وړاندې بايد د افغانستان ولسمشريزې ټاکنې ترسره نشي. خو افغان ولسمشر محمد اشرف غني پر وخت د ولسمشرۍ ټاکنو پر ترسره کېدو ټينګار کړی.،،

د ليکنې لومړۍ برخه:

.... ۹۰ ....ږږ

،، په قطر کې د طالب او امريکايي استازو تر منځ د تازه مذاکراتو تر څنګ په کابل کې... ،،

دا منځ اوڅنګ اړيکويونه دي او له دې د مخه اړيکوی نه شي راتللی. نوليکو:

... استازو منځ کې د تازه مذاکراتو څنګ کې په..

.يادونه: ګورئ چې په منځ کې او همدا رنګه په څنګ کې هم نه ليکو،ځکه چې ،، په ،،اړيکوی دی اودلته منځ اوڅنګ هم ړيکويونه دي.

دويمه برخه يې:،،... بايد د افغانستان ولسمشريزې ټاکنې ترسره نشي.،،

ليکو:......... د سره نه شي ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه برخه:،، ... د ولسمشرۍ ټاکنو پر ترسره کیدو ټینګار کړی،،

،، پر تر سره کیدو،، خونوره هم هکپکونکي برېښي.

لیکو:... د ولسمشرۍ ټاکنو د سره کیدو باندې ټینګار کړی

یادونه: دا ،، ترمنځ،، ډېر راځي او له دې امله باید لږ یې څېړنه وغزول شي

که د یوې منې پوټکی وګورو او خوسا شوی وي او په اند یو، چې منځ به یې هم خوسا وي ، نو وایو چې دا منه (له پوټکي) تر منځ (پورې) خوسا ده. او که منه مو غوڅه کړه او منځ یې خوسا وو، نو وایو چې دا منه په منځ کې (دلته ځکه ،، په منځ کې لیکو،چې دلته منځ ځای دۍ اونه اړیکوی) خوسا ده او نه تر منځ او یا یې منځ خوسا دی..

همداسې که دوه کسان سره جوړ نه وي او جګړه سره لري، نو وایو، چې د ... او ... منځ کې جګړه ده او نه په = یا تر منځ جګړه ده.

همداسې د الف او ب منځ کې مینه ده اونه ،،ترمنځ،،.

۵ - ،، او څېړنې تر سره شوي او په تر سره شویو کارونو سترګې نه شو پټولی خو زه د دې ژبې د یو ویوونکي او زده ،،

.... ۹۱ ....

لیکو: ....د سره شوي او د سره شویو کارونوباندې...، له بلې خوا خو پرته له دې ،،په تر،، هم ناسم دی، ځکه ،،په ،، او،، تر ،،دوه اړیکویونه دي.
د دې لیکنې د پایونې سره زما د ،، تر ،، په وړاندې موخه پوره شوه.

د ،، تر ،، د تیرې په وړاندې مې همدومره څه کولی شو، نوره ستاسوخوښه ده، چې مخه یې نیسۍ او که همداسې په تیري کې یې پرېږدۍ.

تاسو چې د هرچا هره یوه لیکنه ولولۍ، نو دا د ،، تر،، د ناسمې کارونې سره به مخامخ وۍ، چې د نورو اړیکویونو ځای یې نیولی دی.

داسې لږ یادونه د ،،له ... څخه،،:

له پرون څخه ،له دې وخت څخه، له هر وخت څخه ، له بل هر وخت څخه ، له تا څخه،، له یوه څخه ، له ټولوڅخه ، له تیر وخت څخه، له اته بجو څخه، له جلال اباد څخه، له دې ځای څخه......

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړنور هم ورسره مل:

،،ساینسپوهان وایي چې د سږ کال د جولای په ۳۱ نېټه په ګرینلنډ کې تر بل هر وخت تر ټولو زیاته واوره ویلې شوې ده.

دوی دا خبره د ثبت شویو معلوماتو پر اساس کوي.

سمون یې: لومړی: ناسم: تر بل هر وخت. سم :له بل هر وخت څخه.

دویم: ناسم: ترټولو زیات واوره ویلې شوې.سم: دا ،، تر ،، خوله ورایه ناسم دی. تر ټولوزیاته واوره ویلې شوې. داسې سمه ترې پوهیدنه نه لري.،، ترټولوزیاته،،څه نه وایي.

،، تر بل هر وخت تر ټولو زیاته واروه ویلې شوې ده.،، په ځای: له بل هر وخت څخه زیاته... یا له ټولو تیرو وختونوڅخه زیاته...

،،په یاده ورځ تر ۱۰ ملیون ټنه زیاته واوره ویلې شوې ده. تر دې پخوا هیڅکله داسې نه دي شوي چې په ۲۴ ساعتونو کې دې ۱۰ ملیون ټنه واوره ویلې شي.،،

د ،،تر۱۰ میلیونه ټنه زیاته...،، په ځای: له ۱۰میلیونه ټنه څخه زیاته...

،،تردې پخوا،،، په ځای: له دې څخه پخوا یا دمخه...

دا دې لا بله: ،،تر سراوي،،: ،،او ټاکنیز بنسټونه د رڼو ټاکنو ترسراوي ته لاره خلاصه

کړي،،.او ټاکنیز بنسټونه د رڼو ټاکنو د سرته رسولو ته لاره خلاصه کړ

دې ته هم پام وکړی:

،،د امریکا او طالبانو ترمنځ د سولې هر راز موافقه باید تر لاسلیکېدو مخکې...،،.
،،خو ګراهام د ولسمشر ټرمپ او د ده د حکومت د جګپوړو چارواکو تر غونډې مخکې پر خپله ټویټرپاڼه لیکلي....،،
،، ....و د افغان حکومت او طالبانو ترمنځ د «بین الافغاني» مذاکراتو..............

او د شلمې پېړۍ تر دویمې نیمایي وروسته په اوومه یا د څوارلسمې لمریزې پېړۍ په شپږمه لسیزه کې پیلېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پړاوونو ووېشو؛ خو تر جګړو وروسته ،،

بیا تکرار اخرنی یادونه:
،،تر،، پرته له دې، چې د مهال، ځای،نوم او یا بل څه پای نه ښايي، یعنې پورې ورسره نه شي راتللی، ناسم کارول شوی.
بله ناسمه کارونه راته روښانه کیږي، چې په ځای یې بل اړیکوی راتللی شي. دا ناسمه کارونه ان، چې زموږ نالوستي پښتانه هم کوي. فکر ورته وکړئ او دا ناسمون تراوسه (پورې) بس دی.
لوي څښتن مو دې په ټولو پوهنوکې بریالي لري.
پام: هره لیکنه که لولی، پام وکړئ چې څومره واره دا ،، تر ،،د نورو اړیکویونو ځای بیځایه نیسي.
Smakhan1946@gmail.com

.
.
.
.
.

ډاکتر ماخان میړی شینواری

د ،، تر،، وزر شوي.

،،تر،، ته دسر خبرې

که په یوه هیواد کې یوزورواکی هرڅه له نورونیسي، نوهغه ټولنه ورسره هرومروستونځې لري. په ژبه کې هم هم دا حال دی. د ،، تر،، اړیکوی، د نورو زیاتو اړیکویونو ځای نیولی، نو له دې امله یې ژبه داسې لږ څه بدرنګه کړې، چې غواړم دا اندېښنه د نورو ګرانو هیوادوالوسره ګډه کړم.
زه د تاسوسره څوغونډالې ګډوم اووبه ګورو، چې دې ،، تر،، څنګه د نورو اړیکویونوځاینیولی او نورواړیکویونو ته ځای نه پرېږدي.
بیا یې لنډ پیژند ته: ترد مهال،ځای اویا یوبل څه پای په ګوته کوي.
بیلګې: اړیکوي ته
۱ ـ له تورخم څخه تر جلالاباد پورې. یا تر جلال اباد پورې،
۲ ـ تر لسو بجوپورې.یا له اته بجو تر لسو بجو پورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - ....ټول دي راشي تر سپين پوري.
تړنوی ته:
۴ – سپين کوټه کې یا میلمستون کې ناست وو، ترڅو میلمانه کورونو ته ولاړل.

يادونه: له هر څه د مخه یوه یادونه اړینه بولم او هغه دا چې که په یوه ځای کې یو اړیکوی راځي، نو همغه یو اړیکوی دی، دا سې نه شو ویلی یا دا نه شي کیدی، چې دلته دا راځي او دا هم راځي. دوه بیلابیل اړیکویونه د یوې موخې یا یوي اړیکې له پاره نه شي راتللی. هر اړیکوی ټاکلی دکارولوډول او دود لري، یواړیکوی د بل اړیکوي ځای باید ونه نیسي او همداسې یو اړیکوی د بل اړیکوي د مخه یا وروسته نه شي راتللی.

دا ،، تر،، چې هرځای کې کارول شوی، هلته سم دی، چې هلته بل اړیکوی نه شي راتلی اوکه له ،،تر،، څخه هلته بل اړیکوی ښه وو، نه، نه دا چې ښه وو، بلکه دا چې د همغه اړیکوی ځای وو، راتلی شو، نوبیا هلته ،،تر،، باید لرې شي او په همغه خپل ځای کې اتکړئ ورته واچول شي.

زه چې د ژباړو سره سر او کار لرم، اوهمداسې د پښتو لیکوالانو لیکني لولم، د یو لړ ستونځو سره د پرېپوزیشن یا اړیکویونو له امله لاس او ګریوان یم. دا په المانې کې روښانه دي او پوهیږې چې څه په کوم ځای کې یا د څه سره راځي، چې موږ خارجیان هم داسې لږ څه پرې پوهیدی شو. په پښتو کې دا کار داسې ښه نه دئ سرته رسیدلی. که جملې لولو، نو ترمخه، تروروسته، ... وروسته تر هغه په

.... ۹۴ ....

مصر کې له....، تر پورې ترمنځ او داسې نور لولو، نو نه پوهیږو، چې دا ،، تر ،، داسې نور څه ټولیز(یونیورزل) شوي او که څنګه؟

داسې راته برېښي، چې د ،، تر،، وزر شوي او د ،،د،، ، ،،په،، ، ،، له... څخه،، او داسې نورو ځای نیوی شوی.

زه د دې لیکنې سره غواړم، چې دا ،،تر،، په خپلو پولو کې رابند کړم او دا وزر یې پرې کړم، زما په اند د پوره دلایلو سره.

دا هیله، چې ژبپوهان او نور مینه وال به نه ځانله زما د پوهاوي له کبله هم د ما سره په دې کې مرسته وکړي.

غواړم د ګرانو لوستونکو پام د لاندې ته راواړوم اوزما (زما په اند) سمون هم ورسره ولیکم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - کارګیل: ،،د جګړې تر ټولو هسک ډګر هیر شوي قربانیان ...،،

وړاندیز: تر نه شته اونور یې ستاسوخوښه.

د جګړې له ټولو ځخه د هسک ډګر هیر شوي قربانیان یا

له ټولو ځخه د **هسک ډګر (د) جګړې** هیر شوي قربانیان

له ټولو ځخه هسک ډګر کې د جګړې هیر شوي قربانیان

۲ - لولو او ناسم دی:
،،کابل کې تر ځمکې لاندې د اوبو کچه تر ۱۲ مترو لوړه شوې،،.
سم یې:
کابل کې (د) ځمکې لاندې د اوبو سطحه یا هواره تر ۱۲ متره (پورې) لوړه شوې. .. تر ۱۲ متره (پورې)،، سمه ده که ۱۲متره د جګیدو پوله وي، خوګورو چې داسې نه ده. پرته له دې ناسم او داسې لیکل کیږي: ... له ۱۲ مترو (ځخه) لوړه شوې.
تر نه شته یا یوځل شته او کچه نود سطحې په ځای نه شي راتللی. هر یویې د ځان له پاره خپل پیژند لري.

.

که غواړۍ، چې دا ،، کچه،، هرومرور اوړۍ، نوبیا به ولیکۍ: د ځمکې لاندې د اوبوسطحه، چې په کچه شوې، نو ....

۳ - په لاندې لیکنو کې ،، تر ،، ته پام وکړۍ، چې ناسمون به په کې وي، که نه؟
---،، تر څو چې دخپل لویدلي پټکي غور نه وي.،، دلته ،، تر،، په ځای دی.
--- وایم دپیسو تر څنګ یې تاریخي قیصې. وایم د پیسو څنګ کې یې ....
--- دی تر هر چا دروند، ویاړلي او . دی له هرچا (ځخه)........

--- یې ترټولو لوی عامل وي. یې له ټولوځخه ...
--- تر سترګو کیږي. د سترګو کیږي.
--- به تر قانوني تعقیب لاندې راشي. به د قانون......

..پښتنوتر بل هر دښمن.. پښتنو له بل ...

..........ځان ونه پیژني تر دې به مو حال بد شي. .. له دې (ځخه) ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ - یوه لنډه لیکنبرخه اوڅومره ،،ناسم تر ،، :

،،په قطر کې د طالب او امریکایي استازو تر منځ د تازه مذاکراتو تر څنګ په کابل کې یو شمېر پخواني طالب چارواکي وايي، له سولې وړاندې باید د افغانستان ولسمشریزې ټاکنې ترسره نشي. خو افغان ولسمشر محمد اشرف غني پر وخت د ولسمشرۍ ټاکنو پر ترسره کېدو ټینګار کړی.،،

د لیکنې لومړۍ برخه:

،، په قطر کې د طالب او امریکایي استازو تر منځ د تازه مذاکراتو تر څنګ په کابل کې... ،،

دا منځ اوڅنګ اړیکویونه دي او له دې د مخه اړیکوی نه شي راتللی. نولیکو:

... استازو منخ کې د تازه مذاکراتو څنګ کې په...

یادونه: ګورئ چې په منځ کې او همدا رنګه په څنګ کې هم نه لیکو،ځکه چې ،، په ،،اړیکوی دئ اودلته منځ اوڅنګ هم ړیکویونه دي.

دویمه برخه یې:،،... باید د افغانستان ولسمشریزې ټاکنې ترسره نشي.،،

لیکو:......... د سره نه شي ...

دریمه برخه:،، ... د ولسمشرۍ ټاکنو پر ترسره کیدو ټینګار کړی،،

،، پر تر سره کیدو،، خونوره هم هکپکونکي برېښي.

لیکو:... د ولسمشرۍ ټاکنو د سره کیدو باندې ټینګار کړی

یادونه: دا ،، ترمنځ،، ډېر راځي او له دې امله باید لږ یې څېړنه وغزول شي

که د یوې منې پوټکی وګورو او خوسا شوی وي او په اند یو، چې منځ به یې هم خوسا وي ، نو وایو چې دا منه (له پوټکي) تر منځ (پورې) خوسا ده. او که منه مو غوڅه کړه او منځ یې خوسا وو، نو وایو چې دا منه په منځ کې (دلته ځکه ،، په منځ کې لیکو،چې دلته منځ ځای دئ اونه اړیکوی) خوسا ده او نه تر منځ او یا یې منځ خوسا دی..

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسي که دوه کسان سره جوړ نه وي او جګړه سره لري، نو وايو، چې د ... او ... منځ کې جګړه ده او نه په = يا تر منځ جګړه ده.

همداسي د الف او ب منځ کې مينه ده اونه ،،ترمنځ،،.

۵ - ،، او ځيرني تر سره شوي او په تر سره شويو کارونو سترګي نه شو پټولی خو زه د دې ژبې د يو ويوونکي او زده ،،

ليکو: ....د سره شوي او د سره شويو کارونوباندې...، له بلې خوا خو پرته له دې ،،په تر،، هم ناسم دی، خکه ،،په ،، او،، تر ،،دوه اړيکويونه دي.
د دې ليکنې د پايونې سره زما د ،، تر ،، په وړاندې موخه پوره شوه.

د ،، تر ،، د تيرې په وړاندې مې همدومره څه کولی شو، نوره ستاسوخوښه ده، چې مخه يې نيسی او که همداسې په تيري کې يې پريږدی.

تاسو چې د هرچا هره يوه ليکنه ولولی، نو دا د ،، تر،، د ناسمې کارونې سره به مخامخ وی، چې د نورو اړيکويونو ځای يې نيولی دی.

داسې لږ يادونه د ،،له ... څخه،،:

.

.

له پرون څخه ،له دې وخت څخه، له هر وخت څخه ، له بل هر وخت څخه ، له تا څخه،،
له يوه څخه ، له ټولوڅخه ، له تير وخت څخه، له اته بجو څخه، له جلال اباد څخه، له دې ځای څخه......

لږنور هم ورسره مل:

،،ساينسپوهان وايي چې د سږ کال د جولای په ۳۱ نېټه په ګرينلنډ کې تر بل هر وخت تر ټولو زياته واوره ويلې شوې ده.

دوی دا خبره د ثبت شويو معلوماتو پر اساس کوي.

سمون يې: لومړی: ناسم: تر بل هر وخت. سم :له بل هر وخت څخه.

دويم: ناسم: ترټولو زيات واوره ويلې شوې.سم: دا ،، تر ،، خوله ورايه ناسم دی. تر ټولوزياته واوره ويلې شوې. داسې سمه ترې پوهيدنه نه لري.،، ترټولوزياته،،څه نه وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، تر بل هر وخت تر ټولو زیاته واروه ویلي شوې ده.،، په ځای: له بل هر وخت څخه زیاته... یا له ټولو تیرو وختونوڅخه زیاته...

،،په یاده ورځ تر ۱۰ ملیون ټنه زیاته واوره ویلي شوې ده. تر دې پخوا هیڅکله داسي نه دي شوي چې په ۲۴ ساعتونو کې دې ۱۰ ملیون ټنه واوره ویلي شي.،،

د ،،تر ۱۰ میلیونه ټنه زیاته...،، په ځای: له ۱۰میلیونه ټنه څخه زیاته...

،،تردې پخوا،،، په ځای: له دې څخه پخوا یا دمخه...

دا دې لا بله: ،،تر سراوي،،: ،،او ټاکنیز بنسټونه د رنو ټاکنو ترسراوي ته لاره

خلاصه کړي،،.

او ټاکنیز بنسټونه د رنو ټاکنو د سرته رسولو ته لاره خلاصه کړي

دې ته هم پام وکړئ:

.... ۹۸ ....

،،د امریکا او طالبانو ترمنځ د سولې هر راز موافقه باید تر لاسلیکېدو مخکې...،،.
،،خو ګراهام د ولسمشر ټرمپ او د ده د حکومت د جګپوړو چارواکو تر غونډې مخکې پر خپله ټویټرپاڼه لیکلي....،،
،، ....و د افغان حکومت او طالبانو ترمنځ د «بین الافغاني» مذاکراتو...............

او د شلمې پېړۍ تر دویمې نیمایي وروسته په اوومه یا د څوارلسمې لمریزې پېړۍ په شپږمه لسیزه کې پیلېږي.

پراوونو ووېشو؛ خو تر جګړو وروسته ،،

بیا تکرار اخرنی یادونه:
،،تر،، پرته له دې، چې د مهال، ځای،نوم او یا بل څه پای نه ښایي، یعنې پورې ورسره نه شي راتللی، ناسم کارول شوی.
بله ناسمه کارونه راته روښانه کیږي، چې په ځای یې بل اړیکوی راتللی شي. دا ناسمه کارونه ان، چې زموږ نالوستي پښتانه هم کوي. فکر ورته وکړئ او دا ناسمون تراوسه (پورې) بس دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوي ځښتن مو دې په ټولو پوهنوکې بریالي لري.
پام: هره لیکنه که لولی، پام وکړئ چې ځومره واره دا ،، تر ،،د نورو اړیکویونو ځای بیځایه نیسي.
Smakhan1946@gmail.com

ډاکټر ماخان میړی شینواری

منځ(کې)، دمخه، څنګ کې او شاته

.

.... ۸۷ ....

یادونه دې د مخه وي: دا پورته ویونه په دوه ګونو ترې پوهېدنو سره لرو، چې په ځنو ژبو کې داسې نه ده.
موږ په دې برخه کې یو په بل پسې درې اړیکویونه څیړو:
لومړی: منځ اومنځ. دویم: مخ یا د مخه اومخته دریم: څنګ ته

لومړی: منځ او منځ

.... ۹۹ ....

موږ په پښتو کې دوه منځ لرو، چې دا یویې منځتکي نوم دی، چې انډول لنډیز یې منځ دئ او تل منځ لیکل کیږي او دا بل منځ یې اړیکوی دئ.

منځ (کې) Zwíschen, between :

یوه ورځ په م ک کې د منځ او مینځ په سر څه خبرې وې. زه هم په کې هکپک شوم، چې دا اوس مینځ دی،اوکه منځ؟
موږ ورته په شینوارو‌کې مینځ وایو، خوما زیات منځ لیکلی، چې کومان مې دې، له پخوا څخه ورسره ډېر بلدیم.

منځ (کې) Zwíschen, between :

دا پوستپوزېشن، اوستربل یا پسې ځاینیوی دی، چې زه یې اړیکویونه بولم . په نورو ژبوکې (انګرېزي.الماني) مخ ځای نیوی(پرې پوزېشن) دئ.
۱ - د یو چا، یوه شي شتون، چې د یوې د دوه پولو رابندې په نخښه شوې فضا په ګوته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، هغه هلته د خپل پلار اوخپل ورور منځ کې ولاړ دی،،. دا یوه بنده فضا ده ددوه کسانو منځ کې
۲ – له دوه رابندوټکو دننه له یوڅه (څخه) ،، د کورونومنځ کې واټن، د ټکو ،،ا او ب،، یوه غزونه په ګوته کوي.
دا منځ هغه هندسي یا جغرافیوي منځ یا منځټکی نه دی

بیا یې مانا:

۱ – دواړو یا ډېرو خواو ته داسې په نامه شیانو یا کسانو لرل.

۱ الف – د داتیوسره، ځای اړوند:د یوه ځای تشریح، یوې پوښتنې ،، چیرته،، د یوې پوښتنې جوړښتبرخه.

۱ ب : د اکوزاتیو سره، ځای اړوند: د یوه لور شننه، د ،، کومې لورته،، پوښتنې د یوه ځوابرخه.

۲ – د داتیوسره: د یوې په ګوته شوې ډلې یا ډېری برخه.

بیلګه:

.... ۱۰۰ ....

۱ – د یوه پښوتوبلوبې (فوټبال) د نیم وخت منځ کې پنځه دقیقې تفریح ده.

۱ الف: د منځنۍ امریکا او افریقا منځ کې لویې اوبه اتلانتیک دی.

۱ ب : ځانمینځی د پخلنځي او اوسیدکوټې منځ کې ځای لري.

۱پ: د یوې ۴۰۰۰۰ کیلومتره ساعت کې چټکتیا، چې زموږ،،هوابیړی یې دا اوس د ځمکې او سپوږمۍ منځ کې، کیدی شي نږدې ۴ پرېښنا کلونه زموږ د لمر ګاونډ ځای په ځای ستورې ته ۱۰۰۰۰۰ کاله ونیسي.

۱ ب : هغې دا لیک د خپل مینې کتاب منځ کې کیښود.

۱ ب :تفریح یې د اول او دویم اکت (تیاتر کې) منځ کې راوسته.

۲ – د دومره ډېرو خلکو منځ کې موږ د چا پام ته نه راځو.

همداسې خبروکې راوستل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرښو منځ کې لوستل
د لیکو منځ کې درېدل
د کلونومنځ کې

یادونه: سربل او اوستربل یا د نومن او یا پرونومن څخه د مخه اویا پسې راځي او نه د سربل اواوستربل سره څنګ کې، نو له دې امله د اوستربل منځ (کې) سره څنګ کې نه راځي. له دې اوستربل ،، منځ کې او نه ،،ترمنځ،، چې بیخي ناسم دی.

موږ ورسره ډېر بلد یو، چې د منځ یا منځ کې دمخه ،،په،، لیکو یعنې ،،د دوه کسانو په منځ کې مینه ده،، او کله ،،ترمنځ،، هم. دا ناسم دي.

لومړی خو تر د پېژند له مخې هم ناسم دی او له بلې خوا ګورو، چې ،،تر،، او،،په،، هم سربلونه دي، چې بل اړیکوي سره مل نه راځي یا نه شي راتللی.

منځ یا منځټکی Die Mitte oder Mittelpunkt or center

.

.... ۱۰۱ ....

منځ یا د منځټکي لنډونه: موږدلته بل بدیل نه لرو، چې بل څه يې ونوموو. دلته موخه هغه هندسي منځ یا منځ ټکی دی. دا اړیکوی نه دی، دا ځای دی. دې ته دې تل پام وي، چې موږپه خبروکې له کوم منځ څخه غږېږو.

سربل او اوستربل مانا:

سربل او اوستربل یو ټاکلي نسبت یا ټاکلي اړیکې د دوه شي اړیکو منځ کې په نخښنه کوي.
د نسبت د ډول یا رقم سره سم کیدی شي سربل او اوستربل په څلور بیلابیلو ټولګیو ووېشل شي:

یادونه:

ډېر سربلو نه ځانله یا ټیک یوه ټولګې پورې اړه لري. دا کړی شي د اړیکو توپیرکیدونکي ډولونه افاده کړی شي یا وویلی شي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ یا منځټکی د لاندې له پاره ځای په ځای دی:

- منځټکی، په ځمککچپوهنه کې

- سیاسي منځ، یو سیاسي اند یا نظر چې د ټولوسیاسي اندونو په هندسي منځ کې ځای لري یعنې د ښې اوکیڼ لورو.

مانا:

۱ – د منځټکي له پاره لنډه ښه

۲ – د یو شي لنډ چاپیریال

۳ – د یوې کرښې نیمایي، د وخت نیمایي اونور

نور ترې را جوړ ویونه:

- د تن منځ، د ښار منځ، د سین منځ، د یوه کلي منځ

- د کال منځ، د اونۍ منځ، د میاشتې منځ، د ژوند منځ

بیلګې:

۱ – په یوه ګردۍ کې د غاړې ټول ټکي له منخ څخه همغه یا برابر واټن لري.

۲ – د دې کوټې په منځ کې یومیز او څلورچوکۍ شتون لري یا شته

۳ – دا په اخر کې له تا بلل شوی نرخ (بیعه؟) زما له پاره تر اوسه جګ دی، زه به وړاندیز وکړم، چې ته اوزه به دې منځ ته سره راشو.

دویم: مخ،د مخه یا مخ ته

دلته هم لکه منځ دا مخ دوه ترې پوهېدنې لري، چې یو یې بزیکي مخ دی او بل یې اړیکوی دی، دا په دې مانا چې هغه زموږ مخ ته یازموږ مخه په کوته کوي. دا اړیکوی لوریزوالی لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا:

۱ – د وخت د نظم سره:

۲ – په فضايي نظم کې

۳ - داکوزاتيوسره. په فضايي لوريزوالي کې د يوه ځای پسې

۴ – د يوه شي حالت د بنسټ يا دليل په نخښه کونه.

مخامخ وی:

پسې، وروسته

ما د مخه دا پسې وروسته ليکلي وو، خو دلته يې هم همداسې شا چې فزيکي شا ده او شا ته، چې اړيکوی دی.

بيلګې:

۱ – زاړه وختونه د منځنيو پيړيو د مخه راغلي

۱ – يو ساعت د مخه ورينګي ورېدله

۱ – اته دقيقې د اتو دمخه

۲ – بوټان د ننوتون (دروازې) مخ ته پراته دي يا --- د مخه پراته دي.

۲ – تا سپين د لمنځتون د مخه يا مخ ته وليد

۳ – بوټان د ننوتون مخ ته کيږده.

۳ – تا موټر د لمنځتون د مخه يا مخ ته درولی.

۴ – له ډارڅخه د مخه هغه نوکان خوري.

۱ – ۶۵ ميليونه کاله د مخه

يادونه: دلته هم ګران ليکونکي تر ليکي، خودا هم سوچبوچ ناسم دی، ځکه چې د يوه اړيکوي د مخه يا وروسته بل اړيکوی ځای نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر د مخه او مخکې ناسم دي.

لولو:
سل کاله مخکې د افغانستان د

سل کاله د مخه ...

دریم: ،،ځنګ کې،،

.ځنګ هم دوه ترې پوهېدنې لري، چې یو یې فزیکي دئ او بل یې اړیکوی بیا .کتاب مې په ځنګ کې نیولی او سپین مې ځنګ ته یا ځنګ کې ولاړ دئ

مانا:
١ – فضایي پوله شریک
٢ – له دې سره ورزیات یا پرته له دې ورسره نور
٣ – د یوځه سره په پرتله

بېلګې:
١ - دواړه کوټې یود بل ځنګ کې پرتې دي، سړی په دې یوه کوټه کې اوري، ځه چې په دې بله کوټه کې ویل کیږي.
٢ - د دې په ګوته شوو دلایلو ځنګ کې باید سړی دا هم په پام کې ونیسي، چې ....
٣ - ،، د جین تخنیکي تغیر یا بدل شوو بوټو د ډولونو ډېرډولوالي ریزیکو ځنګ کې ځنګیزې اغیزې لکه په نباتاتو کې د نویو ناغوښتلو خویونو منځ ته راتلل، مګر دا ترې کاراخستونکو یا استعمالکونکو کې حساسیت پیداکیدونکې پیښې هم.
٣ – د سپین ځنګ کې ته هم یو ښه اغیز اچوي.

بیا:
اړیکوی ،، ځنګ،، لاندې ماناوې لري:
ځای اړوند:
١ - یو ځایځرنګوالی په ګوته کوي: د ... په خوا، د ... تولې ګاونډتوب کې.
بېلګه: هغه په ځیره (عکس) کې زما ځنګ کې ولاړدی.
٢ – پرته له: په همغه وخت د پرته له سره.
بېلګه: د خپلې بدایی ځنګ کې هغه تقاوت هم لاره.

یادونه: لکه همداسې ده چې د دې اړیکویونوسره هم بل اړیکوی نه راځي، که دا ،، تر ،، هم وي.
ستاسو د مرستې په هیله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نوري بېلګې د شا او شاته له پارهبيا تاسو راوړی.

ياونه:
دا برخه بهپه ژبلاز کې بنهروبنانه شي

ډاکتر ماخان ميرى شينواری.

د ،،واحد،، لاندې مورِ څه پوهيږو؟

مورِ په دا دومره مهال کې واحد د کچونو لويو يعني متر، کيلوګرام او نورو ته وايو، چي دا ناسم دی او تل ناسم وو، خو يا مو ورته فکر نه دی شوی او يا مو د سمون په زما هم له هغه وخته ورته پام شوی، چې په ليکنواو .و پوهولیباوريوالي باندې ځانونه نشه دا .ژباړو مي پيل وکړ، چې له دې امله مي په خپلو ليکنو دې لويو ته واحد نه دی ويلی پيداښتي ده، چې په نورو وتلو ژبو کي دا هر څه سم او روښانه بلل شوي، چې په پښتو له ژبه د باور کمی او هم په ځانونو دباور کمیانډول يي بايد وليکل شي، خو دا هم په خپ

دی، چې د سمون زړورتيا مو تر اوسه نه ده کړي.

:له مخه يو څو يادونې

که څوک غواړي يو پو هنيز څه وليکي، چې ټولني ته يي وړاندې :زما وړانديز :لومړی پوره خواشنی بايد ووايم، په .کړي، بايد په اول کي دا د يوې وتلي دباندنی ژبي راونيسي چي مورِ لا تراوسه پوهنيز څه په خپله ژبه کي نه لرو يا پوره نه لرو او دا مو له دې امله

بزي ژبي څخه که دا کومه ليکنه له دباندنی وتلي لکه انګر .ناسمونونو سره مخامخ کوي که غواړی –راوژباړو، نو د انګريزي يونيټ په ځای به واحد ونه ليکو، نو له دې امله ښه او سم څه وليکی، نو يوه وتلي ژبه ښه د پوره توان سره زده کړی او پوهنيزې ليکنې مورِ د ټولو پيداښتي ويونو له پاره په خپلو ژبو دپيداښت سره سم په .ترې راوژباړی نډول لروپښتو ا

مورِ که يو څه خبرو ته رااچوو، نو پيژند يي بايد راوړل شي، ښه روښانه، :دويم .ټولپوهوړ او ټولپوهيز

زياته شننه د سري څخه لار ورکوي، لنډ او بې له کومو زياتونو بايد هغه موخه ورکړل . شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بیا یې په خپل که د بل چا لیکنو په ناسمون خبري کوو، نو هغه لیکنه باید راوړو :دریم
.اند هغه سمون ورته وړاندې کړو

.د هغه څه مې ولوستل ښه نه وو، یا ترې سمه ګټه نه اخستل کېده :داسې باید نه وي چې
د .دا باید و ښوول شي، چې د هغه لیکنه کې کوم ناسمونونه وو او دا څنګه سمېدلی شي
.ل راوړل شي‌دي له پاره باید ښه روښانه، سم اندیز او پوهوړ دلایډ

په لیکنه کې بې له اړیینو څه باید سملاسي خپلې لیکنې باندې پیل وکړو :څلورم

.

.اوس راځم خپلې موخې یعنې ،، واحد،، ته

زه چې زموږ د لیکوالانو اندونه او د واحد پیژند د دوي په اند د دوي په لیکنو کې ګورم،
هڅول شوم، که څه هم دا زما په ورته خواشینی شم، چې له دې امله دې لیکنې ته راو
. .پخوانیو لیکنو او همدا ډول د شمېرپوهنې ویونو کتاب کې هم شته

موږ چې لا تراوسه واحد کاروو، نو موخه ترې تل د یوه څه د کچولو لویې لکه متر،
وایو، یعنې که اوږدوال یا یو بل څه کچوو، نو هغې د (؟)،،کیلوګرام او ساعت ته ،،واحد
لو یا کچون الو له لارې، چې هغه روښانه پیژند او نوم لري، دا په دې مانا چې که کچونو ا
اوږدوالی کچوو، نو دا په متر کوو، چې دا د اوږدوالي کچوني واحد بولو، چې دا پوره
په پوره خواشینی باید ووایم، چې موږ اوس هم دا پخوانی ناسمونونه .ناسم بلل دي
کار هغه ستر لامل دادی، چې موږ هغه د دباندنیو ژبو د دي .همهغسې ناسم کاروو
رانیولو

څه ته هم فکر نه کوو، چې په هغو کې دا څنګه دی، خو موږ په همدې ،، واحد،، پاتې
.شوي یوچې زه غواړم دا لږ روښانه کړم

د ،، .دا په پښتو کې ورځنی شوی وی ،،و احد،، موږ له عربي ناسم رااخستی دی.
،، د واحد پښتو انډول .ترې پوهېدنه بل څه دي و هغه ته چې موږ ترې پوهېږو ،،واحد

ږږږ.............................. ۹۶

دا چې موږ ورته واحد وایو موخه ..یو ،، دی چې پسې دوه، درې او نور راځي او بس
یو .یي او همداسې لکه دوه، درې او نور همیو یو دی او نور څه نه وا .ترې ،، یو،، نه دی
- ،که د یوه څه سره یوځای شي، نو بیا هغه شی یو هغه څه دی، لکه یوکتاب یا یو متر
..بجه او نه دوه یا درې او نور - ،کیلو

موږ په فزیک کې ویلي، چې د فزیکي لویو د کچولول له پاره زموږ په بللو،، واحدونه،،
.یې ناسمه نومونه یا بلل دي ،،کاروو، چې ،، واحد

:دا نو څنګه سموو؟ موږ وتلو ژبو ته ځو او د هغو څخه دا سم رانیسو

د کچونلویو د څومره والي له پاره، چې کاروو، دا په نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبو کي لکه انګرېزي کي

Die Einheit دی او الماني کي The unit

له دې .يې پوره ناسم ،،واحد،، بولو او همداسي يې عربي مانا،، وحدة،، دی، چې مونږ دريواړو ژبو څخه د دې پښتو اندول ،، يووالی،، دی، چې ما په خپلو ليکنو کې يوون بللی، چې ګوندې دا به همدا يووالی وي او که څنګه؟

مونږ ته دا يووالی، چې ما ،،يوون،، بللی، لږ نابلدول برېښي، نابلد دی او ګومان مو راځي، دا همداسي دی او نه يې بل څوک پيداکوي، که .يووالی، خو يو بل څه دي چې ګوندې دا دا ويډول دی، دا په ټولو ژبو کې همداسي .نه هغه به همداسي لکه دا ،، واحد،، ناسم وي د دې لا .دی ،د پښتو اندول يې هم همدا دی، ما نه دی پيداکړی او نه دومره توان لرم ې مخ ته ځونورو روښانه ولو له پاره داسد:

فزيکي لويې څه شی دی؟.

فزيکي لويې اوږدوالی، دروندوالی او مهال دي او د فزيکي لويو د څو والي او څومره والي د روښانولو له پاره يووالي متر، کيلوګرام، ساعت دی، چې لوی او واړه يووالي بيا کوو او دا متر له دې که مونږ او تاسو د هر څه اوږدوالی کچوو، نو په متر به دا کار .لږي امله يو يوواليز يووالی دی، چې هر ډول اوږدوالی پرې کچيږي او بس.

:Grad Celsius, Kelvin und Fahrenheit د تبې يووالي

.... ۹۵ ....

ي، چې يو بل اړول کيږي يا اړولکېدی شيدا پورته د تبې يووالي يا يوونونه د.

د هرې بلې لوي له پاره د کچولو يووالی شته لکه د موټر زور، چې په اسزور کچيږي او داسي نور

.... ۱۰۷ ....

ي يووالو ته، چې دلته به څنګه وي؟اوس به نو راشو، دې د ژبپوهڼ

اوس به د يو څو ژبنيزو څه يا توکو يا اتمونو پېژند ورکړو، چې ما تر اوسه ددې توکو دا به هم داسي لږ سرسري وي، خو هغه .سم پېژند نه دی لوستلی، موخه مې پښتو کې ماني څه چې راوړم، هڅېږم، چې هغه به روښنه او ټولپوهږ ليکلي وي، زه يې له الا رانيسم، په اندول پښتو

دا له ځمکې لږې ستوري، چې ومينډل شي، نو د هغوي :کال هم يو يووالی کېدی شي وايي، چې دا ستورلار يا دستورو لا يا ټولګه له ځمکې .لرېوالي کچولو يووالی کال دی يا نوري کلونه لرې ده -څخه دوه سوه يا زيات رڼا.

ری ډاکتر ماخان ميرى شينوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيکمرغه .

نيکمرغه نو څه ته وايي؟

دا اند راته د څار صيب له نقد، چې د ډاکتر بهاند صيب د ،، اناکارينينا،، په رومان يې ،، کړی

دا سمه خبره ده، خو که څوک د چا په ليکنه څه ليکې، .وايي، چې له خبرو خبرې زيږي ما دا څو ورځې د مخه .و بل ته په کې پوره درناوی شته وي‌چې مو‌ږ يې نقد بولو، بايد يې د ښاغلي څار ليکنه ولوسته، چې د ډاکتر صيب بهاند په ژباړه يې کړې وه.

په هغې څه نه ليکم، ځکه چې رومان مې لوستی نه دی او په دې نقد باندې بيا منلي پسرلي ته په خوشحال او نيکمرغه کې زما موخه دا .صيب زما په اند يوه ښه غوره ليکنه کړې وه څار په دې ډېر تېنګار کړی وو، چې ګوندې بهاند .دی، چې دې کې نو څه توپير دی زه همدې اړ کړم، چې دا په .صيب ولې د نيکمرغه په ځای خوشحاله نه دی کارولی په الماني کې مې هم همغه غونډاله .الماني ادبياتو کې وګورم، چې هلته څه ليکل شوي ،ه، چې له روسي ژباړل شوې وه‌پيداکړ.

چې دا له روسي په پښتو ژباړه يې، چې ډاکتر صيب بهاند کړې او په انګرېزي او الماني کې شوې راوړم.

له روسي څخه د ډاکتر صيب بهاند ژباړه او د انګرېزي ژباړه يې د څار صيب د ليکنې دا د ډاکتر صيب بهاند د پښتو ژباړه .څخه رااخستل شوي

: .... ١٠٨ ....

تولې نېکمرغه کورنۍ يو بل ته ورته دي؛ هره بد مرغه کورنۍ په خپل ډول بدمرغه " ده."

او انګرېزي

‹‹All happy families are alike; each unhappy family is unhappy in its own way‹‹

دا لاندې يې الماني انډول:

‹‹Alle glücklichen Familien sind einander ähnlich; aber jede unglückliche Familie ist auf ihre besondere Artunglücklich‹‹

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ده، چې سره انډول دي او که glücklich او الماني په happy خبره د انګرېزي په سره ګډوم هم تاسو ،نه.

که زه دا له انګرېزي او الماني په پښتو وژباړم، نو دا به هرو مرو داسې وي، چې له انګرېزۍ څخه به خوشحاله او له الماني څخه به نيکمرغه آنډول وليکم.

دلته فکر راغی، چې راځه اوس دا د الماني او انګرېزي ويونه سره پرتله کړه يا ښه يې يو په بل د ګوګل

ې وژباړه يا يو د بل انډول وګوره چې څنګه دی؟له لار

الماني انګرېزي او انګرېزي الماني :له ګوګل څخه ژباړې:

happy انګرېزي انډول يې glücklich الماني

ښاغلی ځار په اند دی، چې خوشحال د نيکمرغه سيونونوم دی، خو د ګلوکلیېښ سونونوم هېپيلي دی، دا لاندې:

happily انګرېزيپه Synonyme **glücklich**د

د الماني او انګرېزۍ يوه بله يو په بل اړول شوې غونډاله هم درسره ګډوم:

Macht derjenige dich glücklich?
Do they make you happy?
همداسي له انګرېزي په الماني:
زي، او همدا دوه يو د په ګوګل کې يې يو په بل ټيک همداسي دي لکه له الماني په انګرېبل
انډول غونډالې هم راغلي، چې زه يې د بيا راوړلو تېرېږم

.... ۱۰۹ ....

د دې الماني وی انډول په فارسي کي خوشحال دی له ګوګل څخه او انګرېزي هم خوشحال دی.

zufrieden،glücklich ، fröhlich، roh: له فارسي الماني خوشحال

د الماني GLÜCK ، انګرېزي ته بيا په LUCK وايي

چې په پښتو به ورته بخت ووايو او سر له اوسه ماته د دې له پاره، يعني د بخت له پاره هم مرغ ښه او مناسب برېښي

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزۍ هېڼي او د فارسي خوشحال انډول د الماني ګلیوکلډېښ، د :لاس ته راوړنه یا سینونوم او که بل څه؟ .ویونه دي، نو دا نیکمرغه یې د پښتو انډول دی او باید وي خبره اوس په نیکمرغه او خوښحال کې ده.

خوشحال د نیکمرغه سیونونوم، ځکه نه دی، چې خوشحال فارسي او نیکمرغه پښتو دی.

فکر وکړ، خو دا نه شم ویلی بخت فارسي او پښتو دی، که ما د الماني ګلوک ته د بختور څنګه؟ .

په لیدلو دې خوښ شوم با :یو څوک چې خپل نږدې ملګری وګوري، نو ورته وایي نیکمرغه یم، چې ومې لیدلې.

دالته زما په اند دا خوښ د نیکمرغه سونونوم دی.

دلی، زما په اند انډول یې موږ د خوشحال له پاره، چې خوشال یې بولو انډول نه دی مینځ همدا نیکمرغه باید وي، خو دلته د اندونو ګډول هرومرو اړیین دي.

بله خبره د یوه نوم یا خوې په مخامخوالي کې ده، لکه چې موږ د نیک له پاره مخامخ داسې کیدی شي، چې یو څوک نیک نه وي، خو داسړی کېدی شي بد هم .یې بد کاروو سره ښه نه نه وي یعنې یو څوک د چا

زما په اند د نیک مخامخ که نه نیک او د بد مخامخ نه بد وي، .کوي، خو بد هم نه کوي څنګه به وي؟

دا سړی بد نه دی او همداسې دا سړی ښه نه دی :وایو.

یو څوک چې نیکمرغه نه وي، نو کېدی شي دا بدمرغه هم نه وي، نو له دې امله ووایو څنګه به وي؟ نیکرغه نه نیکمرغه یا نیکمرغه نه که

د یو څه نه والی که په ،، نه ،، وکړو، نو څه فکر کوئ.

که ستړي کړي مې وی، بخښنه دې وي، ځکه چې لیکنې مې د نورو لیکنو سره مخامخ دي او کورونا او زړښت دی.

میړی شینواری ډاکتر ماخان

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړ. کال تر تولو

پوهیږم، چې یوه نامننوړ دنده مې په برخه شوې، خو بله لار هم نه لرم، چې ځان ترې وژغورم.

کله کله د داسې لیکنو سره مخامخ کیږو، چې پوهیږو د دې سره لیکونکی څه لیکي، څه اخلي، خو بیا هم غواړي ولیکي او موخه ترې څه ده، لوستونکي به همدا موخه ورڅخه و دا لیکنه په ختړه کې څه نه وایي او که پام ورته وشي، وبه بوهیږو، چې نه پرې پوهیږو

سړکال تر تولو ډېر ژورنالستان وژل شوي،، یا ،،سړ. کال تر ،، :زه چې په لیکنو کې لولم زموږ په دې لیکنو کې دا ،، تر .تولو ډیر انګور شوي او همداسې نورې پرتلییزې ویناوې بې موخې دی، چې زه به دا په لاندې توګه وڅیړم ،،...تولو ډېر.

په دې غونډالو کې وینو، چې دا ،،تر،، د پرتله کونې له پاره راغلی او دا سوچ :لومړی په دې هکله مې یوه لیکنه هم د تاند په درنه خپرونه کې خوره شوې .ناسم دئ.

سره ناسمه ده ،،دا به همدلته هم وګورو، چې برتله کونه د ،، تر

دوه څه ته ګوته نیسو:

یا د نسبت .دئ (... لرې، لوي)جلال اباد له کابل څخه ښکلی :وایو، چې :پرتله کونه :یو (نسبت) جلال اباد :وایو .دئ (... ته ښکلی، چاغ، جګ او ... و ... ،، ورته. سره، چې زه ...و کابل ته ښکلی دئ

...و .. (نسبت) څخه او ...په اند په ناسم ډول خو د له موږ دا پورته غونډالې همهغسې زما ته سره پرتله کوو یا لیکو:

.... ۱۱۱ ....

شوي .. ته ډېر ..سړ. کال له تولو کلونو ډېر غنم شوي یا سړ. کال و تولو دي.

دا خپله غونډاله هم سم څه نه وایي :دویم.

،،ډېر غنم شوي (؟) سړ. کال تر تولو ،، :که ولیکو چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سږ کال تر ټولو، نورو :که نوکانو ته وګورو دلته هم هرو مرو څه باید راشي، یاني ګورو، چې دلته د پرتله .ډېر غنم شوي دي (میاشتو ، وربشو، انګورو او داسې نور)ورځو . ..اره ډېر څه منځ ته راوځي یا راتللی شيکوني له پ

ګورو، چې دا پر تله کونه سمه نه ده.

که څه هم د وینا له مخې –دا هم .سږ کال له ټولو کلونو څخه ډېر غنم شوي :که ولیکو خو د موخې له مخې سمه نه ده، ځکه، چې دلته به بیا د ټولو کلونو غنم سره -سمه ده هم دا سږ کال غنم نه شي ډېرېدلی یوځای کیږي، چې له هغې.

راځی، چې اوس یې سم ولیکو:

که ولیکو، چې ،، سږکال ډېر غنم شوي، بسیا به وکړي، خو راځئ دا ،،ټول کلونه،، ورسره ولیکو

ګورئ دا د هر تیر کال .سږ کال د ټولو تیرو کلونو له هر یوه کال څخه ډېر انګور شوي څخه ډېر دي او یا

..و هر کال ته ډېر غنم شوي (نسبت) لو تیرو کلونوسږ کال د ټو

په دې لاندې خو زه پوه نه شوم او تاسو؟

د هیواد د تولیدې بریښنا کچه تر تولو لوړ حد ته ورسېده

تازه په غزني د غره خوېدو په خبر کې لیکي:

.... افغانستان کې تر ډېره داسې پېښې د ژمي په موسم کې رامنځته کېږي، چې

.ه کې د ،، تر،، راوړنه هم ناسمه ده او ترډېره خو هېڅ ترې پوهېدنه نه لريپه پورتـ

سم یې

.... ۱۱۲ ....

.... ډېرې داسې ....

یا

....................ډېر وخت داسې پېښې ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ لیکوالان کله کله چې غواړي یو څه ډېر ادبي او په خوند ولیکي، نو بیا د هغې بلدې لارې اوړي او له

دې امله د ناسمون سره مخامخ کیږي.

د نړۍ تر ټولو هسکه څوکه څومره لوړه ده؟

او یا د بل دڅه شي هسکه څوکه؟ د نړۍ د غرونو، د نړۍ له کورونو یا د نړۍ د غونډیو څه.

ښه فکر وکړئ، چې دا ناسمونونه به موږ ولې لیکو؟

هیله ده چې راته برګ به نه شۍ، خو په دې لاندې کې په ،،باب،، او همداسې په ،، محموله،، نه پوهېږم، چې دا به نو څه شی وي. .

،،دوه بابه ښونځي ،،

،،.... مرستو یوه بله محموله،،.

وایي، نه پوهېږم، خو دا غونډاله بې له ،، بابه،، هم پوهور ده او دا چې ،،باب،، څه ته محموله به له غونډالي داسې وپوهېږو، چې یو شی باید بار وي چې یوړل شي، خو د دې له پاره د عربي ژبې زده کړه هم بده نه، چې دا حمل که وي، دا څنګه محموله کیږي او که

څنګه؟

میرۍ شینوارۍ ډاکتر ماخان

د پښتو او سنسکریټ د شخصي نومځرو پرتله ،، ته ،،

:(له هر څه د مخه :سم یې .دا مې له مخه لیکلی وو، خو ناسم دۍ) د هر څه له مخه

پرته له ـ لیکي، نو په هغې به ته چې څه :له ټولو ځوانو لیکوالانو او ژبپوهانو څخه دا هیله په دې لیکنو نور لوستونکي هم وپوهولی او باوري کړی شي ـ تا.

ناسم ویونه څنګه پیژنو؟

:زما د پخوانیو لیکنو څخه لنډ

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – هغه ویېنې یا وینا وې ، چې ټولیزې نه وي، ناسمې دي.

۲ – هغه کره پېژندلرونکې څه، چې په نورو ژبو کې سم یا ناسم وي ، په پښتو کې هم همهغسې باور لري.

۳ – هغه څه چې د پیداېښت سره په مخامخوالي کې وي ناسم دي.

اوس راځم د لیکنې موخې ته.

زموږ د ځوان لیکوال او ژبپوه ښاغلي اربازخان ساپي لیکنه مې ، چې د تاند په منلې شخصي نومځرو کې د ،، د پښتو او سنسکرېټ د ۲۰۲۰ م-۱۵ خپرونه کې د ،، مارچ په پرتله ،، سرلیک لاندې خوره شوې وه، ولوستله او پوره خوښ شوم، چې زموږ ځوان له هر څه د مخه ورته د ډېرو برياو هیله لرم .ادیبان او ژبپوهان دومره هڅاند دي.

زما هیله چې منلی اربازخان ساپی څخه يې لرم دا ده، چې زما لیکنه ځانیزه ونه نیسي، دا ي لیکنه ده، چې یواځې او یواځې موخه ترې زموږ د ژبې سمون او يو له د یوه سپینګیر بل سره مرسته کول دي او بس.

زه هم چې له ډېره وخته مې د ژبې سره داسې لږ څه ځان بوخت کړی، غواړم، چې دا خپل اند له تاسو سره د دې لیکنې په هکله ګډ کړم، خو له دې د مخه يو څو یادونې:

لومړی: یوې په هکله زما یوه لیکنه د تاند په درنه خپرونه کې خوره شوې او د نومځاېډ هلته يې ډولونه هم روښانه شوي، چې په هغې هم مشوره سره کیدی شي.

دویم: یو څه چې ټولیز :د لته د نومځاینیوو او د هرې پوهنې او پوهنیز څه په هکله ټولیز باوري نه وي، هغه سم نه دي.

هم داسې نه کیږي، چې یو څه دې د دریم کس له پاره باوري، د د نومځای نیوي په هکله لومړي او دویم له پاره دې بیا باوري نه وي.

دریم: د دې لیکنې په هکله مې پرته له پروفیسور رشید صیب څخه د بل چا څه ونه لوستل، چې د هغې په هکله څه د ویلو نه لرم، ځکه چې نه پرې پوهیږم.

چې په دې لیکنه کې ډېر نوښتونه شته، چې باید ژبپوهانو ورته پام ،له بلې لور به وګورو کړی وی او دا نوښتونه يې سم بللي وی په دلایلو او یا يې باید رد کړي وی، په پوهنیزو دلایلو. دا چې دا کار نه دیٔ شوی، خواشینوونکی دی.

ژبه د ټولو .هیله ده، چې لږ ترلږه زما لیکنه ولولي او دا هم راته سمه کړیٔ او یا يې ومنې ده او مسئولیت هم د ټولو دیٔ.

له دې څخه به دا لاندې وپوهیږو:

الف: دا چې یا هر څه سم دي او یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دي په مخامخ د ليکلو څه نه لرو او يا -ب

.ي يې باوري نه يو يا راته غوره نه برېښيپه غوره والـ -پ

.زمونږ دژبې وده هم په ګډ اند او ګډ کار کې ده

.په هر ډول چې وي، زه مو ګډ کار ته رابولم

د منلي ساپي صيب په ليکنه کې نومځانيوی پوښتنه کې راغلی، چې ګونډې يواځې د دريم .کس له پاره باوري دئ

:د منلي ساپي صيب په ليکنه کې لولو د نومځانيوي له پيژند وروسته مونږ

چې يوازې په درېيم .د پورتنيو پېژندو پر اساس، نومځری تل د نوم پرځای راځي ،، ،،.کې دا خبره تطبيق وړ دی او بس (غايب)شخص

.دا پورته نو زما د دوېمې يادونې له مخې ناسمه ده، ځکه چې ټوليزه نه ده

:منلی ساپي صيب بيا ليکي

:دينيو بېلګو کې يې ګوروپه لاندې ،،

وی دلته د کوم نوم "زه"نو دلته پوښتنه پيدا شي چې دا د ."زه احمد يم" :که ووايو پرځای راغلی او د کوم نوم له بياځلي راتګ څخه يې مخنيوی کړی؟ نو دلته د نومځرو په ،،.اړه د دوی تعريف يوڅه د تعامل وړ ښکاري

له بلې خوا د ،، دا دتعامل وړ ښکاري،، د سمون يا دا چې دا د تعامل وړ ښکاري، ولې او نه سمون له پاره د باور وړ يا پوهنيزه ويېنه ده، په پوهنه کې د ،، تعامل وړ يا نه وړ،، په دې هکله زما د سم اند کتاب کتلی).داسې دئ او يا نه (يو څه) يا دا .څه ځای نه لري .(شئ

يو .ا نارښتيا لري يانې وينا يا رښتيا ده او يا نا رښتيايوه وينا يو رښتيا ارزښت رښتيا يـ :لنډ .(زما د سم اند کتاب).دريم حالت نه شته

:او همداسې دا لاندې ليکي

؛ دلته بيا پوښتنه پيدا کېږي چې دلته ".زه زمری يم"يا بله بېلګه، که ووايو چې ،، چې د لومړي شخص د وي او واياست به "زه"نومځری څه دی؟ نو طبعاً ستاسو ځواب به پرځای نوم راوړو؛ نو ايا دا غونډله به معنا ولري؟ "زه"که مونږ د .نوم پرځای راغلی دی

،،.ځواب منفي دی

.نه .دا هم په دې مانا چې د نومځانيوي پېژند بيا ټوليز نه شو او له دې امله ناسم بايد وي .ناسم دی

:ګران ليکونکی بيا ليکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته چې نوم د نومځري پرځای کارېدلی، ''.احمد زمری یم'' :د دې بېلګې پر اساس ،،
،،.جملې خپله معنا او مفهوم له لاسه ورکړی او هېڅ معنا نه ورکوي

یو څه باندې چې پوهنیز قضاوت کوو، باید و .دلته خو دا نه دئ ښوول شوی، چې ولې ښوول شي.

:ا لولوبېا

پرځای نوم وکاروو، نو دا ښه ''زه''او دلته د ''.زه کور ته ځم''یا که ووایو ,,
,,.''احمد کور ته ځم'' خپلوي

دا یوه وینا ده او یو رښتیا ارزښت رښیا یا نارښتیا .نه پوهېږم، چې دا دې ولې ناسمه وي
.دلته هم پوهنیز دلیل نه شته .لري

:لولو

که په دې غونډله کې موږ بیا هم د پورتني جملې په څېر د ''.ته زمری یې'' :بله بېلګه ،،
''.ته زمری یې''له .نومځري پرځای نوم وکاروو نو بیا هم هماغه نتیجه په لاس راځي
،،.جوړېږي چې هېڅ معنا او مفهوم نه لري ''.محمود زمری یې ''څخه

.ئدلته هم د پورته په څېر څه روښانه شوي نه دي او ناسموالی یې ناسم د

:بیا لړلړ

موږ په ګرامرونو کې ویلي چې نومځری د نوم پرځای راځي او د نوم له بیا راتګ څخه ،،
لکه په .کې د تطبیق وړ ده (غایب)مخنیوی کوي، چې دغه قاعده یوازې په درېیم شخص
نومځری د درېیم یوګړي پرځای ''دی/هغه''دلته ''.دی زمری دی/هغه''دې جمله کې،
احمد زمری '' :پرځای نوم وکاروو؛ نو جمله داسې ښه خپلوي ''هغه'' دلته که د .راغلی
،،.چې دا جمله معنا هم لري او مفهوم هم ''دی

.دا بیا له ټولیزوالي لرې کېږي، چې باید وینا ناسمه وي

:لولو

زموږ په ګرامرونو کې د نومځري په اړه راغلی تعریفونه یوازې په درېیم ګړي کې د ،،
لومړي او دویم شخص په مورد کې دا تعریفونه هېڅ د تطبیق وړ د .تطبیق وړ دی او بس
.،،نه دي

.

دا ،، زه،، ، .دا نومخاینیوی، نو نومځاینیوی یا نومځری نه شو :پورته ټولو ته لنډه یادونه
په نو څه وي؟ ... ،، ته ،،

:لولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومځری هغه کلمه ده چې د نوم پرځای راتلای او "که نومځری داسې تعریف کړو چې ،،
".د نوم له بیا ځلي تکراره مخنیوی کولی شي

بیا نو نومځاینیوی نه شو، نو څه یې باید وبولو؟

:بیا هم لولو

دی ،چې د نوم پرځای د نومځري د (فعل)هغه کړ "کولی شي"پورتني تعریف کې ،،
مطلب دا چې نومځری کېدای شي هم د نوم پر .اتک احتمال ښکاره کوي‌راتک یا نه ر
،،.ځای راشي ،هم رانه شي

..راشي، هم رانه شي ،، .داپوهنیزه لیکنه نه ده

اوس نو راځی، چې دا پورته رد شوې ویېنې وڅیرو، سمون او ناسمون یې په دلایلو
:روښانه کړو

:دا به داسې لنډ وڅیړم .م، چې سمې دي او ولې‌اوس د دې پورته ناسم بللو غونډالو ته راځ

."زه احمد یم"که ووایو، چې

دی کړی شي ووای، چې زه؟ احمد، .دلته خو په روښانه توګه ،، زه ،، احمد له پاره راځي
او یا که .یا وایي احمد، احمد یم .داسې خو موږ په ورځنیو خبرو که هم وایو .احمد یم
ته څوک یې؟ :ه دا پوښتنه کوي وایي، چې‌څوک یې وانه وري یا له پیلځ

،،زه احمد یم ،:نو هغه بیا ورته وایي، چې

،،زه احمد یم ،، :ته څوک یې،، هغه ورته وای ،،:یا له پیل څخه یو له احمد پوښتي، چې

.په پورته کې د ،، ته ،، په ځواب کې ،، زه،، او ،، څوک،، په ځواب کې ،، احد،، دی
.اینیوي له پاره ،، زه ،، نومځاینیوی راغلی‌یاني د ،، ته ،، نومځ

دا چې .احمد، احمد یم،، هم سمه ده ،، :که دی په پوښتنه کې، چې ،، ته څوک یې،، ووایي
،، :داسې هم ویلی شي .احمد همغه وی دی، نو د بې‌لې‌دونې یا کامه له لارې سره بیلیږي
.زه، احمد یم،،د زه پسې داسې لږ دمه هم ناشونې نه ده

ته څوک یې ؟ :ابیږ

.احمد یم، احمد :داسې هم ویلی شي .یا احمد، احمد یم .زه احمد یم

زه څوک یم؟

.یا احمد یې، احمد یا احمد، احمد یې .ته احمد یې

هغه څوک دی؟

.هغه احمد دی

.احمد، احمد دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

.احمد دئ .هغه؟ احمد

څوک يې؟

:،،زه يم،، او هم ،،احمد يم،،يا هم ،، زه احمد يم،،

:يا داسې پوښتنې او ځوابونه

.،،څوک يې؟ ،،، زه يم،، يا ،، احمد يم – ۱

.او داسې نور هم .....،،ـ ،، ته څوک يې ؟ ،، زه احمد يم،، يا ،، ته څوک يې؟، ،، احمد ۲

.مې دې خبرو ته هم را پاروليې وې دې باندې نور نه غږېږم، هيله ده، چې ستاسو مينه

:بله يادونه مې چې لروده، هغه د درانه ساپې صيب دا لا ندې ليکنه ده

پښتو ژبه کې نومځرى يا ضمير د عدد، جنس او حالت له مخې گردانېږي، چې په ،،
.سنسکرېټ کې هم همدا شان دى

له عدد څخه مراد دا دى، چې يو نوم په ژبه کې مفرد دى که **:عدد**
،،.معج
عدد، ګڼ يعنې هغه څه، چې د يوه څه :په پښتو ژبه کې موږ د عربي انډول داسې لرو
.څووالى او څومره والى ورسره ګنډل کيږي يا که غواړى څرګنديږي
دلته دا کسان ګڼ .د ډېروالې يا متعدد له پاره هم ګڼ په پښتو کې کارول کيږي .متعدد يا ګڼ
.ولاړ دي يا دا ونې ګڼې کښينول شوي
.تعداد ګڼون، چې موږ يې دا اوس څومره والى هم بولو
دلته په دې ليکنه کې د ليکونکي موخه عدد څخه تعداد يا ګڼون يا څومره والى دئ، چې د
.يوه يا ډېرو له پاره کارولکيږي
په دې هکله مې ګومان دئ، چې د تاند په درنه خپرونه کې يوه ليکنه خوره شوې او که
ليکنه به هم وکړم، چې د ګڼونو سره څنګه سر او کار لرو او څنګه يې وشو، نو يوه بله
.لولو
:په ليکنه کې راغلي
،،پارهساه ځيزونو او حيواناتو لهبيا د بې «مخنث»نومځري هم لري، او منځګړى...،،

.موږ دې منځګړي يا مخنث ته نربنځى وايو او داسې انسانان هم شته

او ليکوالان دا هم ولې په پښتو نه ليکي؟ زه نه پوهېږم، چې زموږ ليکونکي

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبه کې د تعجب یا حیرانتیا نومځري،، ته،،

د ښاغلي تمهید سیلانې لیکنې ته

:نو لیکوالانو ځخهزما هیله د ځوا

ځیرنیز څه یواځې هلته سم راتلی شي، چې د نورو ژبوپه بنسټ وي، انګرېزي، روسي، که هر پیژند او هره پرېکړه په یو څه کوي، نو هغه باید ښه روښانه .فرانسوي او یا الماني وي، چې یواځې او یواځې د یوې پورته یادو ژبه په بنسټ یې کولی شو.

پو هنې او په ځانګرې توګه د پښتو پوهنې په هکله لیکنې کوي او ګرانو زموږ ځوانان د لوستونکو ته یې وړاندې کړي، چې دا یې کله کله له ستونځو سره مخامخ کیږي، چې لامل یې د دوي هڅاندوالی نه دی، لامل یې هغه څه دي، چې زه یې په هکله دا لیکنه کوم.

په لیکنه څه ولیکل   او ژبپوه ښاغلي اربازخان ساپی لما څو ورځې د مخه د ځوان ادیب او لیکوا چې دی هم ځوان ،تمهید سیلانی لیکوال او اوس په دې همغه یا ور نږدې موضوع ښاغلي دی، څه لیکلي، چې بل چا یې په هکله څه نه دي لیکلي، چې له دې امله زه دې اوږدې لیکنې ته اړ شوم.

زما موخه یواځې او یواځې .لې تجربې غږېږمزه چې یو زوړ سړی یم، تاسو سره له خپ ستاسو د ښه پوهنې او زده کړې له پاره دي، دا داسې مه ګڼئ، چې زه ګوندې پوهیږم، تل په زده کړې یم او په یو څه چې غواړم پوه شم، نو د الماني پانو ته ځم، چې پوره زیاتې ه وپوهیږی، همغې تاسو هم دا کار وکړئ، چې څه غواړئ زده کړئ او یا په ځ .دي ستاسو زده دباندنی ژبې ته لاړ شئ ، بله لار نه شته.

ما په خپلو لیکنو کې کوم نومونه له ځانه نه دي ټاکلي، زه هڅیدلی یم، چې له الماني په راپیدا کړم ––چې لري یې - هر نوم یا وي ته چې پیداښتي وي، په پښتو انډول.

څیړنې مواد، چې له دې امله هم دا لیکنه چې موږ یې نه لرو او هغه د پوهنې د.

له ځانه هیڅکله قضاوت یا پرېکړه مه کوئ، چې ښه ترې ډاډه نه اوسئ او یا مو د یوه په پوهنه کې ګومان مې دئ یا زما په فکر، پوهنیز دلیل .باوري څه څخه نه وي رانیولي دا نه شته، چې هغه یا په پوهنه کې .نه دی، یا هغه ویلي نو سم دئ او یا شاید داسې وي دغه ویلي یا دا سې دئ او داسې هم دئ، نو باید سم وي.

په دې وخت کې د هرې پوهنې په هر اړخ کې زموږ د اړتیاو له پاره هرڅه شته، کړئ شو چې راویې باسو یا یې را وژباړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ن يو ، چې له ډېرې مودې، يعني له څلوېښتو کالو ډېر وخت مو په جنګ کې موږ هغه کسا
تير کړی او د نورو ځنګ کې دپوهنيزو ودو هم بې برخې پاتې يو او دا راته تل
زموږ هغه ځوان هيوادول چې څه ليکي او هغه بيا خوروي هم يو ستر کار .څرګنديږي
دی.

ژبې د سمون او ودې له پاره دي، خدای دې که زه په دې هکله څه ليکم، نو دا هم زموږ د
ماته دا ټول هڅاند .نه کړي، چې زه به خپلو ځوانانو ته په درنه سترګه ونه ګورم
کسان ډېر ګران دي او دا هڅه د ودې يواځنۍ لار ده، خو سره له دې هم زه دا زوږ
يځ سرې دې ځوانان ته يو څو د زړه له کومې د تجربې له مخې مشورې ورکوم او ه
ځانيز څه په کې نه لرم.

دا څه غواړم چې د ځان په هکله هم په ګوته کړم، چې له ډلې يې له پنځه ديرش زيات په
ketabton.com کې خواره شوي کتابونه دي:

ما دشميرپوهنې په څلوېښت ليکلو او ژباړلوکتابونو کې شميرپوهنه په پښتو ليکلې، خو - ۱
نه دی کارولی کوم وی مې له ځپله ځانه په کې.

په پښتو ليکلې، په دې مانا، چې هغه عربي نومونه مې په پښتو انډول ليکلي لکه د :يادونه
بيا ما له خپله ځانه څه نه دي پيداکړي او نه يې کړی شم .کړې انډول چې غونډوسکه ده.
هيڅ څوک يې نه شي کولی، دا پيداښت دی.

ژباړلي له فزيک مې هم درې وړې ليکنې په پښتو – ۲.

هغه څه چې پښتو ته ناسم راننباسل شوي، د هغې نږدې د ټولوپه هکله مې پوره ډېرې – ۳
ليکنې کړي، چې د تاند له منلي خپرونې خپرې شوي او همداسې هم فلسفه او ګرامر کې.

سره خپلې ناخوالې يا مشورې ګډې -د پښتو هڅاندو ليکوالانو -اوس راځم، چې له تاسو
کړم:

کړې ترې يو ، نو دا تنده ځنګه ماته کړو؟-زده موږ د - ۱

ايا داسې څه شته، چې نورې ژبې يې لري او موږ يې نه لرو؟ – ۲

ايا دا سې څه شته چې زموږ په ژبه کې شته او بله کې نه شته؟ – ۳

ايا د په پښتو راته نه شته برېښېدونکي ويونه په نورو ژبو کې شته، چې پښتو يې بايد -۴
کړو؟

ه ويونه، چې ګوندې زموږ پښتوپوهانو پښتو کړي، ځنګه دي او موږ دا لار مخ ته هغ – ۵
بوزو او که نه؟

ځنګه پوهيږو ، چې يو څه سم يا ناسم دي؟ - ۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس راځو د پوښتنو ځوابونو ته؛

ه ژبه کې د ژبې د ودې له پاره څه نه لرو، دا په دې مانا، چې موږ مو په دا خپلۍ : ته - ۱
.متآسفانه هغه لومړی زده کړې مو هم پوره نیمګړې دي، دا که په هره ریښه کې وي

که غواړو نور څه زیات زده کړو او یا څه څېړنې هم ولرو، نو موږ د هغه اړیېنې زده
دا بله .ه پوهه پرې غني او سمه کړوکړې برسیره باید یوه دباندنۍ ژبه زده کړو او خپلۍ
.ژبه که انګرېزي، روسي، فراسوي او یا الماني وي

دا یادونه دې همدلته وي، چې زما وتونژبه الماني ده او هرڅه چې لیکم هغه د الماني په
.بنسټ دي

پوښتنه که موږ دا رانیونې له نورو ژبو کوو، نو ایا دا مو د خپلې ژبې سره سر لګوي؟

ژبې ټولې غبرګې پیدا دي او کړی شو خپله موخه له نورو ژبو لاس ته راولو، که د نړۍ
داسې ونه کړو، نو څه به وکړو، بله لار نه لرو، ځکه چې خپل څه نه لرو او نړۍ زموږ د
.اړتیاو له پاره هم دا ستونځې را هوارې کړې دي

اړیین یو خپل اند هم چې څه لیکو نو څه وکړو، چې د سمون په هکله یې پوښتنې لرو، خو
څرګند کړو؟

موږ د پوهنو په هکله خپل اند نه شو څرګندولی، ځکه چې خپل اند خو باید په یوه څه اباد
کړی شو او موږ مو ژبه لا دې ځای ته نه ده رارسولې

هغه ویونه او نومونه ې په پیداښتي توګه په نورو ژبو کې شته، زموږ په :ته – ۳ او – ۲
.چې داسې ډېرې لږ بېلګې به یې ځانګړنې ولري ،ژبه کې هم شته

زموږ ژبپوهانو فکر کاوه او لا به یې کوي، چې د،، مایع،، له :زه به یوه بېلګه راوړم
دا کار یې وکړ او بې له دې، چې د اوبلن په پېژند پوه شوي .،پاره باید پښتو نوم پیدا کي
اوبه نه لیکم، -یو خوي دی $2H_2O$ د .وي، نو ، مایع،، یې اوبلن وباله، چې سم ناسم دی
ځکه چې اوبه اوبلنې نه دي اوبه مایع دي او واووره، چې لږ اوبه په کې زیاتې وي، لا
دکلکو

ماوادو له ټولګې دي، دا به دې مانا چې مایع د موادو یو ټولګی جوړوي، لکه اوبه،
.شړومبې او نور

اوبلنیږي یواځې واورې اوبه هم د ،موږ پوهیږو، چې شیدې او یا شړومبې نه اوبلنیږي
د .پیژند له مخې اوبلنې نه دي، اوبل لا اوبه نه دي، خو واورې، چې ډېرې اوبه ولري
.تنونو دا ټولې ګډې نخښې لري، چې بهیږي

دا د چا د خوښې کار نه دی، دا پیداښت دی او څوک یې داسې او .داسې نومونه داسې دي
و وی پیداشو، چې پښتو کیدی نه شو، نو بیا ښه دی یا هغسې نه شي بللی، خو که کوم ې
.اړیین دی، چې هممهغسې پرېښوول شي، په هممهغه پردی ژبه او یا عربي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوښتنه مو د مخه ځواب کړه، چې که پښتو اندول يي نه پيداکيده، په همغې :ته – ۴
.يعني عربي يي پرېږدو ژبې

ټول هغه نومونه چې زموږ پوهانو په پښتو کړې، ناسم دي، چې په دې هکله مې :ته – ۵
پوره ليکنې کړي او له هغې ډلې همدا اوبلن دی، چې ټول يي د تاند په درنه خپرونه کې
.کتلی شئ

حې په نورې بيلګې يي هم شته، چې زيات د معيار په ځای کچه کاروي او همداسې د سط
موږ د معيار له پاره پښتو نوم نه لرو .ځای هم کچه کاروي او داسې نور، چې دا ناسم دي
.او بايد همداسې يي وليکو، خو که دسطحې له پاره هواره ليکو، دا يې اندول دی

په ناسم ويونو پوهيدل :ته – ۶

:په دې هکله مې هم ليکنې کړي، خو لنډ او ناسم

.په مخامخوالي کې وي چې د پيداښت سره :الف

.چې ټوليز باور ونه لري –ب

.چې دژبلارې وتلی وي –پ

:اوس يې راځو ځوابونو ته

ټوليز باور :الف ته

دلته به يوه بېلګه راوړم، چې ډېروخت د مخه مې يوه ليکنه پرې کړې وه او هغه ، دا چې
.ئ،، په پښتو تپل شوې ،،

:د دې په هکله د استادانو ځوابونه

له هغوي څخه خو به يو .دا چې زموږ پخوانيو استادانو داسې ليکلي، نو بايد سم وي – يو
.په دې فکر راغلی وی

.دا ځواب پوهنيز نه دی

دا چې په ،، د غلامۍ کړۍ ماتې کړی،، په کړ کې توپير راشي، نو دا د يوې ،، يې :دوه
.ل يې ليکلېيو ډول غږ يو ډو .دا هم ژبلار نه ده .دوه ډوله ليکل دي ،،

دا خو نو د سره سم ځکه نه دی، چې دا په هيڅ يوه .او دا يوه کړياله او دا بله يې نومياله ده
دا ورزياتوم، چې د توري له مخې نه شو کولی، چې .ژبه کې نه شته، موخه مې دا لار ده
ده دا لار په نورو ژبو کې نه .له بلې خوا دا ټوليزه هم نه ده .وټاکو (کړنه)نوم او کړ
ولې ولې ولې، دلته خو بيخي يوډولوال شته خو يېګانې يې يې نه :رامنځ ته شوې، لکه
.دې بدلې شوي

دلته بله بېلګه راوړم، چې زموږ ليکونکي بې له کومې پوهنيزې .له ژبلارې وتلی :ب ته
.لکه دېرش سلنه، چې سم يې دېرش سلمه ده .لارې ډېر ناسم سلمې ته سلنه وايي

(c) ketabton.com: The Digital Library

.تردې ځايه مې سترې کړې، خو اوس به خپلې د ليکنې موخې ته راشم

هغه وې دې، :نيوې، چې زموږ ليکوالان او ژبپوهان يې نومځرې بولي- نومځای ناستی يا دا همداسې دې او .نه شته په دې کې نور څه د ورزياتولو او کمولو .چې د نوم ځاينيوی وي .بس

دا ډېر ډولونه لري، د هغو څخه يې يو پوښتنومځاينيوی دي لکه څوک، څه، يا څه شی، .چيرته، څنګه او داسې نور

:را لنډوم يې او ليکونکی ليکي

د پېژندنې بله برخه يې داده، چې د نوم ځای ناستی وي او له تکرار څخه يې مخنيوی ،، ې په ځواب کې بايد ووايم چې نومځرې تل د نوم ځای ناستي نه کوي، د لومړۍ برخ .کوي هغه لا تنکی .شفيق کرونا ناروغی نيولی : لکه .بلکې ځينې وخت د نوم ځای ناستي کوي خو دا چاره په ټولو نومځرو کې نه پلې کيږي او تل د ځايناستي کار نه ترسره .ځوان دی کې بيا د پوښتنې له پاره کارول کيږي او په په دغه جمله ...احمد څنګه دی؟ :لکه.کوي کله نا کله خبر د تکرار شوه، دا کار هم .پورتني تعريف د بطلان کرښه را اوباسي پېښيږي، ډېرې داسې پېښيږي چې نومځرې نه د نوم ځای ناستی وي، نه هم د تکرار دې ته کوي؟ هغه احمد دی؟ څه : لکه .مخنيوونکی وي او نه هم استازيتوب يې کوي ،،...ورته ډېرې بېلګې شته

زه به نور نه ورزياتوم او ليکم، چې يو نومځاينيوی يو نومځاينيوی دی يانومځاينيوي نه زماپه تاند کې .دی، دا چې داسې دي او داسې هم نه دي، داسې څه په پوهنه کې نه وي .خپره تيره ليکنه دې ولوستل شي او همداسې د نومځاينيوي په هکله مې ليکنه

:ليکونکی ليکي

په ټوليزه توګه د نړۍ په ټولو ژبو کې د بنې له مخې نومځري دوه ډولونه لري، ،، په لومړيو کې ژبپوهانو دا انګېرله چې يوازې .خپلواک يا منفصل او ناخپلواک يا متصل خپلواک نومځري په ژبه کې رغنده او کارېدونکي نومځري دي او بنسټيز رول لوبوي، خو د ژبپوهانو وروستۍ .ومځري فرعي او رغنده رول نه شي لوبولیبرعکس متصل ن څېړونو دا په ډاګه کړه چې په ټولو ژبو کې دا قاعده د پلي کېدو وړ نه ده، بلکې په ځينو ژبو کې منفصل يا خپلواک نومځري يوازې د تاکيد او تقابل لهپاره کارول کيږي، خو .لري برعکس متصل نومځري رغنده او جوړښتيزې بڼې

يادې موضو ته مې ځکه نغوته وکړه چې د نومځرو په پېژندنه کې د ابهام ټکی د ،،.لوستونکو لهذهنه لرې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

باور وکړئ، چې زه په دې متصل او منفصل او همداسې په ، تقابل او ابهام، خو ښه پوره د .شوم، خو په هر صورت بیا دا نومځای نیوي دي، که فرعي او یا بل ډول وي پوه نه دې له پاره بیلګې هم نه دي راوړل شوي.

دا دې ورزیاته وي، چې نومځاینیوي په څو ډوله دي، چې زما لیکنه کې پوره څیړلې وبه شوي او دا دئ تاسو ته یې یوه برخه مخ ته ږدم، چې له الماني څخه مې رانیولي او ګورو، چې د پښتو له پاره هم باوري دي، داسې لړ څه توپیر سره.

د الماني لاندې پرونومونه یا نومځاینیوي د بیلګې په توګه څیړو:

Personalpronomen,Possessivpronomen,Reflexivpronomen,Relativpronomen او Interrogativpronomen.

ځانیز یا شخصي نومځاینیوي **Personalpronomen**

ځانیز یا شخصي نومځاینیوي دي: هغه، ته، زه(ن او ښ)، تاسو، موږ(ن،ښ)، او د هغوي هغوي بدلیدونکې بڼې دي.

دا لاندې هم ځانیز نومځاینیوي دي، چې پښتو کې پرته له پورته یې وي، چې دا به ګومان مې دئ، یې لړترلړه د الماني او فارسي سره توپیروي: ما، موږ، تا، تاسو، هغه، هغې، دا پورته په یاد راوړو، چې نومځاینیوي ځایونه سره بدلوي یا سره بدلیږي .(ن،ښ)هغوي

یادونه: زه خو به داسې لړ سرسري دلته هرومروزموږ د ژبپوهانو لیکنو ته پوره اړتیا ده، مخ ته ځم، ژوره لیکنه بیا په ډېره بخښنه زه هم ژبپوهانو ته پرېږدم.

موږ ځانیز نومځاینیوي کړی شو دا د بلل شوي نومونو په ځای ولیکو، په خپل ځان خبرې وکړو همداسې له نورو کسانوسر څه ووایو یا خبرې وکړو.

یادونه: خودلته داړیینه یادونه دا یادونه هم نه ده، دا دموضوع اړونده برخه جوړوي، چې په درې، الماني او پښتوکې یې غونډلې څنګه جوړیږي او کوم نومځانیوي ورته راوړل کیږي:

بیلګې: په الماني کې وایو

Ich habe*eine Katze*.*Sie*ist schwarz.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه يوه پيشو لرم، هغه توره ده

من يک پشک دارم،او سياه است

او،، من،، راځي او يواځې Ich الماني او درې ژبو کې د هر وخت له پاره همدا په کړونی بدليږي يا بڼه بدليږي، خو په پښتوکې داسې نه ده، چې لاندې يې راوړو:

بدليږي او نومځاينيوي هم بدليږي-په پښتو کې کړوني هم بڼه.

من يک پشک دارم = زه يوه پيشولرم

من يک پيشک خواهيم داشت، خو = زه به يوه پيشو ولرم

من يک پيشک داشتم = ما يوه پيشو لرله

بله بيلګه :

(ورسره يا مل) دا زما بکس دئ
(په بدل کې) دا زما دئ

او که

ا ځښتنوالي نومځاينيوي - خاوندوالي **Possessivpronomen**

اړوندوالی يا خاوندوالی يعني ملکيت (خونديوالي نومځاينيوي)دا پوسسيسيو نومځاينيوي په ګوته کوي، موږدا دوه سره توپيروو د مل په څير او د نومځاينيوي په څير د په ځای په بڼه يا په ځی

يلګهب

دا زما بکس دئ

دا زما دئ.

موږ ځايونه لرو يا قومونه، چې هغوي د ،، زما .بې په هکلهد پښتو ژ :يوه غوره يادونه او ستا،، په ځای ،، دما او دتا،، وايي، نو که ،، د ،، د ملکيت مورفيم وي، بايد د ،، زما دا يوه يوه اړيينه د خبرو دنده ده، چې زموږ اديبان .او ستا،، په ځای ،، دما او د تا،، راشي ا په اند به دا ،، د ،، سره سمه وي‌پرې سر وخوړوي، خو بيا هم زم.

راګرځيدونې نومځاينيوي **Reflexivpronomen**

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان) راګرځیدنې یا بیرته راګرځیدنې سره یا راګرځیدونې نومځاینیوي موږ د -رفلکسیو
ځان) او رامات کړنو ((غلطیدل؟)غلتیدل)تیرباسل یا ځان تیروتل، ځان ناسمیدل
سره کاروو (پیژندل

بېلګه:

(خبره په ما اوزه کې ده) ما ځان تیرباسه یا زه تیروتلم
موږسره پیژنو

اسې فارسي بل ډول دي‌که پام وکړو، نودلته هم هرومروپښتو او الماني،همد.

نسبتي نومځای نیوي **Relativpronomen**

.ه کووسره موږ نسبتي غونډالې په ګوتـ (...،هغه، دا، کوم) د نسبتي نومځاینیوو

بیلګه:

.وهلی چې بانک (هغه)پولیس سړی لټوی، کوم

یا پوښتنیز نومځاینیوي -پوښتنوییز **Interrogativpronomen**

په پوښتنغونډاله کې د نوم په ځاي (څوک، څه شی، چاته، د چا) پوښتنیز نومځاینیوي
.موږ پوښتنه کوو راځي، د هغه پسې یا د کوم چې

بیلګه:

.د درې سره به لږ ستونځې ولرم، خوزه پوهیږم، چې تاسوله ما ښه پوهیږئ

دا به څوک ووایي؟

دا څوک وایي

دا چا وویل؟

دا چا ویلي وو؟

.درې سره یې پوره توپیر شته .دلته ګوره له،، څوک،، څخه ،،چا ته،،لاړه :یادونه

. دا،هغه ، کوم چې :پام راګرځوني نومځاینیوي دي **Demonstrativpronomen**.
راوباسو یا (د نورو له ډلې) موږ پام راګرځووني نومځای نیوي هلته کاروو، چې یو څه
.غوره کوو یا د پاموړ ګرځوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې:

تاسو دا کمیس غواړې یا هغه؟

ناټاکلي نومځاینیوي **Indefinitpronomen**.

موږ .دې ناټاکلو نومځاینیوو پورې د بېلګې په توګه اړه لرئ یوڅه، نه،سړی، یوڅوک، هر دا کاروو، کله چې موږ یوشی ټولیزکوو

لیکونکی لیکي:

زهٔ نومځری مطلق نوم یا اسم نه ګنم او نه ورته کلمه وایم همدارنګه نه یې خپواک ،، نحوي واحد ګنم.

،،.یوازې خپلواک نومځري خپلواک ژبني توکي ګنم بلکي

چې نومځانیوی وي، خو .زه خو باور وکړئ، چې په دې پورته غونډالو سم پوه نه شوم .بیا هرومرو نوم نه دئ او خپلواک نحوي واحد یعني څه؟ خپلواک یو څه ګڼي او بلواک نه هغه چې نومځای نیوی وي، خو بیا نومځاینیوی دئ.

خبروه نه اوړدوم، ګومان مې دئ، چې نور به داستونځې اوبې شوې وي زه نوره دا.

هرڅه چې غواړئ روښانه او ښه وښایئ، نو د دباندنیو یادو ژبو څخه ګټه :بیا زما وړاندیز پورته کړئ.

زموږ د ژبې پوهنیز توان غورازوربدلی، هیله ده، چې تاسو ځوانان دا د نورو ژبو پهمټو اځنئ لار دهتوانمند کړئ، چې دا یو.

دا وړاندیز زما د پښتو ډاکترئ او ماسترئ زده کړو او استادانو ته هم دئ، چې د یو څه لیکلو په ځای دې دوې یو څه وژباړي، چې کلهیې خپل ادونه د همغه لیکنو په بنسټ په کې ځای کړي وي.

لیکونکی لیکي:

،،.نشو ګڼلی نو اوس ویلی شو چې نومځری دنوم یوه برخه ده، بلکې نوم یې،،

چې د نوم برخه شوه، خو نوم شو، خو هغه ټولوالی یې له نوم څخه باید کم وي، نو بیا یې ولې نوم نه شي ګڼلی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا تيرې د کابل د تيرو برخه ده، خو د کابل تيرې :د برخې په هکله په ډېره، ډېره بخښنه نه دي.

نومځاينيوي د نوم يوه برخه ده، دا روښانه کوي، چې د اصلي برخې په څير د نوم برخه، د برخې په).نور نومونه هم شته، چې هغه نومځري نه دي، خو نومځري نومونه دي (پېژند بايد وپوهيږو، چې څه مانا او بيا يې وکاروو.

ليکونکی ليکي:

نومځری د نوم يوه :داسې تعريفولی شو د بحث پهٔ پای کې پهٔ ټوليزه توګه نومځرى،، نه شتون کې د هغهٔ ځينې چارې پر مخ وړي او ځانته جلا دندې برخه ده، چې د نوم پهٔ ،،.لري

ليکونکی ليکي د سرليک په توګه:

،،تعجبي يا د حيرانتيا نومځري،،

.مه شول‌داسې نومځاينيوي خو ماپيدا نه کړل، موخه مې په الماني ده، او په پښتو کې د کو

ليکونکی ليکي:

د حيرانيتا پيغام وړاندې کوي او د پوښتنيز ((ځومره)) دلته هم !ځومره ښکلی بڼ دی،، نومځري پرځای ورته د حيرانتيا نوم ورکو.

ځومره خواږه دي ! به به.

. ځومره ښکلې منظره ده !اووو

کې هم تر سترګو (واو نور ...انګليسي، الماني، فرانسوي، ترکي)دا نومځري پهٔ نورو ژبو ،،(...wow،hey، what) :کيږي، لکه

خلک په ځنو پېښو يا خبرو خپل هکپکوالی څرګندوي، خو هغه غږونه بيا د کومو ويونو په ډله کې نه شو راوستلی او نه کوم ويونه دي.

که داسې شي، نو بيا به به به، په په ، پوهو ، هاها، يېيېيې او همداسې به يې پسې .ه دې کې د فکر کولو څه او ځنې نور نومونه ورته ټاکل کومه ژبلار نه دهزياتوو، نو پ

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که غواړو، چې پوه شو، چې چیرته، څوک، څه شی، نو بیا د ګرامر په کومه ډله کې
راځي؟

.یدا نومځاینیوي دي او پوښتنومځاینیوي بلل کیږ

زما وړاندیز بیا تکراروم او په دې هیله، چې موږ دې خپلې ژبې ته پخپله څه نه راوړو، دا
د دې له پاره موږ باید دپرمختللو ژبو څخه ګټه .کار مو د ناسمونونو سره مخامخ کوي
واخلو او د ناپیژندو او یا په پښتو کې پرې نه پوهیدلو ویونو له پاره په پښتو کې انډول پیدا
.او یا همغه دباندني وی وکاروو کړو

که زموږ ګرانویونکي غواړې راته ښه برګ شي او یا سره خبرې وکړو، چې یوه ګډه
.راته له کرونا څخه هم په امن راووځی.لاس ته راوړنه ولرو، نو برېښنا پته مې دا ده

smakhan1946@gmail.com
.

ډاکتر ماخان میړی شینواری

د تل له پاره، تل، ترتله او تل ترتله

ما څوکاله د مخه د تاند درنې خپرونې کې د یوه ډېردرانه او راته ګران استاد یوه لیکنه
ولوستله، چې له تاسو سره یې د شریکولو له پاره له هغې دا لاندې را اخلم او په دوه
برخو یې وېشم:
یادونه: پخوا مې په دې یوه اوږده لیکنه کړې وه،خواوس مې دا نوې ولیکله، چې د لیکنې
ډول یې هم بدل غوندې دی.

لومړی: د تل له پاره:
،، (د تل لپاره) په ګرامري لحاظ قیدي عبارت دی. دغه قید د پښتو په پخوانو کتابونو کې
نه مومو، په غالب ګومان په شلمه پیړۍ کې پښتو ته راغلی دی او د انګلیسي ژبې د FOR
EVER ترجمه ښکاري.،،
---- ،،که څوک د متوفي په اړه وليکي چې : هغه له موږ د تل لپاره لاړ ؛ دلته یې نه (تل
) او نه هغه د کلاسیکو اثارو عبارتونه معادل دي. ځینې خلک (د تل په مخه) عبارت
استعمالوي چې شاید (د تل لپاره) تر ګردو نږدې معادل وي. موږ ویلای شو چې : هغه له
موږ د تل په مخه لاړ.،،

دویم: تل، ترتله اوتل ترتله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

،،(تل) ډېره لنډه، يوه سيلابي کلمه ده خو د ابديت لويه معنا پکې نغښتې ده. په همدې وجه ډېر ځله ليکونکي د هغې ترمعنوي اثر لاندې راشي او يو څه نور توري ورسره زيات کړي چې په صورت کې يې هم د محتوا قوت پيدا شي. پخوانو چې (تر تله) جمع کړی او (تر تلو) يې بللی دی، يا بې د (تر تله) په ځای (تل تر تله) راوړی دی، وجه يې همدا د ټينګار غوښتنه ده.،،

ګرانو لوستونکو!

زه په دې ليکنې نور څه نه ليکم، خو دې د ،، تل له پاره، تر، ترتله ،، له پاره غواړم يواځې يوڅو غونډالې له تاسوسره شريکې کړم او په تل ترتله لړ تم شم :

له دې د مخه، چې په دې موخه څه ليکو اړيين بولم، چې د سم اند(منطق) څخه روښانه ونه وکړم.

يو: منطق

راځی، چې له هرڅه د مخه لومړی د سم اند يا منطق په بنسټ ،،وينا،، تعريف کړو:

پيژند (دا پيژند د شمير پوهنې سم اند څخه دی): وينا د ويونو يا کلمو موخه وره څنګ په څنګ ايښوونه ده، چې يو ،،ريښتيا ارزښت،، رښتيا يا نا رښتيا ولري.

که ووايو، چې:

نن د کابل دښار د هوا حالات.

دا وينا نه ده، ځکه موخه وره نه ده، ځکه چې ،،رښتيا ارزښت،، رښتيا يا نارښتيا نه لري.

که ووايو، چې:

نن کابل کې ورينګي (ورښت.) وريږي.

دا وينا ده، ځکه موخه وره ده او يو رښتيا ارزښت لري، يعنې يا به ورينګي وريږي(باران نه وريږي، باران ميبارد)، چې رښتيا ارزښت يې رښتيا دی او يا به ورينګي نه وريږي، چې رښتيا ارزښت يې نارښتيا دی.

پورته جمله ويلای شو:

نن په کابل کې ورينګي ريږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کابل کې نن ورينګي وريږي.

ورينګي وريږي نن په کابل کې.

د سم اند له مخې دا ويناوې دي . ويونه موخه ور سره ځاي په ځای شوي، خو دا چې ژبه يې څه ډول ليکنه غواړي، دا بيا بله خبره ده.

جمله يا بهتره وينا لرو: ،، استبدادي نظام د تل لپاره نسکور شو،،. دا ويناده، ځکه چې ،،رښتيا ارزښت،، رښتيا يا نا رښتيا لري.

دا چې دا ،، استبدادي حکومت،، به بيا راځي او که نه ، د دې سره يې موږ سر او کار نه لرو. دا د يوه کس اند دی او څرګند يې کړ.

دوه: له پخوانيو کتابونو څخه ګڼه اخستنه اړينه ده، خو دې ته بايد ګوته ونيسو، چې موږ له پخوا څخه ډېر څه نه لرو، موږ همدا اوس خپلې ژبې ته وده ورکوو او دا – د لوي څښتن په برکت- په وده کې پوره چټکه ده. زموږ هر شاعر او هر اديب د هغه وخت له اد يبه او شاعره ښه پوهيږي او دا بايد همداسې وي، ځکه چې دا يوه طبيعي پروسه ده.

اوس راځوخپلې اري ليکنې ته:

لومړي ته:

دوه برخې دي.

١ – د دباندنی ژبې اغيز:

دا سمه خبره ده، کيدی شي دا وي، ځکه موږاړيوچې هر څه يا ټولې پوهنې – ژبه هم – د د باندنيو ژبو په مرسته مخ ته بوځو، نو اغيزبه يې هرومرو وي، خو ايا دا اغيزيې د ژبلارو او د موخه ورتيا سره سم دی؟

دې ته بايد تل پوره پام وي.

اوس راځو د ،، تل له پاره،، ته

دې ته بايد پام وکړو، چې دا د FOR EVER اندول دی اوکه نه؟ يعني موخه وردی، که نه؟

يا زموږژبلار به دا وي، که نه؟

پوښتنه: ټاکسي دې (د) څه وخت (له پاره) راغوښتی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

له هرڅه دمخه باید دې پوښتنې ته پام وکړو یا پام راوګرځوو، چې زموږ پېښتو همداسې ده او که نه؟
که پوښتنه سمه وي، نولاندې ځوابونه یې هم هرومروسم دي.
-- د سبا له پاره مې په یوولسوبجو تاکسي راغوښتی دئ.
-- د ... له پاره مې په یوولسو بجو تاکسي راغوښتی دئ.
-- ... ته مې....
-- ... په یوولسو بجو مې تاکسي راغوښتی دئ.

د سبا په ځای چې درې ټکي ځای په ځای شوې، هر مهال (د ژبدود اوسم اند سره سم) لیکل کیدی شي.
داسې هم ویلی شي، چې:
-- د تل(د درې ورځو، د یوې اونۍ، د راتلونکوڅوورځو، د هرې ورځې) له پاره مې په یوولسو بجو تاکسي راغوښتی دئ.
دا غونډالې ،،رښتیا ارزښت،، رښتیا یا نارښتیا لرودی شي، خو موږ یې دلته د رښتیا ارزښت سره سر اوکار نه لرو
دویم ته: ، تل، ترتله، تل تر تله

پوښتنه ۱: ته څومره (وخت) دلته پاتیږې؟

زه څلور ورځې(یو کال، تل)دلته پاتی کیږم.

پوښتنه ۲: ته د څه وخته پورې دلته یې؟

زه دلته د څلور ورځو(یوکال، تل) پورې دلته یم.

دلته هم ګوره همغه د ،،تل له پاره،، په څیر څه شته، چې رښتیا ارزښت لري. دا به یا رښتیا وي یا نارښتیا

پوښتنه۳ : ته له څه وخت تر څه وخت دلته یې؟

زه د ۵- م تر ۱۰ – م د حمل دلته یم.

بنسټیزه پوښتنه ۴ :

ایا تل ترتله د ترتله لپاره ټینګار دئ؟

بیا لنډ:

څومره وخت ؟ تل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څه وخت له پاره؟ د تل له پاره.

تر څه وخته؟ تر تله.

مور. به دې تل تر تله ته لر. تم شو.

ایا هر څه چې شته وي، هغه پیل اوپای لري؟

و به وایو،چې هو.

هر څه چې پیدا کیږي،هغه پیل اوپای لري.

یو څو بیلګې:

په مړستون کې د مړي په خښځای داسې لیکي: ۶. ۵ .۱۹۷۸ – ۳ . ۸ . ۲۰۱۸

په تورویي لیکو: شپږم د پنځې ۱۹۷۸ تر ۳ د اتمې ۲۰۱۸

دا په دې مانا چې: له .... تر ....

اوس نوپوښتنه دا ده، چې شته وي، خوپیدا نه وي؟

ایا داسې څه شته؟ هو اوهغه زموږ رب دئ.

رب تر تله برقرار دئ اوپیل یې هم له تله برقرار دئ، نو

دلته به هغه د رحمان بابا د شعر د یوه نیمبیتي راوړو،چې دا درانه استاد هم په خپله لیکنه کې راوړې:

،،تل تر تله برقواردئ رب زما،،

دا د رب له پاره داسې لیکو: تل تر تله

دا په دې مانا چې له تل څخه تر تله پورې. یعنې دا لومړی ،، تل،، د ،، ترتله،، له پاره ټینګار نه دئ.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه وکړو؟

له څه وخت را په دې خوا زما څه ليکنې د تاند په درنه خپرونه کې ګرانو لوستونکوته وړاندې شوې، چې په کې زموږ ناسمونونو ته ګوته نيولشوې وه.

کومان مې دی، چې زما يا زموږ ستونځې لا اوږدې دي، چې زما ناسمونونه(؟) هم په کې د څيړنې دي اوله دې امله مرسته.

زما ګوناه: ژبپوه نه يم، په ګرامري لار د پښتو څه نه لرم، زه هم د پښتو کتابونه نه رانيسم، نو که دا زما د ليکنې په هکله څيړنې شوې وي او زه ترې نه يم خبر ملامته يم، بخښنه دې وي، خو بيا هم په يو څه ډېرې ليکنې کيږي اودا هم د ژبې د ودې سره مرسته ده.

راځم خپلې موخې ته:

لومړی:

ما په خپله تيره ليکنه کې، چې د تاند د درنې خپرونې څخه خپرې شوې، دا سې د انګرېزي انډول په پښتو ليکلي وو.

له (د) ... څخه from

د (له)... سره with

يعني د انګرېزي اوستربلونه د پښتو سرکومپوزېشنونه (غيرکې نيوونې) دي، خودا لکه تيروتنه وي.

ولې؟

خبره به نه اوږدوم،خپلې موخې ته به راشم:

۱ ـ د هغه کتاب

۲ ـ د هغه سره کتاب

۳ ـ د هغه څخه کتاب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه: دا ،،د،، د هغه اړوند یا د ،، هغه،، سره تړلی دئ او که څنګه؟

په ۱ – کې خودا مورفیم د خاوندتوب دئ، خودا نوبیا په ۲ – او۳ – کې څنګه دئ؟

که هلته ،، د ،، د ،،هغه،، پورې اړوند وي، خوبیا نو،،له...څخه،، او ،، له ...سره،، نه شته دا به بیا یواځې ،،څخه،، او،،سره،، اوستربلونه وي او که ،،د،، د ،،هغه،، اړوند نه وي، نو بیا دا ،، له(د)...څخه(سره)،، غیر کې نیوني یا یا سنترپوزېشنونه دي.

زما په اند د یوې څېړنې ارزښت به ولري.

دویم:

بله پوښتنه د ،،پر،، ، ،، باندې،، او ،، پر...باندې،، کې ده:

مور لر:

۱ - پر میز

۲ - میز باندې

۳ – پرمیزباندې

په دې پورته کې نوکوم یو سم دئ؟

او ولې؟

بله پوښتنه په ،، پر،، او،،په ،، کې هم شته، خودا چې د خای اړوند ویونوپوښتنه ده، کاربه پرې نه لرو.

همدا رنګه:

-- وربانديې کيږده (ترې لاندې، ورڅخه لاندې)

-- ورلاندې کيږده(ترې لاندې، ورڅخه لاندې)

داسې نور هم زیات شته، که نوره څېړنه پرې وشي،هم بده به نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو څوک، چې د يو څه سره سر او کار ولري، د هغه څه سره يې مينه هم پيدا کيږي. زه ګوره اوس د زړه له کومې د پښتو زده کوونکی شوم، که ژوند وو، داسي نورڅه به، چې زه يې زده کوم، له تاسو سره ګډوم.

که دا ليکنې بيا د تاد درنې خپروني خورې کړې، نوزه به يې بيا هم لا ډېر مننندوی يم.

که مرسته کوی، نو smakhan1946@gmail.con

د ،،په،، او ،،پر،، کارونه

دا دواړه ويونه ځای اړوندوالي له امله په ځنو ځايونو کې دا ،،په،، د دواړو له پارهکارول کيږي او په ځنو ځايونو ي بيا د په ا پر منځ (دلته د منځ سره په يا پر او همداسې تر نه ليکم، چې تر خو بيخي ناسم راځي) کې توپير راولي.

اوس هر يو ځانله څېړو:

دا نو که يو څه په يو څه کې دننه وي، نو دلته ،، په ،، کاروو، لکه د سرک په منځکرښه کې بوټې درول شوی.

د مېز په کوټه کې (کوټکې) کې مې کتابجه اېښوولې.

او ،، پر ،، په هغه ځايونو کې کارول کيږي، چې يو څه د يو بل څه د پاسه اېښول شوي وي.

ډاکتر ماخان ميړی شينواری

ليونی يم !نه .ناروغ يم

دا په .ليونی يم، چې ټول په پښتو ژبه ليکنه کې په يوه لار ځې او زه يې ورسره نه منم خپله خټه کې ليونتوب دی، خو تاسو راسره مرسته وکړی

رځې او لومړنی ليونی يم، چې داسې ليونی يم، چې دا لاندې ناسمونونو ته مې هم پام را ګ ناسمونونه سملاسې وينم، دا چې لومړنی او اخرنی به وم، دا نو د راتلونکي خبره ده. خبره په همدې لومړني کې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواک عمومي قوماندان امریکا کې لومړنی تورپوستی د هوایي ،، ،، په خبرونو کې لولم ،،شو.

:په دې غونډالې کې دوه ستونځې دي

دا لومړنی تورپوستی نه دئ، چې په دې کار ګومارل کیږي، خو وګورو، چې دا :لومړی لومړی به ورسره جوړ شي که نه؟

.روښانونه یې لاندې راځي

بیا :لول چې :دویم

،، ومي قوماندان شوامریکا کې لومړنی تورپوستی د هوایي ځواک عم ،،

.دا چې دی په امریکا کې لومړنی تورپوستی نه دئ

که په پورته غونډاله کې د لومړني په ځای لومړی ځای په ځای کړو، نو بیابه ځنګه وي؟

پوښتنه

دا به نو په څه شي کې لومړی تورپوستی وي، چې دا دنده ورته سپارل کیږي؟

،ګورو چې غونډاله موخه وره نه ده

ستر جنرال چارلس برون لمړنی تورپوستی ،،، ،، :خو بیا پسې بله غونډاله کې لولو ر.....جنرال دئ، چې د امریکا په تاریخ کې

.پوهیږو، چې دی لومړنی تورپوستی جنرال نه دئ، دده له مخه به هم ډېر وي

په پورته غونډاله کې که د لومړني په ځای لومړی ولیکو، نو دابه سمه شي یعنې

ستر جنرال چارلس برون لمړی تورپوستی جنرال دئ، چې د امریکا په تاریخ ،،، ر.....کې

خبره دلته دا ،،چې،، سموي ..... لومړی تورپوستی جنرال دئ، چې …

.اوس نو چارلس برون د امریکا هوایي قواو قوماند دئ

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارلس برون لومړنی تورپوستی قوماندان دی، چې دا دنده ..... :کړی شو ولیکو
.. ورسپارل شوې

دی په دې دنده کې اوس لومړنی تورپوستی قوماندان هم دی، ځکه چې له ده څخه د مخه
. دا دنداه بل تورپوستې نه لرله

په دې مانا چې لومړنی او لومړی کټمټ نه خبره په لومړي او لومړني کې ده، دا :یادونه
د بېلګې په توګه په ځغاستسیالس کې یو څوک لومړی کیږي، خو لومړني ته یې باید .دي
که د افغنستان کوم یو ځغاستي دا .پام وي، چې لومړنی دی او له ده د مخه بل څوم وو
زما ناسمون چې) ځغاستسیالي وګټله، نو دابه بیا لومړنی افغان وي، ځکه د ده له مخه
دا لوبه (د مخه دی (څخه) له ده :: داناسم دی او سم یې .همدلته یې سموم ځکه دده له مخه
کچه نه لیکم ناسمه ده او) بل افغان نه ده کټلي، خو د نړی په سویه یا سطحه یا هواره
هوارې ته مه هکپک کېږی، ځکه سطحه او هواره همغه څه دي، خو دا یو یې زموږ د
.به دی لومړی وي او نه لومړنی (بې نابلد او دا بل عربي بلد دیژ

پټ سړی کور ته نه ځي

ګومان مې دی، چې لږ نابلده به وي، خو په .دسم اند له مخې د وی او ویونو ځای بدلون
:هرډول په یوه لیکنه کې مې ولوستل چې

،، .پټ سړی کور ته نه ځي،،

،،او سړی کور ته پټ نه ځي .سړی پټ کور ته نه ځي

درانه لیکونکي په دې هکله پوره او په زړه پورې لیکنه کړې وه، خو زه هغې لیکنې
باندې خبرې نه کوم، یواځې دې ټکي ته غواړم د ګرانو لوستونکو پام راړوم، چې، دا
ا غونډالي دي یا همغه ویناوې غونډالي یا ویناوې په لومړي لید یو ډول یاني د همغې ماذ
لیکوال .،،دي، خو که ورته په ځیر شو دا دریواړه غونډالي سره بیلې بیلې ښکارې
.موضوع ښه څیړلې

ما هم وغوښتل چې په دې هکله دا یوه لیکنه د ګرانو لوستونکو سره د سماند په
لونه بنسټ ګډه لوست ته وړاندې کړم، چې داسې لیکنې نو نور څه د لیکنې ډو
لري ، ولې دا سره ورته یا همغه غونډالي دي او یا هم سره ورته نه یا د همغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې څرنګوالی به لږ پوره وڅیړو او وبه ګورو، .ترې پوهیدنې غونډالي نه دي
چې ستونځې نو په څه کې دي.

مخه چې په دې هکله خبرې کوم، لنډ د سم اند له مخې له دې د

د وینا پېژند راوړو او :لومړی

د یوې وینا د لیکنې ډولونه د ویونو د ځای بدلیدنې له مخې غواړو وپیژنو، چې -دویم
څومره دا ویونه په غونډاله کې سره ځای بیلیدلی شي، د همغې ترې پوهېدنې سره.

وخه وره څنګ په څنګ ایښوونه ده، چې یو رښتیاارزښت رښتیاوینا د ویونو مه -لومړي ته

.یا نارښتیا ولري، دا په دې مانا چې دا وینا به رښتیا یا نارښتیا وي

یوه غونډاله یا ښه یې یوه وینا د څو ویونو څخه جوړه وي، نو د دې غونډالې -دویم ته
.برابر دئ د فاکولتیت سره (تعداد) ډولونه د ویونو ځاییدلیدنې له مخې د ویونو د ګڼون

له دې د مخه د ا یادونه اړیینه بولم، چې دا وینا د سم اند له مخې ده، دا چې زموږ د ادیبانو
د اند سره به وي او که نه یا به دا ویناوې ښکلې او که څنګه وي، ایا دا د پښتو ژبلار سره
ه مې یوائې او یوائې د سرلګوي او که نه، زه یې له دې سره سراو کار نه لرم، موخ
..ویونو موخه ور یوځای ایښوونه ده او بس

دا نو څه مانا؟

که پنځه ګڼونه ولرو، نو د دې فاکولتېت برابره ده له

Fakultät

5!=1.2.3.4.5= 120

دا په دې مانا چې د پنځه ویونو څخه یوه وینا په یوسل او شل ډوله د ویونو ځاي .سره
دا را سره ومنی یا یې و ازمایئ او زموږ بیلګه کې به یې د .یريږبدلون له مخې لیکل ک
.وینا څخه، چې له درې او څلورو ویونو څخه جوړه ده روښانه کړو

:راځئ، چې پیل وکړو او دا وینا وې داسې ولیکو

.سړی کورته لاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا له درې ويونو جوړه .پورته وينا کې ويونه ،،سړی،، ، ،،کورته،، او ،،لاړ،، دي په ګران لوستونکي دا پخپله ليکلی شي، چې ځان باوري کړي .وينا په شپږ ډوله ليکلی شو

اوس راځو خپلې ليکنې ته او همدا ويونه کاروو:

سړی کورته لاړ.

لاړ سړی کورته.

کورته سړی لاړ.

د له مخې همغه موخه لرونکې وينا ده، چې يواځې د ويونو ځای په کې بدل دی، دا د سم اند چې د نورو درېواره ليکلو ځخه يې تيرېږم، ګران لوستونکي دې ځان پرې باوري کړي.

که وليکو چې:

لاړ سړی پټ کور ته لاړ، سړی کورته پټ لاړ او سړی کورته .پټ سړی کور ته لاړ پټ، نو دا به سره همغه موخه ورې غونډالې يا وينا وې وي او که نه؟

خبره را لنډوم:

پټسړی همداسې پټکور ، دا په دې ترې پوهيدنه چې :په پورته هره وينا کې که وليکو سړی پټ دی او کور هم پټ دی، يواځې پټ لاړ، چې موخه ترې داسړی په پټه لاړ.

اوس نو وينا لرو:

(دا خوي دی او ګومان مې دی، ګډ به ليکل کيږي، لکه سپينغر، او نور)پټسړی -يو دا وينا له درې ويونو، پټسړی، کور ته او لاړ جوړه ده نو له دې امله په شپږ .کورته لاړ ډوله ليکل کيږي:

کور ته لاړ، کورته پټسړی لاړ او لاړ کورته ټتسړی سړیپټ.

سړی .بدلون له مخې په شپږ ډوله ليکل کيږي دا هم د ويځای .سړی پټکور ته لاړ ــدوه پټکورته سړی لار او پټکور ته لاړ سړی .پټکور ته لاړ.

په دې وينا کې ګورو، چې سړی ګوندې کورته په .سړی کورته پټ لاړ :که ولرو -دريمه دا وينا بيا له څلورو ويونو پټ، سړی، کورته او لاړ جوړه ده، چې له دې امله يې .پټه ځې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنه هم د ځای بدلون له مخې په دولس ډوله ده، دلته دې پام وي، چې دا پېښ دې د په پټه لاړ (یعنې په پټه)په ځای وي لکه چې لیکلې مو وو، پېښ لاړ.

دلته لیکلی شو:

سړی کور ته پېښ لاړ.

. ه لاړسړی پېښ کور ت

پېښ سړی کورته لاړ.

سړی کورته لاړ پېښ.

د دې نور اته ډولونه د ویونو ځای بدلون سره نه لیکم، خو دا دې په ګوته وي، چې په پورته کې دا ،، پېښ،، د

سړي او همداسې د کور سره نه دی تړلی یانې داسړی پېښ نه دی دا په دې مانا، چې دا پټسړی نه دی.

پرونې منلو خپرونکو او ډېرو ګرانو لوستونکو څخه زیاته بخښنه زه د تاند د درنې ځ غواړم، چې یوه تېروتنه راڅخه شوې، چې باید نه وی شوې، چې شپې خوب کې ورته هغه وینا چې له څلورو ویونو جوړه وي، لیکنډولونه یې :هغه دا چې .پامو، خو ناوخته وو ځکه چې .سډ ویونو د بدلون له امله څلرویشت دي، نه دولډ

$4! = 1.2.3.4 = 24$

بیا هم بخښنه راته وکړی.

ډاکتر ماخان میړی شینواری

د پښتو سره دنوروژبو زده-کوونکوستونځې:

ګرانو لوستونکو!

که ما دا لیکنه یو ساعت د مخه سرته رسولې وی، بل ډول به وی، خوداسې بیا د خوب ته تګ وروسته یا بیا خوب ته د تګ وخت کې ورته هکپک هم شوم او د لیکنې بنې یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوندیونې هم بنه بدله کړه. زه دې کار ته لږ هکپک هم شوم، چې پښتوربنتیا په څنو برخو کې د نوروژبو سره پوره توپیرلري او غزېدلي ده، چې له دې امله د نوروژبو ویونکو له پاره یې زده-کړه لږستونځمنه ده.

زما دې خوب ته تګ کې فکر شو، چې زمونږد پښتو غونډالو د کړنو د ډول سره څنګه نومځاینیوي بدلیږي؟

دا اوس لږروښانه کوو:

دلته به له سره داسې یوڅه هم راوړو، چې زمونږد نورو ژبو یاپه ځانګړې توګه درې ژبې افغانان ولې اوڅنګه له پښتو سره ستونځې لري اودا څنګه روښانه کولی شو، چې دا ستونځې اوبی کړو؟

زما دې ته پخوا فکرنه وو، ما غوښتل، چې په نومځاینیوو څه ولیکم، نو دې ته مې راپام شو.

په نورو ژبو یا لږترلږه په درې اوالماني کې د کړوني له پاره په رول کې د راتلونکي-، تلوني- لنډ – او اوږد تیر وخت له پاره بدلوننه راځي، خوپه پښتوکې دابل ډول دی، چې دلته لږرڼا په اچوو.

درې بیلګې به راوړو، بیا به خبرې پرې وکړ.

لومړی بیلګه: تلل

زه ځم.

زه به لاړ شم

زه لاړم.

زه تللم

زه تللی وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې بيلګه کړنه وخت-اړوند بدليږي او کړونی نه بدليږي.

د دا ډول کړنو ډولونه او کوموالی باید وڅېړل شي اوروښانه شي، چې کوم او څنګه بدليږي (ګردانيږي).

پوښتنه: په تلنه اوتګ کې به څه توپيروي؟

دويمه بيلګه: ليدل، کتل، که دا سره په ګډه بڼه بدل کړو.

زه ګورم.......... زه وينم

زه به وګورم.... زه به ووينم

ما کتل .... ما ليدل

ما وکتل........ما وليدل

ما کتلي وو.... ما ليدلي وو

دا ښی او کين د دويمې ليکې وروسته سره بدليدلی هم شي.

په پورته کړنو ،، ليدل،، او هم ،،کتل،، کې ګورو، چې دا د نورو کړنو غوندې بلدې ګرامري لارې نه لري، چې له ليدل څخه ګورم او کتل راځي. موږبايد نورداسې بيلارې کړنو ويونه هم پيدا کړو او هغه ځانګړې وڅيړو.

پوښتنه: داسي ويونه په نوروژبوکې هم شته، خوهلته يې موخه سره بيليدلی شي. پوښتنه دا ده، چې ايا ،، ليدل،، او ،،کتل،، همغه څه يا کتمټ دي اوکه څه توپير سره لري؟

د دې روښانه-ونه راته لږ اړيينه برېښي او بيا دا لټول يا پلټل سره څومره نږدېدي؟

دريمه بيلګه: غونډالې د کړنې، کړوني او (پړی) په کړوني سره.

بخښنه دې وي، چې د وهلوبيلګه راوړم، دا وهل موپه ذهن کې داسې کلک ناست دی، دا وهل او ...، خو اوس مې ليکلې اوبيايې سمون راته لږ ستونځمن برېښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم الف- د لومړي کس له پاره:

۱ - زه تا وهم Ich schlage dich

۲ - زه به تا ووهم،خو , Ich werde dich schlagen

۳ - ما ته ووهلې Ich habe dich geschlagen

۴ – ما ته وهلې Ich schlagte dich

۴ – ما ته وهلی وې Ich hatte dich geschlagen

د پورته او لاندې دري تاسو وليکي، د وړانديزونو سره

دريم ب – ددويم کس له پاره
ته ما وهې.

ته به ما ووهې.

تا زه وهلم.

تا زه ووهلم.

تا زه وهلی وم.

دلته نو کومه ژبلارده، چې لومړي کې يوائې کړنه بدليږي او نومځاينيوی نه بدليږي اوپه دې نوروکې بيا وخت-اړوند نومځاينيوي او کړنه دواړه بدليږي؟ خبره څه کې يا چيرته ده؟

دا د نومځاينيووبدليدنې له پاره هم کړنه ونډه لري يا د کړنې په غاړه دی.

موږ دا بدلون د دې ډول کړنو په بنسټ کوو:

لومړی: کړنې، چې هغه يوڅه ته اړنه وي، دا په دې مانا، چې دا کړنې پرې کيږي، که ووايو، چې خپلواکې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم: هغه کړنې دي، چې هغه يوبل څه ته يا د يوبل څه له امله دي.

لومړي ته: د دې کړنوبيلګې دي. تلل، بيدېدل، پاڅيدل. دلته يوازې کړونی دئ اود هغه کړنه.

دويم ته: د دې کړنو بيلګې دي: ليدل،وهل، اوريدل. دلته کړنی دي او د کړنو سره مل يو بل څه ونډه لري، که ياد يې شوی وي يا نه، په دې مانا، چې يوڅه به ګورې، يوڅه به اورې، يوڅه به وهې، که يو په -کړونی وي اوکه نه.

د هرې بلې ژبې کسان، چې پښتوزده-کوي،ستونځې يې په څه کې دي؟

دا خبره مو پورته ځواب کړه، چې په پښتو کې ګړن-اړوند نومځاينيوي هم بدليږي.

په پورته کې ګورو، چې د پښتو د نومځای نيوي کارونې سره پوره توپير لري.

داسې لږ څه ګډې وډې به راشي:

ګورو چې د الماني نومځاينيوو کې بدلون نه دئ راغلی يا نه رځي، خو په پښتو کې

ګورو، چې په راتلونکي او تلن وخت کې د کړوني اوپرېکړوني رول د لنډ - - اواوږد تير وخت سره توپير لري اوپه نوروژبو يا لږتر لږه الماني اودري کې داسې نه ده.

دا هم بايد په ګوته شي، چې د کومو کړنوله پاره.

د هرڅه د مخه بايد په ياد ولرو، چې هرد بلې ژبې زده-کوونکی(ردکوونی) خپله لومړۍ ژبه په دويمه ژبه ژباړي. هغه غونډالي، چې دوی په دويمه ژبه وايي، د هغې له پاره دا غونډاله په خپله ژبه لږترلږه په فکر کې وايي اوبيا يې په دويمه ژبه اړوي. دا کار تر هغه وخته کيږي، چې دويمه ژبه هم ښه زده شي اوپه ژبلار يې هم ښه وپوهيږي يا د غونډالو جوړولو په لار.

تل په فکرپسې فکر راځي: کړل کيدل دي او که کيدل؟؟؟ يوه کړنه ده، چې کړونی يې نا څرګند دئ او په يو چا څه کيږي. ايا دا په-کړونی دئ اوکه څنګه؟ ووهلم؟ دلته زه وهلکيږم دلته وهل کيدل اووهل، دا هم بيا بله لار ده، چې يوه څه کيږي او يو څه کيدل کيږي، دې ته هم بايد په کړنو کې پام وشي........

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه لیدل کیږم. ته لیدل کیږي. زه لیدل شوی یم. دلته بیا ټاکلی کړونی نه شته.

یادونه: دا ما ته نه دهروښانه چې زه دلته په کړونی دئ اوکنه.

نوایا دې ته اړیو،چې په پښتوکې د لیدلو او کړلوتوپیر هموکړو،که څنګه؟

ایا دا کړنه او کیدنه په نوروژبو او پښتو کې څنګه دي؟

په الماني او همداسې په فارسي کې دوي باید داسې ووایي. دوي فکرکوي، چې ګوندې په ټولوغونډالډولونو کې د کړوني له پاره د درې ،، ما،، له پاره زه راځي، خو داسې،

۳ ــم یو : زه تاته وهم

۴ ـ م یو : زه تاته وهلی یم

دا ځکه چې دوي دا څه له خپلې ژبې پښتوته را اړوي.

د پښتو پوهانودنده: دوي باید دا روښانه کړی شي او لارې چارې یې سمې روښانه کړی شي. دې تغیرته باید دوي له پیله پام وکړي او دا د پښتو زده کوونکو ته له ښوونځي روښانه کړي.

ګران لوستونکي به راته دا بخښنه کوي، چې زه ددې لیکلو څه یادونه کوم. دا به یا د مخه روښانه او لیکل شویوي او که نه، نو ما لړ ترلړه دا لارورته پرنیسته.

دا هره موضوع د یوه پوهنیز کار لیکنه ده، چې پوره روښانتیا ته اړتیا لري او دا هم ښه روښانه شي، چې دا د بلې ژبې کسان دا څنګه اسانه او ښه زده-کولی شي.

یادونه: دا بدلونونه باید دښوونځي نصاب کې راشي او د نورو ژبورده-کوونکوله پاره باید له پیله دا بدلونونه په ګوته شي، چې هغو همغه له پیلهورته پام اوبلد شي، خو:

دا باید له پیله ټول وخیرل شي او ژبلارې ته د ژبلارې له یوې لارې برابرشي، چې د خپلې پوهې برسیره، نورهم ښه پرې وپوهول شي.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه شی دئ؟ (،،جوړښت، بڼه ،،) یو مورفیم

څه شی دئ؟ سیلاب یا سیلبې چې ،د دې له پاره باید وپوهیږو

سیلبې :پیژندSil•be
د ویونو د غږ دې په دننه کې د یوه یا ډېرو غږونوجوړشوی کوچنی یوون دئ یا يې د یوه و
.یوون ته سیلبې وایي کوچني
دا له دې امله، چې موږ دا له درې را اخستی .زموږپه ادبیاتوکې ورته سیلاب وایي :یادونه
.اوپه درې ژبه کې سیلبې نه شي ویل کیدی

؟مورفیم څه شی دئ :پیژند
ټولګي دي، چې دوي یو یعنې یو سیلبې تورو کوچني یا (غږونو)اوازونو مورفیمونه د
.خپله مانا یا غوره والی ولري
دا د بیلګې په توګه په ،، لویوالي ،، ، ،،لویان،، کې .لوي ،، وی یو مورفیم دئ ،، :بیلګه
.کارولکیږي
داسې دئ، لکه دا وی، په کوم دا په دې مانا، چې یو شی .والی،، هم یومورفیم دئ - ،،
دا د بیلګې په توګه په ،، لویوالي،، ، ،،ښکلیوالي،، ، ،، لټوالي،، .پورې چې دی تړلکیږي
.کې کارولکیږي
څنګ کې کارول کیږي، چې وښایي، چې (؟په) دا د نورو.ان،، یو مورفیم دئ—همداسې ،،
.،،چرګان،، ، ،،یو څه زیات په بر کې نیسي، د بیلګې په توګه ،،لویان
زیات ویونه له ډېرو مورفیمونو جوړ دي، که سړی مورفیمونه وپیژني، نو سړی کړی
.شي د وی په مانا ساده وپوهیږي
ژوند،، له ،، .مورفیمونه اوژبسیلبې زیات وخت همغه یا یو شی دي، مګرتل نه
-م،، کول،، او-مګر سړی وایي،، ژوند .ژوندکولو،، ، او ،، مګر،، هم مورفیمونه دي،،
.،،ګر
یا
مورفیم
دئ، کوم چې په بیلابیلو ژبنیز یا غږیووالی یا غږیوون -مورفیم خورا کوچنی اواز
.اړوندوالي سره همغه مانا لري
د (فقط)سړی د خپلواک او تړلي یا بلواک مورفیمونوپه منځ کې توپیروي، چې دا یوائې
.ویونوپه دننه کې رامنځ ته کیږي
بیلابیل ۱۶ ،وکړو، نو په هغې کې دربزره لیکسیکي مورفیمونه که الماني ژبې ته پام
.ویجوړونکي مورفیمونه شته۰۰ ۱ګرامري مورفیمونه او
: نااړوند یا خپلواک مورفیمونه
میز، ټوکه، سر :لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه : تړلي یا بلواک مورفیمونه
کوچنیونه یا کوچنیکونه + بنسټ ، ګی -کب
زیاتوالیپای + لویان، بنسټ
ډېرې لیکنې پرې شوي اوهر چا د خپلې خوښې سره ،وری‌ګ که تاسوپه نورو ژبو کې دا همغه ده –چې خورا واړه ژبیونونه دئ –پیژندونه ورکړي، خوموخه.
پښتو ،، له - "morphe" له یوناني ، "morphème"مورفیم،، له فرانسوي راځي،، ،،جوړښت، بڼه
یو وی کیدی شي ټوټه کیدونکی وي او له دې امله د ډېرو مورفیمونو جوړوي، خو یو نه ټوټه کیدونکی وی سملاسي یواځې یو مورفیم انځوروي.

وی:
د یوه غږ یا سېلبې سره .دئ (یووالی یا یا ناسم یې واحد)یو وی یو خپلواک ژبنی یوون یو .تي ژبه کې پرته له غږ یا سېلبې یوه خپلواکه مانا هم لرې‌په مخامخوالي دا په پیداښد دا موضوع ډېره اوږده .ټولیز باوري پېژند د دې له پاره نه شته او ستونځمن هم دئ ځېړل شوې، ما یې یواځې هغه لنډ پېژند له تاسو سره بیا ګډ کړ.

نیو د پرمختتلو ژبو په بیا د غږونو ډولونه او نورې ځانګړتیاوي هم شته، چې هغه په دباند ادبیاتو کې هرو مرو شته او په ښه توګه.

ډاکتر ماخان میرړی شینواری

کابل د ۲۰۱۹ ز ک د جون ۲۰-م

ګښونه په ګښونو او په تورو لیکل.

داسې یوه لنډه ننوتنه.

ما دا اوس هم پرته له سلني، چې ناسمه ده، د لیکوالانو زیاتو لیکنو کې د ګښونو لیکلو سره یو ډول نه یو ډول ستونځې ولیدلې، چې له امله یې غواړم د یوه مسلکي په څېر دا روښانه کړم.

ې د ګښونو که ربښتیا درته ووایم، زه پهدې درجو او طبقو نه پوهیږم، خو موږ، چ :یادونه څومره والی غواړو راته څرګند کړو، نو د هغې کورونو ره سر او کارلرو، چې دا یویز ، لسیز، سلیز ، زریز او اداسې نور دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ په شميرپوهنه کې د دوه ډوله شمېرنيزو کارونو سره سر او کار لرو. ګڼل او شميرل.

يادونه: موږ د ګڼلو کارونه له پام غورځولې او دې ګڼلو ته شميرل وايو، چې دا به په همدې ليکنه روښانه کوو.

پيل:

۱ – ګڼل: د ګڼلو د وې سره موږ له همغه کلي بلد يو، وايو چې دا خلک و ګڼه چې څو دي يا

دا پيسې وګڼه!

د ګڼلو سره موږ دوه څه روښانه کوو:

الف: د يوې لويې څومره – يا څوموالى

د ګڼلو دنده: .... څو منه، ـمتره،-ساعته

لومړى: د څه ټاکلو غوښتونو شيانو د څووالي، څوموالي او څومره والي ټاکل دي

دا په څه کيږي. په دې کې شيان ګڼل کيږي او دا په ګڼونو کيږي.

پېژند: هغه څه چې د يوې لويې څومرهوالى يا څوموالى په ټاکو ګڼونه دي. دا په ټولو ژبو کې همداسې ده.

ګڼونه (پيداښنتي -):۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ....۱۰۰ ...

لوستل: يو، دوه(دوې)، درې، څلور، پنځه، ....

لومړى الف: لکه په يوه لوښي کې د منو ګڼل (شميرل نه ليکو، وروسته يې روښانه کوو)، چې څو منې دي.لومړى ب: د شيانو څوموالى: لکه په يوه ليکه کې ولاړ کسانو يو ځانګړى سړى د بېلګې په توګه سپين څوم سړى دى، چې له ګڼلو وروسته روښانيږي، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بېلګې په توګه سلم سړی دي یا سلم ځای لري یعنې سلم دی (هیله ده، چې د سلم په ځای د سلن ناسمون به مو اوس سم کړی وي).

په ترتیب داسې لیکو:

۱ – م، ۲ – م، ۳ – م ، ۴ – م، ۵ – م ، ....، ۱۰۰ – م (نه ۱۰۰ - ن)

یوم(لومړی) ، دوهم (دویم)، درېم، څلورم،پنځم، ....، سلم(نه سلن)

یادونه: په پورته کې که دوه وي، نودوهم اوکه دوې وي،نودویم دی. درېم سم دی. زموږ ځنې لیکوالان یې په دوه اوځنې یې ان په درې بیګانو لیکي،چې ناسم دی.

ګڼل. د یو څه ځووالي اوځومره والي له پاره هغه څه ګڼو، چې کړنه یې ګڼل دي او هغه څه چې پرې ګڼو یې هغه ګڼونه (یو یې ګڼ) بلل کیږي.

شمیرل:

ګڼونه چې د کړنو یا د نښلوننځښو له لارې سره ونښلي یا وترلشي، لکه زیاتون(جمع)، کمون، ځل اونور، دې ته شمیرل ویل کیږي.

موږ د ګڼونویا عددونود لیکلو له پاره کورونه (کوټه ګی یا ځایونه) لرو، چې هغه څنګه لولو بیایې هممغسې لیکنه هم ده.

دا چې یو ګڼ ځومرهلوي دی یا څو دی، څنګه ځان ته روښانه کوو؟

موږ د ګڼونو له پاره (ارزښت) کورونه یا ځایونه لرو، چې لومړی کور یا ځای کې له صفر تر نهه ولیکل کیږي او له دې امله دا ځای یویز بلل کیږي. دویم (ځای ارزښت) کور یا ځای لسیز بلل کیږي، چې په هغه کې، که نور ګڼونه پسې را نه شي یا بل ځای ونه لري، نو ۱ څخه تر نهه(۱ – ۹) په کې لیکل کیږي او لس، شل، ...،نوي ځایارزښت لري، نوله دې امله د ځای ارزښت له مخې دا داسې ګڼو:

یویز، لسیز، سلیز، زریز او ... کورونه لرو چې ارزښتځایونه هم ورته ویلی شو

بیلګه: ۶۱۸ دا شپږ سوه اتلس لولو، چې همدا یې لیکنه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته کې د سليز کور کې شپږ،د لسيز کور کې يو او د يويز کور کې اته دي.

مات يا کسر:

که ولرو: ۸/۳ لولو:درې پر(په) اته، يعني له اتوبرخوڅخه درې برخې يا د يوه يوون يا يووالي (واحد نهليکو، ځکه چې ناسم دئ) څخه چې په اته برخو ټوټه شي، درې برخې واخلو. دا داسې لولو: درې پر اته،چې همدا يې ليکنه يا ليکبڼه هم ده.

که د چا پيسې زياتيږي، نووايي، چې پيسې مې دوه برابر يا يونيم برابره يا درې برابره شوې. دا چې څوک يې ناسم وايي، د هغې ناسم ويلو يا بللو له پاره، نو موږپه ژبه کې کومه لار نه لرو او نه برابروو.

لسميز يا عشاريه: که ولرو: ۳.۰۸۲ (۳،۰۸۲) نو دا داسې لولو: درې لسميز (عشاريه) صفر، اته دوه او همدا يې ليکنه هم ده.

دلته گورو، چې په لسميز ځای کې صفر، پهسلميز ځای کې اته او په زرميز ځای کې دوه دي.

بيا: دلته له کيڼ و ښي لور ته کميږي، چې لومړی ځا ځای يې لسميز دا پهدې مانا، چې له يوه يا ښهښنه يې يو يووالس په لسو برخو ټوټه کيږي او که هغې څخه بيا څه اخستل کيږي.

موږ په تورو د گڼونو د ليکلوسره ستونځې نه شو لرلی، دا يوه پيداښتي پروسه ده اودا زموږ په ژبه کې هم لرو.

که ولرو: ۶۳۵.۸۰۴ نو دا په سليز کورکې شپږ، په لسيزکور کې درې په يويز کور کې پنځه لري او په لسميز کور اته په سلميز کور کې صفر اوپه زرميزکورکې څلورلري اوداسې يې په تورو ليکو: شپږسوه پنځه دېرش لسميز اته، صفر، څلور. گورو چې په کوم ځای کې په تورود ليکلو سره ستونځې نه لرو.

په سلنه مې يوه ليکنه کړې، چې ناسمه ده او سمه يې سلمه ده.

لنډ بيا د پام وړ: موږ هر گڼ بې له کوموستونځو په تورو يا د .

توروسره ليکلی شو. څنگه چې يو گڼ دی، نو همهغسې يې ليکو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګران لیکونکي دې پوره پام وکړي، چې د پیداښت سره په خپلو لیکنو کې ځان د مخامخوالي سره مخامخ نه کړي. زه دلته درې ګڼونه په ګوته کوم، چې له پیداښته څنګه دي، نو ولې یې بیا بدلوو؟ موږ ل دې امله دژبې سره بوخت نه یو، چې یو څه نویوالی مو راوستی وي. ژبه هغ په خپل پیداښتي جوړښت کې نویوالي ته اړتیا نه لري او هغه څه چې د نویوالي اړتیا لري، هغه بیا پیداښتي د ګڼونو اړوند څه نه دي، هغه بیا چې نوي څه ګڼونو کې راځي هغه دی او باید سره بدل وي.

بیا: دریم په دوه یا درې یې‌ګانو یعنې دریيم او یا دریيیم، لیکل همداسې ناسم دي، لکه چې د سلم له پاره د سلن لیکل.

ستونځې لرو او دا هره ژبه، خو د هغو ستونځو سره موږ له پیداښته بلد یو او دا بیا بلدې ستونځې دي او وي به او موږ به همداسې ورسره بلد پاتې شو.

،.دا پورته لیکنه مې دې لادې لیکلي خوندیونې په هکله لیکلی دئ

،، په متن کې شمېرې څنګه ولیکو؟/ پوهنمل اسدالله وحیدي،،

ډاکتر ماخان میرې شینواری

نه دئ، نه کوم، له خوا اوکه ندئ،نکوم... څنګه لیکو؟

انجنیر صیب ستانه میر زهیر شینوری چې په م ک کې هم خورا هڅاند دئ او زیات وخت پوښتنې رامنځ ته کوي، چې سرې یې و ځوابونو یا نوره هم ښه څېړنو ته را هڅوي.

پوښتنه نږدې داسې وه، چې: له خوا، نه دئ، نه کوم، سره بیل بیل او که ګډ لیکل کیږي.

زه نه پوهیږم، چې په داسې موضواتو به خبرې شوې وي اوکه نه، خوپه هرصورت، دا د ټولوکاردئ اوزه دا خپل اند له تاسوسره شریکوم.

راځئ چې دا موضوع داسې ساده ونه نیسو او لږ یې سره وشاربو. وایي، چې له خبرو خبرې راوځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه هم دې پوښتني دې ته راوهڅولم، چې فکر په وکړم.

له دې د مخه (ما ليکلي وو: د دې له مخه، خوزر مي ورته پام شو، چې دا ناسم دئ، نو سم يې له دې(ځخه) د مخه دئ) چې د خپلې ليکنې موخې ته راځم، يو دوه وړانديزونه:

۱ ـ کله چې موږ د داسې پوښتنو سره مخامخ کيږو او څه په ليکو، نو په هغه بايد وپوهيږو.

۲ – داسې دلايل نه راوړو، چې ګوندې هغه يې ليکي اوکوم ليکوال يا پوه يې داسې ليکي يا هغسې، بې د هغه له دليله، چې د موضوع د سمون له پاره يې راوړي وي، يعني ولې ګډ يا ولې بيل. دا څرنګه ليکل يې هرومرو يو ژبنيز لامل يا ژبنيزه لار بايد ولري، چې د هغې په بنسټ موږ اړ يو، چې هغه راوسپړو.

اوس خپلې موخې ته راځو:

بايد و پوهيږو، چې دا څه شی دئ او موږ يې د ځواب يا څېړنې په هکله څنګه مخ ته ځو؟

موږ دا موضوع په دوه برخوويشو:

لومړی: نه دئ (ندئ)، نه کوم(نکوم)

دويم: دا له خوا او که لخوا دئ.

لومړي ته:

موږ د لته اړ يوچې دې لومړي ته دوه برخې ورکړو يا په دوه برخو و وېشو:

لومړی الف: نه والی، چې په نه سره ښوول – يا ليکل کيږي

لومړی ب : مخامخوالی يا که غواړئ تضاد، چې به نا سره ليکل کيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړي الف ته: ،، نه ،، د يوڅه يا يو وی نه والی ښايي لکه: ځم، نه ځم، دا هغه سړی دی، --- نه دی، هغه غلا کوي، --- نه کوي، زه هم غلا نه کوم.

دويم ب ته: موږ په ډېرو ويونو او په ځانګړې توګه خويونو مخامخويونه په نا سره ليکو او دا نا د هغه څه سره يوځای ليکل کيږي، لکه: هغه وي سره په نوکانو کې يې هغه مخامخ وی ليکو، لکه: سم (ناسم)، روغ (ناروغ) جوړه (ناجوړه) [جوړه اوناجوړه ته: هغه ګڼونه، چې په دوه پوره وېشل کيږي،جوړه ګڼونه دي او هغه،، چې پاتې يې ۱ راځي، هغه ناجوړه ګڼونه دي] جوړه ګڼونه لکه: ۴ ، ۱۲ ، ۱۸، ۵۰ اونور او ناجوړه ګڼوندې، لکه: ۱۱ ، ۱۵ ، ۲۱، ۱۲۳ او نور. نورې بيلګې:ارام(ناارام)، رښتيا(نارښتيا).

يادونه: دې ته بايد په ګډه فکروکړو، چې نارښتيا اودروغ سره توپير لري اوکه نه؟

څوک چې نارښتيا وايي ايا هغه هرو مرو دروغ دي؟

بله پوښتنه:

ايا نه روغ اوناروغ يوڅه دي؟

داسي هم لرو: دا نه سړی دی او دا سړی نه دی، چې ترې پوهيدنه يې سره ډېر توپير لري.

دويم ته:

راځئ چې وګورو، چې ،،له خوا،، څنګه په خبرو کې کارول کيږي. زما، ستا (په دې کې هم د خبرو څهشته، چې زما، ستا او که دما او دتا) دی.،د هغه، ... يا د يو څه له خوا يو څه کيږي يا يوڅه سرته رسيږي. که زير شو، نو د لته د يوڅه څخه يوڅه بيليږي، چې دلته خوا ده، يعني د يو څه يا يو چا له خوا.

دا ،، خوا،، ادورب دی يعنې يو څه يا يوشي څرګند يا ذهني ښايي يا په ګوته کوي. که ،، له،، ورسره مل شي، نوداسې د ويونوپرلپسې ترې لاس ته راځي، لکه د دولت له خوا...

که زما (دما) له خوا يا د دولت له خوا يا د بل څه له خوا وويل شي، نودا وينا نه ده اوڅه نه په ګوته کوي، خو که ووايو چې:

زما له خوا داسي وويل شو او يا د دولت له خوا داسي قوانين ايښول يا ليکل شوي، نو دلته يوه وينا بشپړه شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته د وینا ځځه هم روښانه ده،چې دا ،،له(ځخه) دئ اودا يواړيكوى يا په دې حالت كې ،،ځيركومپوزېشن،، دئ. د اړيكوي له پاره په تاند كې زما ليكنه شته،هغه كتل كيدى شي. دا نوپه ختَه داسې دي.

غونډالي داسي جوړيږي: زما له خوا ځخه تا ته كتاب دركړل شو. د دولت له خوا ځخه لارې جوړيږي.

ما د ،، له... ځخه،، له پاره هم يوه ليكنه كړې او هغه په تاند كې خپره شوې.

دې ته بايد زړه تنگ نه كړو، چې گوندې دا موضوع ځومره وزېده.

هيله ده، چې په داسې ځه به گران لوستونكي هم خپل اند روښانه اوروښانه دلايل راوړي. ژبه همداسې پوره كيږي او همداسې وده كوي.

هِه ليكنې چې زما په ليكنو شوي:
د ښاغلي كريمزي صيب ليكنې ته

دا چې زما د .خوښ يم تاسو سره په دې هكله خبرې كوم باور وكړه !منلى كريمزى صيب ليكنو سره هم انده نه يې او په دې هكله دې گوتځنډنه هرځومره تيزه وي او په پوهنيزه زه پوهيږم، چې زما .ډول يې ردونه كه تونده وي هم زه به هيځ وخت زړه بدى نه شم نو كه ځوك راته هر .لانو مخامخ دي‌ډ ټولو پښتنو ليكوا -دا بايد په خواشينى ووايم- ليكنې اوبلن، چې وايو، نو :لنډ .ځومره برگ شي حق وركوم، خو هر ځه به په دليل ردوو او منو غوره يې هر ځه .اوبه نه دي، دويم شيدې يا شودې او شړومبې نه اوبلنيږى يا شودلنيږي دا د .لنه دهواوره، چې لا اوبه نه دي او نرمه شي هغه اوبډ .چې بهيږي بهيدونكي دي واورې يو حالت دى، چې د اوبو په لور روان دئ يانې واورې وېلې كيږي، چې ويلط يا اوره د يخ په ځېر زر و .بيا واره نرميږي او بيا اوبه كيږي يانې .ولې شوې، نو اوبه شې بله .هر ځه چې بهيږي بهيدونكي دي او هر ځه ته مې دليل راوړى :بيا .نه اوبه كيږي داده، چې ته نه شي ويلى، چې په پيداېښتې ژبه كې دا له دې يا هغې ژبې غوره خبره بل موږ هم وايو، چې .په هره ژبه كې هممغسې انډول شته .رانيول شوى يا رانيول شوى بيا كه .روانو اوبو ته خوب وايه دا په دې مانا، چې دې بهيدنو ته كله كله روانيدل هم وايو شودې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډېره مننه او د سړي سيني دې هم مننه، خو که څه .اوبلني کيږي، خو بيا نو سمه ده .بيا .سره يوځای څېړو، همغه موصوع بايد راواخلو او په هر دليل به سره خبرې وکړو دا د څه نومونه چي پيدابښتي وي مور. لرو، چې ،مور يو څه ته نومونه بايد پيدا نه کړو بيا هم مننه او خوښيږم، چې خبرې مو .بايد را ويې سپړو، که تراوسه دا کار نه وي شوی .سره زياتي هم شي

ما په دې ټولو ګډو خبرو کې ګډون درلوده، چې نصاب کې دا اوبلن د :يوه اخرنی يادونه و ما يې هلته هم مخامخوالی کړی، خو زور مې بهيدنو په ځای کاروني ته را منځ ته شو ا تاسو څومره ځوان ياستی، خو په هر پوهيږم نه دی رسيدلی، زه خو زوړ يم او نه .بريالی دې وې .صورت زما د چا د زړه بدولو هيڅ وخت غوښتنه نه ده

نورم:

ټوليز منل شوی نه ليکلي لار يا قانون دی، چې بايد د هغې پسې سمه تلنه وشي يا سړی ځان د هغې پسې چمتو کړي..

،، نورمونه کره کړی يا نورمونه کيږدی،،.

دا يا هغه چې ټوليز ورځنی يا پيژندل شوی وي.

،، د هغې لويه د نورم څخه قوي تغير ده.،،

ډېر دروند پاچا صيب هاشمي.

.هيله ده، چې زما سلامونه اونيکې هيلې به ومنې

وياړ راوباښه، لوي څښتن دې يې تاسوته اجرونه ما ته مو ستاسود ليکنې سره ډېر .درکړي

:زه ستاسو د داډ له پاره دا څو يادښتونه ليکم

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړي: د مخه کاله له شپيته اوزما دی ګران ډېر پوره راته صيب زيار چې باوروکړی، ورته درناوی لرم او هغه کار چې پوهاند صيب زيار پښتو ته استادوو، چې له همغه وخته کړی، هغه ډېر ستر کار دی، چې زه يې ستاينې اړوند څه ليکلو ته ځان عاجز بولم.

دويم: څه اړيين دا اخستی، لاس لوژباړلو ليکلواو له نورمې چې ده، پوهنه شميرمې ريښه مې په پښتو ليکلي اوژباړلي، بسيا کوي.

دريم: د هغه ښه چې يم، ولاړ په هم اوس او راګرځيدلی پام هسې مې ته ناسمونونو پښتو پوره مې په دلايلو روښانه کړي.

څلورم: استاد له خوزما بيا او لرم نه ګنډې کې زړه په چاسره د زه چې باوروکړی، تاسو سره.

پنځم: مخامخوالي د سره چا اود ليکم نه امله له چا خود ليکنې زما(تضاد) امد له خوسوچ ه بوچ دا کار نه کوم.

زما خونوره بوختيا نه شته، نو له دې امله کله د ژبې او کله د فلسې څه له الماني راتولوم، چې د تاند درنې خپرونې څخه يې د خپرولو ډېره ډېره مننه کوم او له دې هم، چې ما همداسې هڅاند ساتي.

زما د برېښناپته: smakhan1946@gmail.com

سره موزما په ليکنوکې مرسته کوله ډېر به ورته خوښشم که له ما.

ستاسوماخان .بيا هم ډېره مننه اوماته مو ډېرويارراوباښه.

يوه پای راوړنه

هر څوک په خپله ليکنه کې يوه موخه لري، خو هغه موخه بايد سپيڅلې وي او د

پوهنيزې موخې په چوپړکې وي. زه هم خپله موخه لرم، چې کله کله بيا بيا په راګرځم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه چې بله لارنه لرم، خوزه درته دا لوړه کوم، چې پرته له پښتوسمون او ځان روغساتنې څخه بله موخه نه لرم.

که زما په هکله یا ځما د لیکنې په هکله څوک هر څه ولیکي، نه پرې زړه بدی کیږم، پوهنه او په پوهنه لیکنه کې ستونځې شته او هرڅوک په کې په ناسمون کوته لګ کیدی شي، خو د هر چا د لیکنو ردونې په لایلو باید ودانوي.

د پښتوسمون له پاره دا تاند د منلۍخپروني څخه څوخپروني خپرې شوې، چې زما په اند داسې په پوره دلایلویې رد

یوبل سره باید خبرې اترې شوني شي، زه یو څه لیکم اویوبل څوک څه پرې لیکې، سمه خبره ده، خو دا به بیا د تاند خپرونه ونه مني، چې دا د هغې لارې سرته ورسوو.د دېکارله پاره باید یو ه اړیکه د ن ج څخه د برېښناپتې له لارې ولرودی شو اوخپل اندونه سره مدلل شریک کړواوپه هغه سره چې وموملن یوانده شو.دا کیدیشي، په ګډه بیا خواره شي. ځنې به ووایي،چې دا کار خود پوهنیزه مؤسسو دئ، چې زه یې هم په اند یم، خو موږ.هلته هم ستونځې لرو اودا به یومخامخ د څه جوړول نه وي،بلکه د هغې ملاتړ به وي. د هر څه لومړی دې راته ګران لوستونکي ډېره بخښنه وکړي، چې داسې څه لیکم، خوباوروکړئ، چې د ځانپالنې اوځانښوونې له امله یې نه لیکم اویواځې موخه مې د سمو او تولیزباورې لیکنو له امله ده. بیا هم په بخښنه. اوس راځم خپلې لیکنې ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیلګې په توګه به زه هغه څه ولیکم، چې موږ پخپله ورسره مخامخ یو

هرڅوک یا نوره هم ښه هر لیکوال او په ځانګړې توګه هغه لیکوالان چې پوهنیز څه لیکي، له هغو څخه په ډېر درنښت هیله ده، چې:

لومړی: د لیکنې موخه ځانپالنه اوځانښوونه نه وي، دا په دې مانا چې لیکنه اوپه ځانګړې توګه پوهنیزه لیکنه یوازې د لیکنې په موخه او پوهنې له امله وي، یعنې د ټولیزه ګټو له پاره او بس.

دویم: هرکله چې یو لیکوال د یوه بل چا په لیکنه څه لیکي، نود هغه لیکنه باید منځرېښتیني بیرته ورکړي.

دریم : لیکونکی پرته له ژباړې-په داسې حالت کې، چې ژباړه منځرېښتیني بیرته ورکړشوې وي – د هرې بلې خپلې لیکنې له پاره د سمون او رېښتینوالي جوګه دئ.

څلورم: هرڅوک د هرڅه د لیکلو له پاره خپلواک دئ، که د بل چا د لیکنې سره د کوتوهنې یا تخریب په موخه نه وي.

 پنځم: که هرچا په یوه ټاکلي موضوع کتاب لیکلی یا ژباړلی وي، دا په دې مانا نه دئ، چې بل څوک دې بیا داسې کتاب نه ژباړي یا په دې موضوع څه نه لیکي، خود بل چا لیکنه بې له اجازې او یا نوم نهلیکلو رااخستل پوهنیزه غلا ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم: هر پوهنیز څه چې لیکو، هغه باید پوهنیز ښوول شوې وي، په کره دلایلو اودلایل

بایدپوهنیزد منلوړ وي.

د ،، ژبپوهان ګواښنه،، سرلیک لاندې

لیکنه د ډېر منلي او ستر ژبپوه پوهاند ډاکتر صیب زیار لیکنه ده، چې زما په لیکنو یې کړې. زه ترې ډېرهمننه کوم، چې زما لیکنې یا ځنې لیکنې یې لوستلي. زهېڅې لیکنه څه نه وایم او همداسې، چې ده، تاسو ته یې وړاندې کوم.

ژبپوهانو ګواښنې| پوهاند دوکتور م.ا، زیار

اکسفورډ ۲۲می ۱۹

د نوي ژبني ساینس او نوې پښتوژبپوهنې په مورچل کې:

ستر حمزه شینواری وايي:

څو يې راټول پریو مرکز نه کړمه

هرې تېپې ته له جرګوسره ځم

خو زه بیا تاډاکتر ماخان مېړي شینواري) ته وایم چې ترڅو يې زه دژبې (ربړې-ابښتنې پوښتنې او د هواري لارې چارې) پر (یوه- یوازېنې ژبپوهنيز) مرکز راټولې نه کړم، له اسلام کلا تر اسلام اباده، او له بولانه تر واخانه ټولو پرګنو او لیکلو ستوالو او رسنوالو، لیکوالو او تاغوندي پښتومینو پوهانو ته له جرګوسره ځم–لکه وار له مخه چې تللی هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

يم .که هغه مرکز (زه) اوسم ،يا تر ما کوم بل پک ورک، له لا لوړ ژبپوهنيز لاسونداو نيم پېړييز تدريس او له رېکاردي بنسټيزو تيوريکو او پر کتيکو اثارو سره!

په تاند ووبپاڼه کې ستاد تېرو ليکنو او اوسنۍ (۵ۍ گانې)، (سلمه او سلنه)، کچه...) ليکنو او بيا د علمي-فرهنگي نومَونپوهنو (ترمينالو جيو).ربړې... او ښاغلي عزت اله نورزي د (تر) (۲۰نوېمبر۱۸)سربل په تړاو ليکلې ليدتوگې دې دغو (گيلو مانيو) ته را وڅکولم:

(۱)هغه هم په دې چې له خېښۍ خپلوۍ او دوستۍ سره سره-دچا خبره تر ډېوې لاندې تياره ده-د ړو مبي او روستي پښتانه استازي په توگه زما پنځو سکلنې ژبپوهنيزې او ژبښوونيزې او بيا دنوې پښتو ژبپوهنې بنسټيزنښيرونه اوزرگونه ليکنې، څېړنې،کره کتنې،غبرگونونه او لارښودونه دې له پامه نه راځي، لکه: پښويه (گرامر)، وييپوهنه او وييرغاونه (لېکزيکولوگي او وورت بيلدونگ)، د (يوې- کره ليکنۍ) پښتوليکلارښود،د سربلونو انگرېزي- پښتوسيندگي، په تېره تر ټولو غټ ياني د پوره سيند (قاموس) پر کچ د علمي-فر هنگي نو يزونو (نيولو جېزمونو) پېنځژبيز هغه، همداراز اپتېمولوجيک سيندگی او يوشمېر نور سيندگي؛ گړنې-څرگندنې (ايديوماتيکس)،سبکپوهنه، مانا پوهنه سېمانتيکس ، پښتو بدلمېچ يا ميزان الشعر د غږپوهنې په رڼاکې، پښتواو پښتا نه د ژبپو هنې په رڼا کې...او له الماني اوانگرېزي ژبوگښې څانگپو هيزې (تخصصي، مسلکي) ژباړې په رسنيزاو کتابي کچ او د (افغا نستان ژبپوهنې اطلس) پروژې دننه د گڼو افغا نې ژبو څه له پاسه سل گړ دودي څېړنې؛ چې دا دی، زه يې د پاتې تخنيکي او چاپي چارو د بشپړتيا لپاره داکادمۍ د ژبپوهنې د سلاکار په توگه له جگپوړي پلاوي سره د فرا نسې د يونسکو دو تر او د سوېس برن پوهنتون د آريا نپوهنې ژمنې څا نگې درانڼگونې په موخه له کابله تر اکسفورډه را رسېدلی يم

(۲) تاته به هم پته لگېدلې وې چې لوېديز اروپايي زدکړيز سېستم، په تېره د بشري پوهنو په تړاو د (ختيز- اروپايي (د پخواني شوروي او اوسني رو سي)او بيا امريکا يي هغه پرخلاف ډېر ارت وبيرت دی، د بېلگې په توگه ما شپږ کاله دسوېس په برن پوهنتون کې په اوبلېگاتوري توگه : ټوليز ژبنی سا ينس بيا سراسري-هندواروپايي، گرما نېستيک او ورپسې هندو آرياني سېنکرونيکي او دايکرو نيکي (تشريحي (سپنيزې) او تار يخي) څانگې خرا نگې پر څېړمه هغې (توکمپوهنې)، سربېره، له ايم فېل) ماسترۍ او B– ډاکترۍ سره سرته رسولي _او په فاکولتاتيفي توگه: ادبي تيوري، فلسفي ژبپوهنه اواتنولنگو ښتيکي، سوسيولنگو ښتيکي... شپېنې کورسونه لا پرځای پرېږده!

په دې ډول يې له همتا شمېرپوه ډاکتره ځکه را پيلوم چې گيله له خپلواو دو ستانو کېږي، نه له پردو،او ان له پېښوري شينواري هم نه، چې د نورو تر څنگ پر نړيوال

(c) ketabton.com: The Digital Library

کچ منل شوي سلکلنه غريزه پښتوابېځي اوداطلس د ۲۸۴ ګردودو او د اکاد مې د تشريحي

،،،،،،،،،،،،،، ۱۶۱ ....

قا موسونو لپاره پرکاراچول شوي، په خپله سپسته را ننګوي، او ستاغوندي د يوي ټا کلي پوهني ځانګوال هم نه دی چي هسي بېځايه ور سره سرخوږکړم؛ له تاسره خومي بي له هغي هم دشمېرپوهني نبنير د ژبنی کره کتني راهيسي ګوتي ماتي شوي. چي د سراسري پښتو فرهنګي ټولني ګران مشر زرين انځور راته تر چاپ مخکي له کولنه اکسفورډ ته راستولی وو،او ماهم د کابل پوهنتون له اړوندي ترمينالوجی سره سم د(هندسي) لپاره د(شمېرپوهني) پرځای،د (geometry) يا (Lehre von den Formen) سهي انډول (مېچپوهنه) درورانديز کړي وو او شمېرپوهنه د (علم الحساب (Lehre von der Zahlen) لپاره چي يوه مياشت هومره وخت يي را لوټ کړ او ان د چاپ پرکال (۲۰۱۰) مي پري درسره د دانش په کابل دوتر کي هسي يوه يادونه هومره وکړه!

(۳) له يوي- کره ليکني پښتو نيولي، تر ليکدود، وييونو او وييرغاوني (نيو لوجېزم) پوري د ګردو ربړو (مسألو) هواری زماغوندي د نوي ژبني سا ينس او نوي پښتو ژبپوهني په يوازېني ځا نګيوه (متخصص) اړه لري، نه په بل ځانګيوه او يا اما تور؛مانا يي دا چي د ټولنپوهنو،لکه تاريخپوهني،لرغونپوهني، متنپو هني،يادوديزي ادبپوهني (اد بي فنونو) په ټوپير په هسي مشق او رياضت، بي اکادميکي- سېستماتيکي زدکړي راخپلېدای نه شي،کټ مټ، لکه ستا ريا ضي(مېچپوهنه+شمېرپوهنه)، سره له دې چي (ژب-شمېرپوهنه) هم له ښايسته ډېر را هيسي پر نورو ژبپوهنيزو ځانګو راسرباري شوي ده او په مانا پوهنه کي ځني کاراخېستی دی!

(۴) بيا هم په ټينګار سره خپلي ځرګندني راغبرګوم چي له مورنی پښتو سره ستا اونورو ليکوالو او پو هانو مينه اولېوالتيا د ستايني او درناوي وړ دي، خوله دي علمي دود ودستور) سره چي ربړي او ښتني پوښتني يي سم له لاسه له ماسره د يوازېني ځانګيوه په توګه شريکي کړي، کټ مټ هماغسي چي ډېر ښاغلي او اغلي طبي-روغتيايي ادا زما له همزولي نومهالي طبي ډاکتر حبيب الرحمان سباو ون سره شريکوي. د لايزر او کمپيوټري طب په ځېر،نوي (پسرغښتي ژبپوهنه د (←ساينس ژور نال، نوبمبر۲۰۰۳) په لاسوند نوره له ټولنپوهنو رابېله شوي او په جوتپوهنو (مثبتو ياساينتيفيکو پو هنو) يي اړه پيدا کړي،او په دي توګه د دود يزو ګرامرپوهانو غو ندي په ژبنيو ربړو مسألو کي، خپلسري او اماتوري لاسو هني نور ځای نه لريّ!

(۵) داچي ته يي مني يا نه مني، د نورو پښتنو ليکو الو غوندې کومي پښتو ليکدودي، ګرامري يا ترمينالوجيکي ربړي او ښتني پوښتني چي په تېره د کابل (نصاب) پروژي راهيسي تاد تاند او يا نو رو ووبيانو له لاري خپري کړي او لا يي خپروي ، ما دا نيمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېړۍ پرې د ښووني (تدريس) تر څنګ په سوونو ليکني څېړنې خپرې کړې او بيا پر کتابي کچ د پېښويي او بيا ليکلارې په پر لپسې څو غځېدلو چاپونو کې را نغښتي دي،د سربلونو-وستر بلونو او غبرګبلو نو څوسوه چارتونه او جدولونه څو مې تر پېښور،برلين،

.... ۱۶۲ ....

اکسفورډ او لندن پو هنتونونو پو رې لاس پرلاس وېشلي او ور شنلي دي. که ته دغه کتابونه له کابل و پېښوره را غوښتای يا راوړای نه شې، لږ تر لږه يې څو دهمدغي تاند ووبپا ښې په خونديځ (آرشيف) کې تر يوه ځغلنده سترګليده تېرولای شې، او هله يې د پېژندنې او کار ونې په تړاو خپلو او نورو مينه والو تېروتنو ته ور ځيرکېدلای شې!

رښتيا هم که لا همدلته دې پرخپل خپل وخت ترسترګو تېرکړې وای، دغه سر خوږۍ مې نه پرځان لوراوه او نه پرتا چې ښايي ډېرو مينه والو ته سل په سل کې نوې خبرې نه وي!
[

(۶) همداراز په هماغه آرشيف کې]۶ ياوې-درې واوه او درې هاوې[ليکنه هم موندلای شې او په ترڅ کې يې د—›(ی ګانو) ډولونه چې په دغه لړ کې ښاغلي خبيب علي د دوديزې کړوالي (ئ) دفاع کړې او مايې درواېتي يا سکولاستيکي: دک و دليل پرځای (پښوييز مانيز) سپيناوی کړی دی:

دوې خپلواکې(واوېلي)، لکه: (اوږده -ې او لنډه-ي)؛ يوه نيمواکه ی/y/ له ګڼو ديفتانګي ځېلونو سره، لکه: (نو مواله ی) او (کړواله ئ)، او ياهم په جلا(-ی) بڼه په خوی، دوی، ځای، خدای کې چې دغلته پېښوريان يو نارين ګوډی الف (ء) هم پر سر وراچوي_ کړواله (-ئ) له نوموالي (-ی) سره تو پيرول ځکه اړين دي، چې تر منځ يې پښوييز او مانيز ټکر پېښېږي، هغه هم د نوموالې(-ی) پرووړاندې د په نابشپړوسمهالو ډېرګړو کړونو بېلګو کې کړوالي،لکه: لړی (سلسله) او لړئ (شور ميدهيد!)، اوکری (د جولا تنستي اوزار) او کرئ (ميکاريد!)، کنی (ګوشهٔ کُرد زمين) او کنئ (می ګنيد!)،شړی (شال) او شړئ (می رانيد!)، منی (پرهيزګاره) او منئ (می پذيريد!)، پېری (جن) او پېرئ (ميخريد!)؛

همداراز همجوليزې بېلګې يې خو لا پريمانه دي،لکه رسی (رسن) او رسئ، لړی (غاړه) او غړئ (می تابيد) (ميرسيد!)،(خوری (همشيره-پرستاره) او خورئ (ميخوريد يا بخوريد!)، وری (پشم) او ورئ (ميبريد)...چې که بشپړ غړيو هيز او پښوييز يا مانيز ټکر هم ونه لري، جوليز دا خو هم په اوسني پېرياني ليک او ليکدود کې پوره ستونزې او ګډو ډی رامخته کوي او له لوستو نکي لارلو دن ور کوي،استاد خادم بيا دواړې (ئ) ليکلي، هغه هم په دې پلمه چې پښتانه (لکی نه لري)؛ پر سترګو هم دومره ډېرې لکی ښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه لګي، هرګوره نیمواکه او زوروالـه (ی) یوازې د څپې او ویي پایته له نورو ځېلو نو توپیرېدای شي، لکه (یا،یو- بیا-بیاتي)، او زور والـه،لکه سړی، لرګی،ځای، پای)، نه په سراو منځ کې، د ښاغلي خبیب له خوا کندهاري (یوګړې نرینه ئ)، په راغلئ-ولاړئ، دئ دئ (= دی دی) د اړوندې ګړدودي ډلې د یوه٠ځانتنی خپلواکونج او خجپوهنې زیږنه ده او د نورو درو واړو ډلو پر وړاندې، کره او معیاري بلل کېدای نه شي (پښتو

لیکلاربنود). وینګ له مخې ۶ دی، اولاکه اردو ډوله پېښوری ناکره (نرینه تأنیثیه) یا پرته هغه (ے) پرې ورسرباري کړو، نو ۸ ته رسي!

(۷) (.زه پر ګرامر نه پوهېږم،ګومان کوم چې په ژبه پوهېږم او...) خبره به درسره ومنم چې ته په خپلو هاندوهڅو او ازمایښتو تر ډېرو لیکوالو او مینه والو،پر پښتو پښو يې(ګرامر) ښه پوهېږې او که زما یا الما نې داځانته مخبېلګه کړې، زموږ تر دودیزو استادانو به يې لا ښه ولیکي، خو نومهالی دا، ستا تر شمېرپوهنې هم ډېر پېچلی او ورځ تر بلې پرلپسې پېچلی کېږي:

زه د دې منښته (اعتراف)کوم چې له دومره څانګپوهیزو زدکړو او نیم پېړییزو ښو ونو او پرلپسې غځونو، کرونو او چاپَونو سره بیاهم خپله پښتو پښویه نیمګړې بولم او هغه هم له دې لامله چې پرلپسې نوې نوې ژبپوهنیزې او بیا پښوییزې را منځته کېدونکې تیورۍ او لیدتوګې مخې ته راځي. یوه پرلپسې پراخېدونکې دا سېمانتیکي او ادراکي تیوري ده، په دې ډول چې ژبني غږیز سېمبولونه له ګردو رغانیزو او ګرامري دویو او دویونو (قواعدو او قوانینو سره)- د پوره وبله پوهاوي (افهام و تفهیم) وړتیا نه لري، په نورو ټکو، دګړېد ونکي یا لیکونکي موخه او پیغام کټ مټ او سل په سل کې اورېدونکی یالو ستونکی ترلاسه کولای نه شي، او پر دې سربېره چې خبره یا متن په دومره کچه وي چې اړونده سکالو یا منځپانګه پکې در سته راځای شوې وي او همداراز اورېدونکی هم پرخپل وار پرذهني وړتیا سربېره د ویونکي اړوند ټولنیز او طبیعي چاپېریال هم له پامه ونه غورځوي او ورسره ورسره يې نغوتې اشارې او پژني خوځښتونه (باډي لنګوېج) هم؛ هرګوره، لیکنه او لوستنه هم بایدله هره پلوه کره او معیاري اوسي!

له دې کبله زه هم دېته اړوځم چې خپله پښویه او ورسره تړلې مانا پوهنه نېټه تانده کړم او په دې توګه يې. تر روستۍ سلګۍ پرپېیلی چاپ نوی کړم . له نوي ځوان پښتني پښته او بیا سیده او ناسیده شاګردانو څخه مې داتمه نه کېږي، تر شل دېرشو کلونو پورې د پښتو ژبپوهنې پاتوړې (میر اث) مې پرمخ یوسې او پرلپسې يې وغځوي او تاند نېټه (update) کاندې!

(c) ketabton.com: The Digital Library

زاړه شاګردان   مې د بورسونو په تمه تمه همداسې پښه پرځای او کورناستې ته سترګې پرلار پاتې دي او همدا زما لوستکتابونهشاګردانو ته ور دېکتي کوي؛ يونيم چې دېخوا را کډوال شوی، د راتګ پورونو او ترشاپرېښو کورنيو له غمه پژني(بدني) کارونه کسبونه کوي.

(۸) (سلمه) يو پورشمېر (عدد رتبی) دی او (فيصدی) لپاره يې پرکار اچول هسې بېځايه دي، ولې توپير نه شي، پورشمېر پارسي او نورې نژدې خپلواني ژبې هم لري، خو

.... ۱۶۴ ....

(فيصدي) کاروي، نه صدم يا صدمين؛ همداسې د اروپايي خپلوانو له (پرسېنت) او (پروسېنت) درواخله!

(۹) (کچه) تا پخپله سويه،سطح، اومعيار) ماناکړې او (اندازه) مانا دې پر (معيار) بدله کړې او هسې دې په ناسيده ډول (کچول- په کچه کول=پيمايش کردن، اندازه کردن) ور زيات کړي دي؛ د (معيار، ستاندرد) په مانا نه په بره او نه په لره کې ځوک کاروي او نه په کوم سيند سيندګي راغلې ده؟

داچې تا (کچه)د يوه هندسي ترم (اصطلاح) په توګه پر بېلابېلو ډولونو شنلې ده، د ژبې له ورځنی دودي کاروني سره اړخ نه لګوي، داسې چې د بېلابېلو پوهنو او پو هنځانګو له مخې يو درجن نورې ماناوې هم درلودای شي: موږ دښوونځي له تولګيوالو به سره په توکي کولې: (سوډيم کلورايډ) دې خوړلې يا (H2O) دې ځښلې دي؛ مورفولوجي لږ تر لږه د درو پوهنو(ژبپوهني- ځمکپېژندني او درملپوهني) ترمنځ شريکه نومونه ده، خو ما ناوې يې سره يوراز نه دي؟

د رغښتي ژبپوهني (structural languistics) نوموتلي امريکايي ژبپوهاند (ليو ناردبلومفيلد1887-1949) پر ژبنې او ګرامري جوله (فورم و ساختار) دومره زور اچولی وو چې د ژبې آره دنده (مانا او مفهوم) يا (افهام و تفهيم) بېخي چليپا کړې ول، د بېلګې په توګه يې په (the Meaning of meaning) کتاب کې کښلي ول: د (مالګې) رښتينه مانا (سوډيم کلورايډ) ده او دغه کيميايي توکي او ترېښتي چار يې بايدړومبی وپېژندل شي ، نودابه غوره وي، پر وييونو (لفظو نو)او پښوييز چار يې بسنه وکړو!

ترد ي چې تر مړينې يې لس کاله روسته ځوان نووام چومسکي چې اوس تر نويو رسېدلی، پر ضد راپورته شو په خپل بېساري نښير (ژبپوهنه ، ماهيت، منشأ او کارونګ) يې د پسرغښتي (Post-structural)انقلاب بنسټ کېښووه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما په (کره پښتو لیکلاربنود) کې له دوو لیکدودو او دوه ماناوو سره کره زباد کړی: د (مقدار،اندازه) په مانا (کچه)، لکه (هند ته په ډېره کچه مېوه لېږدي یا صادرېږي او د (سطح-سویه) له مانا سره، لکه (پر هېوادني- سیمییز- او جهاني یانړیوال کچ) او په دې لړکې(د کابل پر کچ یاسطح-سویه) هم سم سهي راځي (معیاریا ستاندرد او یا نورم)ماناوې ترې ډېرې لوړې او هراړخیزې دي!

(۱۰) تا د اروابناد دوست پر اخځ چې په تاریخي ژبپوهنه کې له ماستري بر یلیک سره له نیم درجن شوروي(نوماندو ډاکترانو) یا (کاندید نووکانو) څخه میدان وړی او له تاسره مې ړومبی پلاڅ-۳لسیزې پخوا همهاغه کره مخامخ لیدلي ول) ستاینومیزې پوړی (ښه- ډېر

...........ړړړړ ۱۶۵ ....

ښه- خوراښه) په یوه غونډله او لا په اړ وندمتني یا ویناییز چاپېریال کې دننه سم راځي، خو را بهرنه، د بېلګې په تو ګه، که پارسي غونډله (شهر کابل یک پرنفوس ترین شهراست)، نه شي کولای (کابل ښار یو خورا ګڼ مېشتی ښار دی) راوژ باړې، یاني دغلته(خورا) د ستاینو میز تینګار توک (اینتنزیفا یر) په توګه د ماناپوهني له مخې د(-ترین) رو ستاړي انډول کېدای نه شي،بلکې پر ځای یې (کابل ترټولو ګڼمېشتی ښار دی) سهي او کره راځي، یایې هم ((یوازینی)) ستاینوم ځای ورډکولای شي- ما پخپله (تر-ترین) له پارسي راپور کړي او دود کړي دي، ځکه ۲۵٪پردی پانګه راپورولای شو!

(۱۱) ښاغلي عزت اله نورزی پر دې سربېره چې له (تر) سربل سره یې پاسنی (ترټولو) سوپرلاتیف انډول هېرکړی ،نورې تېروتنې یې هم کړې دي، ده ته هم په کاروه، زما اخځونو ته یې مخه کړې وای. سربلونه او وستربلونه یا په یوه نامه (غبرګبلونه Ambi-positions)کټ مټ، لکه (ستاینومونه،شمېرنومونه او نو مځري) د ځیزنوم (اسم) په ټاکندویانو کې راځي چې بېلابېل پېرونه (حالتونه) ور ښيي، لکه الماني یا انګرېزي داتیف، اکوزاتیف، لوکاتیف، ووکاتیف... او رو سي او نورې سلاوي ژبو بیا لرغو نې اته واړه هندواروپایي پدېژونه ساتلي دي او پښتو له دوه درو پرته نور د سر بلونو په مرسته راڅرګندوي (←زما هماغه اخځونه)؛ په (تر-ټولو) کې (ټول)، په (تر- سره) کې (سر)، په (تر-پایه...) کې (-پای) هم ناخپلواک نه، بلکې خپلواک مورفیمونه، وییونه او بیا (ځیزنومونه) او یا یې ځایناستي دي!

د پښتو غبرګبلو یوه ځانګړتیا یا ځانګړنه (نه خوی؟) داده چې د سربل او وستربل ترمنځ یوه ټاکلې همغږي تیکاو لري، یاني (د- سره)، نه بلکې (له-سره) یا (په- با ندې) نه،بلکې (پر-باندې) سم راځي او داسې نور!

(۱۲) د علمي-فرهنګي نویزونو (نیولوجېزمونو) یاپارسي (دانشواه ها) په تړاو ستا وړاندیز موږ د (یوې- کره لیکنۍ پښتو)غورځنګ له هماغو لومړیو څخه راپیل کړی چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرلپسي غځېدونکی پېنځژبيز سيند يي دوه ځله چاپ شوی او د ځوان کمپيوټري پښت
نوې رغاونو تر کرونې روسته نوي چاپ ته چمتو کېد ونکي دي. کروني يې په دې
اړيني دي چې ډېری ښاغلي او اغلي زما لاربښودونه په واک کې نه لري،که.هغه پر
رسنيز او يا کتابي کچ رامنځته کوي: لومړی بېلګې يې زياتره کمپيو ټري-انټر نېټي هغه
دي او بيا بېلابېلي، لکه د اونيزو ورځو نو مونه، زمونږ تر کرونې روسته: (پيلنی-
يونی-دونی-درنی-څلنی- پنځنی او اونی) رادود شوې_ پر کتابي کچ خو د اغلې ډاکترې
سيما ابراهيم خېلې، طبي، د دوو بياباني ورونو ډاکتر نجيب بياباني اناتومي او د مجيب
ورور يي اقتصا دي هغه او داسي نورې نوموني خو را سره په کمپيو ټرکي خوندي دي
چې د يوځا يي چاپ لپاره مو ساتلي دي. – او که ستا اجازه وه، شمېرپوهنه به پکې هم
راو نغاړو او د يوه لوی سمندر په بڼه به يې د علومواکادمی له خوا چاپ ته وسپارو؟

.... ۱۶۶ ....

(۱۳) ستا له دې څرگندوني (پښتو لکه بله هره ژبه له ځانه پوره ده) هم دامانا اخلم چې
پښتو د بلې هرې ژبې په څېر يو ناپايه پټتوان (بالقوه ظرفيت) يا (پو تنسيال) لري، ياني د
هر راز نويو جاجونو (مفاهيمو) لپاره يي د تيارو ولسي مخبېلګو له مخې بالقوه يا پټه
زېرمه د نيولو جېزم له لارې راسپړلای او هر راز نوي انډولونه (وييونه رامنځته کولای
شو. لکه څنگه مو چې له اماني پېر د (پښتومرکي او بيا پښتو ټولنې راهيسي) دا نوي کاله
لړوډېرې رارغولي دي: د مېړتون پر بېلګه
(روغتون،درملتون،زېړنتون،مرستون،پوهنتون...)، د (اجلځی، رغځی ...) پر بنسټ
(ښوونځی، پوهنځی، پالنځير تمځی...) او له لمريزوڅلو ښتونو کلونو را هيسې د ادبياتو
پښتو څانگې په چوکاټ يا اډانه کې د نوی ژبپوهنې د ماسټرانو (الهام، ياري، شاکر) له
خوا له نويو وبيرغاونيزو آرونو (اصولو) سره سم رامنځته شوي (ژبپوهنه، غږپوهنه،
وتوځی، زېږځی، ژبيز، غاښيز، شونډيز، تالوييز، ستو نيز، چنغړکيز... غږو نه) او
په لا ښه ترا مېتوديک او سېستماتيک ډول د پنځمې لسيزې له پيلامې سره زمونږ د
غورځنگ او رابهر ستا غوندې د نورو مينه والو او څانگپوهانو له خوا يې خبره زرگونو
تو ته رسېدلې او مخ پر بره درومي!

(۱۵) پاسنی خبرې بيا رانچوړم چې اوسني ژبني ساينس دا رازباده کړې چې هره ژبه
ناپايه پټتوان (پوتنشيال) لري او زمونږ پښتو له امير کروړه تر اميرحمزه ښايي،متې
(ايله) ۹۹٪۹۹ پر کاراچولي وي، نوکه ما او د(يوې-کره ليکنی پښتو) غورځنگ نورو
پليونو، او ان داوسني ځوان کمپيوټري پښت نوښتگرو په گډون، د همدغه ژبني ساينس په
مټ په دې نيمه پېړی کې تر ۰۰٪۹۹ ورزياته کړې اوسي ،خولی به اسمان ته واچوو؛ له
لاس برلستونې تربرې پارسی سره علمي-فرهنگي سيالي بې له هغې ناشونې ده، خو څه
چې شونې او اړينه ده، هغه د يوې- يوازېنی کره ليکنی پښتو) سمبالونه او د پټتوان
رابرسېرونه او دودونه ده!

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا یې داچې اوسني ژبني ساينس دا رازباده کړې چې هره ژبه ناپايه پټتوان (پوتنشيال) لري او زموږ پښتو ښايي،له اميرکروړه تر اميرحمزه متې (ايله) ۹۹٪۹۹ پر کاراچولې وي، نوکه ما او د(يوي-کره ليکنی پښتو) غورځنګ نورو پليونو، او ان داوسني ځوان کمپيوټري پېښت نوښتګرو په ګډون، د همدغه ژبني ساينس په مټ په دې نيمه پېړۍ کې تر۰۰٪۹۹ ورزياته کړې اوسي ،خولي به اسمان ته واچوو

(۱۶) پر ۲۰۰۵ ز کال د مخابراتو وزارت د کمپيټر ساينس د پازوال د ښاغلي منصور انصاري په تخنيکي لارښوونه ما او استاد آصف صميم د مايکرو سافټ کمپنۍ له سپارښتنې سره له شپږ لکو ۲۶زرو نومَونو څخه متې درې زره نومونې ورغولې، اکر داچې د کمپنۍ له خوا له اړوند لس ژبيز ګروپ (انګرېزي، روسي، عربي...او پارسي) هغو ګردو بشپړې کړې وې. هغه هم، پخپله وزارت دود نه کړې او پښتنو

.... ۱۶۷ ....

ځوانانو هم په ايراني کمپيوټري کورسونو کې د (کړکۍ، دوتنې... او سولګر) پرځای (پنجره، پرونده...او رايانر) زده کړل- ايران له نژدې يوې پېړۍ را هيسې علمي-فر هنګي او تخنيکي (دانشواژه ها) لپاره ټوليز سرکاري (فر هنګيستان) او بيا هرڅا نګيوه د خپلي ځانګی هغه د ژبپوهانو په همغږۍ سره رغوي او د هوکړې او دودېد نې لپاره ورته سرکاري پشتوانه ټيکاو لري!

(۱۴) لکه پاس چې ورته نغوته وشوه،زموږ غورځنګ له ۱۳۵۲ل. راهيسي د کابل پوهنتون د بې‌لابې‌لو پوهنځيو اواړو ندو بشري پوهنو،هنرونو او ساينسي- انجينري نومونپوهنې راپيل کړې وې چې لس-دولس کاله روسته ورته دوکتور نجيب اله د دري- پارسي هغې په را نغښتنه رسمي بڼه ورکړه او لاسباړه (حق الزحمه) يې هم ور هوکې کړې وه چې له بده مرغه دهغه سترانسان له راپرځې‌دنې سره، مو هرڅه توری غدۍ تالا ترغی کړل!

(۱۶) د ژبپوهانو او ژبه ټولنپوهانو ګواښنې(warnings) لا څه کوې چې وايي:

[پرلپسې په بشري نړۍ کې د نويو نويو مفاهيمو يو توپان رابهاند دی او هماغه معيا ري ليکنۍ ژبې ترې بچې‌دای شي چې پر وړاندې يې خپله درېګونې پانګه هم پرکار وا چوي ، اوکه اړونده لغوي پانګه يې يومخيزه راپور کاندې، پايښت (بقا) يې له پوښتنې سره مخامخې‌ږي!]

په دې مانا چې د نړۍ هرې سيالې او دوديالې علمي-فرهنګي ژبې وييپانګه څلور برخې رانغاړي ۲۵٪ګړويزونه (دايلکټې‌زمونه)، ۲۵٪ زړويزونه (ارکاييزمونه) ۲۵ ٪ نويز ونه (نيولوجې‌زمونه) او۲۵ ٪ پورويزونه (فارنې‌زمونه)!.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هسي ولولي او احساسات دي چي له دغي غبرگي لنگوېستيکي تشي سره سره،له پارسي ژبې سره د يوبرابر ملي-رسمي سيالۍ او کاروني ربنتې (حق) داوې دنگلي کوو!

څکه پښتو لا يوې-يوازېنۍ کره ليکنۍ ژبې) ته لوړتيا نه ده موندلې:

نه پېښوييزې- رغاونيزې رنگارنگۍ (ور سېد- ورسېدو- ورسېدلو-ورسېدئ-سېدلئ- أورسېدو...) يورنگۍ ته لوړ تيا موندلې او نه يې پارسي هومره پټه وييپانگه رابرسېره شوې او رادود کړ شوې چي تر ټولو مخکي ورسره پخپله پښتانه ناباندې دي، نو د ستر خوشال خبره لا هغسي پرځای پاتي ده:

. ... ۱۶۸ ....

چايي پلو له مخ وانه خېست

پښتو لاهسې بکره پرته ده

په ټوله پښتني- افغاني او بيا علمي- فرهنگي مينه او مننه

ستاسي د گردو پوهيالو او فرهنگيالوسپينږيری خواخوږی زيار

ليکنې ژباړې او شينواري مېږي د ډاکتر ماخان:

<u>1988 Vienna (Austria):</u>

<u>لومړی:</u>

H.K. Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact topological algebra : contributions to general algebra 6 ; Page 117 – 122

<u>1987 Vienna (Austria):</u>

<u>دويم:</u>

لومړی-Interpolation und Aproximation durch Polynime in Universalen Algebren . Diss . Uni. Wien

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم-*Interpolation and Aproximation by Polynome in universal Algebras, Dissertation at the University of Vienna/Austria*

توري ودي ټولنه،،له لرپوهني پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کيلاندې د شمه خوا چاپ شوي دي

2000 Bonn (Germany):

.... ۱۶۹ ....

نري، فزيک او اقتصاد لپاره جره د انيوهني برسرپيد شمه : رپوهني ستر کتابيد شمه :دريم مخونو کې چاپ او دا نوې ۹۰۰ دا کتاب په) کوونکو لپاره همداسې د ښوونکو او زده ، (ځنو ځايونو غزېدلي او ځنې ځايونه ترې لرې شوي دي ليکنه به يې

2003 Bonn (Germany):

رنه ياو کتې د کتې شمه –کتې رنه، ديزرو کې شمه ،په سلو ، (هندسه)ځمککچپوهنه :څلورم کوي د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولي اړتياوې پوره ،

2003 Bonn (Germany):

(ته پورته شوی ketabton:com) (د الجبر بنسټونه دي) الجبرونه :پنځم

2003 Bonn (Germany):

(ته پورته شوی ketabton:com).پښتو ډکشنري –رپوهني انګرېزي يد شمه :شپږم

2003 Bonn (Germany):

ته پورته شوی) ketabton:com) او پښتو الماني ډکشنري -رپوهني الماني - پښتويد شمه :اووم

Mathematical dictionary German/ Pashto and Pashto/German

2003 Bonn (Germany):

(c) ketabton.com: The Digital Library

((شوی دی، ساده لیکل یو پیل دا کتاب په دې ځانګه کې) دفرنځیال برابرون :اتم
(ته پورته شوی ketabton:com)

Differential equation Translation; An Introduction

Bonn (Germany): 2003

ر پوهنې فرمولونو ټولګه‌ید شم :نهم

.... ۱۷۰ ....

Mathematical Formulas

2003 Bonn (Germany):

رپوهنه له عربي په پښتوېشم :لسم

1997 Bonn (Germany):

په المان کې :د افغانستان په هکله سپيني خبرې :یوولسم

د افغانستان روغې او بيا ابادولو ټولنه،، له خو،،

.

دولو د افغانستان روغې او بيا ابا،، و کال دمخه ډاکتر ماخان شينواري ۲۰۰۰ له :يادونه
مجلې هم را وستلې سیاسي له خوا درې ،،ټولنه.

:او نورې ليکنې ژباړې

Prof. Brinkmann. (From Brinkmann.du.de) :

دا کتابونه د ښوونځي .لاندې د برينکمن ليکنې چې له پرينکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي
له پاره او همداسې د کانکور ازمويېنې له پاره ګټور دي.

(ته پورته شوی ketabton:com) شميرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک - دولسم

(ته پورته شوی ketabton:com)شميرپوهنه د ښوونځي لپاره دويم ټوک – ديارلسم

(ته پورته شوی ketabton:com)شميرپوهنه د ښوونځي لپاره دريم ټوک – څوارلسم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته پورته ketabton:com)د بشوونځي لپاره   د احتمالوالي شميرنه - پنځلسم
(شوی

.... ۱۷۱ ....

ته پورته ketabton:com)احصايه يا ستاتيستيک   دښوونځي لپاره – شپاړسم
(شوی

خه چې د شتوتګارت پوهنتون‌لاندي کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو ځ ن ج ځخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

(ته پورته شوی ketabton:com) ۱   انالیزی – اولسم

(ته پورته شوی ketabton:com)۲   انالیزي – اتلسم

(ته پورته شوی ketabton:com)   کرښيز الجبر – نولسم

(پورته شوی ته ketabton:com)   د شميرپوهني بنسټونه - شلم

(ته پورته شوی ketabton:com)د فرمولونو ټولګه - يوېشتم

(ته پورته شوی ketabton:com)فنکشنل انالیز – دوه ويشتم

(ته پورته شوی ketabton:com) وکتور شميرنه – درويشتم

نوري ژباړي

کرښيز الجبر:څخه .grundstudium.info/linearealgebra/www له – څلرويشتم۱۳
(ته پورته شوی ketabton:com)

ketabton:com)کنونيوهنه يا د اعدادو تيوري Georg Gutenbrunner – پنځويشتم
(ته پورته شوی

زما ليکني

<u>Bonn (Germany):</u>

دا : د پوره تغيراتو سره :لومړی‌برخه دويم چاپ رپوهني ستر کتاب‌يد شم - شپږويشتم
نري، فزيک او اقتصاد لپاره ، همداسي د ښوونکو جنا ره ديبرسه برخي رپوهني‌يد شم کتاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

(په کتاب کي د اړتيا سره زياتونه او کونه راغلي .پوره ګټور دی او زدهکوونکو لپاره (ته پورته شوی ketabton:com)

.... ۱۷۲ زر................

(ته پورته شوی ketabton:com) دويمه برخه ريوهني ستر کتابـيد شم -اوه ويشتم

ته ketabton:com) دويم چاپ د پوره تغيراتو سره (هندسه) ځمککچپوهنه - اته ويشتم (پورته شوی)

(ته پورته شوی ketabton:com) الجبر بنسټونه دويم چاپ له تغيراتو سره – نه ويشتم

(ته پورته شوی ketabton:com)   ډېرى پوهنه يا سټ تيوري - دېرشم

(ته پورته شوی ketabton:com) (منطق رياضي) د شميرپوهني سم اند – يودېرشم

(ته پورته شوی ketabton:com)د يو څو شميرپوهانو ژوندليک - دوه دېرشم

د شمير پوهني ګډې وډې ليکني – دريدېرشم

د مشتق او :شوى داهم ژباړه ده، خو ليکونکى يې متآسفانه راڅخه نابلد -څلوردېرشم (ته پورته شوی ketabton:com)انتيګرال شميرنو ته تمرينونه او اوبيوني يا حلونه يې

دري ډکشنري + د شميرپوهني انګريزي پښتو او عربي – پنځه دېرشم

(ته پورته شوی ketabton:com)د شميرپوهني پښتو انګرېزي ډکشنري – شپږدېرشم

)ډکشنري د شميرپوهنيزو وييونو په پښتو روښانه ونه د شميرپوهني پښتو – اوه دېرشم (ته پورته شوی ketabton:com

دا هغه ليکني دي، چي څنې يې په نړيول جالونو کي خپرى)د زړه له کومي - اته دېرشم (.شوي دي

.د افغانستان په هکله سپيني خبرى، چي وبه غزيږي – نه دېرشم

خو لا پوره نه دي ،نوري ليکني، چي په ژباړه يې پيل شوى

د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چي د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه —څلوېښتم (ته پورته شوی ketabton:com)د ګروپونو تيوري :خپريږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونځي لپاره فزيک د برينکمن ليکنه -

دا چي زما دويم مسلک فزيک) ولګي ښخه تر اووم ټولګي پوري ژباړل شوىله پنځم ټ -د شميرپوهني په خير- دا هم د دي ليکوال يوه ډيره ښه ليکنه ده، چي .دی، دا ليکني ژباړم او (دلته هم زيات تمرينونه د حل يا اوبيوني سره په کي راغلي او ماته زيات ګټور برېښي ژباړليدالاندي د برينکن ښخه را

(ته پورته شوی ketabton:com) فزيک لومړیبرخه - يوځلوېشتم

ته پورته (ketabton:com) .همدا کتاب .برېښنا پوهنه .فزيک دويمه برخه – دوه ځلويښتم (شوی)

دي .د پوهني وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شميرپوهني کتابونو ته کتنه – درېځلوېښتم هر کتاب يوي برخي ناسمونونو ته ګوته نيول شوي او کتاب کي د دښوونځي کتابونو د (ته پورته شوی ketabton:com).ناسمونونه بيا سم شوي هم دي

(ته پورته شوی ketabton:com)د فزيک کوچنی ويونو دکشنري –څلورڅلوېښتم

(ته پورته شوی ketabton:com).يا اړيکويونه پرېپوزېشن – پنځه ځلوېشتم

(پښتو کي ناسم راننوتي ويونه، چي سم شوي دي)نژبسمو = شپږڅلوېشتم

۲۰۲۰ پښتو ژبلار يا ګرامر –اوه ځلوېښتم

له پخوانی ليکني ښخه نوی شوی : (که غواړی دويم غزېدلي ليکنه) ژبسنوم –اته ځلوېشتم .۲۰۲۰ او پوره غزېدلي

په توګه له دري تازه ليکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله ليکنو کاله را په ديخوا د تاند او په دا ورسته کي د دعوت او همداسي د نورو د ج ښخه خوريږي په دي کتاب کي د پښتو ناسم ننوتي ويونه ښيړل شوي ناسمونونو ته .او خواره شوي دي نه ګوته نيول شوي او په دلايلو روښانه شوي، چي ژبمينوالو لهپارهيي لوسته او ګوتنيونه اړيند .ده

۲۰۲۰ داسي څه له فلسفي –نهه ځلوېښتم

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰۲۰ ژبې مرې او نورې ليکنې –پنځوسم

:ډا کټر شينواری ليکي

زما د غزيز او ان د Ketabton.com کتابونه په کتابتون ټکی کوم نه دېر ۳۹ زما نږدې ونځي له وخت ملګري، خو له ما پوره ځوان ستانه مير زهير شينواري ځوي زما د ښو ګران ځوان وراره ګل شمشاد زهير شينواري له خوا خواره شوي او هيله ده، چې دا نور به هم زر تزره راته خواره کړي، چې ډېره مننه ترې کوم.

:د ډاکتر شينواري د پوهنيزو هلو ځلو له امله ستاينليکونه

جرمني .د افغانستان کلتوري ودې ټولنه – ۱

د افغانستان کلتوري ټولمه کولن ميشنيش – ۲

د ښوونځي نهم ټولګي شميرپوهنې کتاب کې مې نوم ليکل شوی، خو ما په :اړيينه يادونه کې څه نه دي ليکلي.

امه چاپ شو د دولسم ټولګي له پاره يې پښتو او دري کتابونه ليکلي وو، چې هغه بيا په بل ن او پوره ناسمونونه يې درلودل، پرته له هغو پوښتنو يا نور جملو اوبيونو يا حلونو څخه، چې د پوهنې .هغه همغه د ډاکتر شينواري د ليکنې په کې پاتي وو او د ده نوم هم په کې نه وو وزارت او تر جمهورريس پورې يې ليکنې ولېږلې، خو د نصاب استادانو په غوښتنه يې د نورو کارونو څخه ډډه وکړه، وايي، چې څه مې بې له دې هم نه شو کولی

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرِي شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

په لومړي ځل یې نوم ،،میرِی،، وو، چې د رحمابابا) ماخان :نوم
(لیسه کې نوملیکلو وروسته ماخان باندې بدل شو

شینواری : د کورنۍ نوم

اروابښاد نورالرحمان :نوم د پلار

اروابښاده پستو :د مور نوم

اروابښاد حسن خان :د نیکه نوم

اروابښاده صبربي بي :د نیا نوم

۱۵ د سپتمبر په ز ک ۱۹۴۶ د ډاکتر ماخان شینواری :دزیږېدو کال
۱۳۲۲ سمه نیټه یې .دا خو هغه رسمي ز ک دی) زیږېدلی دی نیټه
ه ک ۱۳۲۰ خو تره مې وایي ،وي ش ه کلونو منځ کې باید ۱۳۲۰ او
(دی

ننګرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په :د زیږېدو ځای
.مورګې کلي کې زیږېدلی

قرانکریم تر له د مورګۍ غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه
پنجکتاب، خلاصه، مونیه، ګلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځي
.یدې چې پوره پرې پوه ش هم لوستل، لوستلي، خو بې له

د هسکې مېنې پورې ۱۹۵۴ تر ۱۹۵۱ له :کلیوالي ښونځي
چې دی یې هم د لومړنیو زوکوونکو له ډلې ،مورګۍ لومړني ښونځي
.څخه وو

ټولګې پورې له ۱۲ له لومړي او بیا له دریم تر : د رحمان بابا لېسه
.پورې ۱۹۶۵تر ۱۹۵۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولګي پورې د خپل ټولګي ۱۲ تر دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم
.پاتې شوی اولنمره

ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې ۱۹۶۶

ز ک د سپتمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ۱۹۶۶
.ته تګ

کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا ښه ۱۹۶۷ تر ۱۹۶۶
.وستېږې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لـ

د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ۱۹۶۷ اکتوبر
)ز ک کال کې د ډاکترۍ په اخستلو بریالی شو ۱۹۸۹ ستونځو سره په
.(دا نو پوره ستونځې دي

.د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور ز ک ۱۹۸۸ ک تر ز ۱۹۸۷له

کې د افغانستان جمهوریت بون جرمني جون پورې په ۱۹۹۲ مارچ څخه تر ۱۹۸۸ د
.تر نوم لاندې (صفر نه وو)شارژد افیر کې د سفیر دندې د سفارت

.له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه

ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداښتي ۲۰۰۵ ز ک جون څخه د ۲۰۰۴ د
.پوهنو څانګه کې دنده

دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهنې زک ۲۰۰۹ د مارچ څخه ز ک د ۲۰۰۸ له
.کې دنده نصاب وزارت درسي

څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ۱۹ ۹۷ ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له
.ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي

میرمن ښاپیرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته کې له لرې د ۱۹۷۲ ماخان میرې په
.ورغلی ته ویانا اتریش

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز ک کې کوزده کړې وه ۱۹۶۳ ده د میرمن ښاپیری سره په.

ز ک دوه بچیان وبخښل، چې ۱۹۷۹ دوي ته لوي ځښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ځانګه په المان کې د پوهنتون علمې .ځانګه او اباسین نومیږي ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلې.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library